

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
Dolnośląskie Centrum Szkolenia Samorządowego we Wrocławiu

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SOBÓTKA

Zespół autorski:

Koordynator zespołu - prof. dr Janusz Marak

dr Andrzej Ferens

Andrzej Kapała

Paweł Kieruzal

prof. dr Wiesław Kopeć

dr Bogdan Mikułowski

dr Zbigniew Werner

Wrocław - 2000 r.

Spis treści

WSTĘP.....	5
1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY.....	7
1.1. POŁOŻENIE, ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA, STRUKTURA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNA.	7
<i>1.1.1. Położenie geograficzne.....</i>	<i>7</i>
<i>1.1.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....</i>	<i>8</i>
1.1.2.1. Budowa geologiczna.....	8
1.1.2.2. Surowce mineralne.....	8
1.1.2.3. Wody powierzchniowe.....	9
1.1.2.4. Wody podziemne.	10
1.1.2.5. Klimat.....	11
1.1.2.6. Gleby.....	11
1.1.2.7. Szata roślinna.....	11
1.1.2.8. Lasy.....	12
1.1.2.9. Obszary objęte ochroną przyrody i krajobrazu.....	13
<i>1.1.3. Dostępność komunikacyjna .....</i>	<i>14</i>
1.2. ZASOBY MATERIALNE I KULTUROWE.....	14
<i>1.2.1. Infrastruktura techniczna gminy.....</i>	<i>14</i>
1.2.1.1. Zaopatrzenie energetyczne.....	14
1.2.1.2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	16
1.2.1.3. Oczyszczanie gminy i gospodarka odpadami.....	16
1.2.1.4. Transport i łączność.....	17
<i>1.2.2. Walory turystyczne .....</i>	<i>18</i>
1.2.2.1. Zabytki archeologiczne.....	18
1.2.2.2. Zespoły pałacowe i dworskie	19
1.2.2.3. Obiekty sakralne.....	20
1.2.2.4. Inne zabytki.....	20
1.2.2.5. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków	20
<i>1.2.3. Zagospodarowanie turystyczne .....</i>	<i>21</i>
1.2.3.1. Baza noclegowa.....	21
1.2.3.2. Trasy rowerowe	23
1.2.3.3. Turystyczne szlaki piesze	24
1.2.3.4. Szlaki archeologiczne.....	24
1.2.3.5. Ścieżki dydaktyczne	24
1.2.3.6. Trasa rowerów górskich.....	25
1.2.3.7. Urządzenia do rekreacji zimowej.....	25

1.2.3.8. Lotnisko sportowe.....	25
1.2.3.9. Dawny kamieniołom granitu w Sobótce Strzeblowie	25
1.2.4. Wykorzystanie bazy noclegowej.....	26
1.2.5. Ruch turystyczny.....	26
1.2.5.1. Wielkość rejestrowanego ruchu turystycznego ogółem.....	26
1.2.5.2. Rejestrowany ruch turystów zagranicznych	28
1.2.6. Imprezy rekreacyjne.....	28
1.2.7. Promocja turystyczna	29
1.2.8. Przestanki rozwojowe turystyki w opinii społeczności lokalnej.....	30
1.2.9. Inne przesłanki i zamierzenia rozwojowe turystyki.....	31
1.3. ORGANIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	31
1.3.1. Demograficzne aspekty rozwoju gminy.....	31
1.3.1.1. Potencjał demograficzny.....	32
1.3.3. Infrastruktura społeczna.....	36
1.3.3.1. Oświata i wychowanie.....	36
1.3.3.2. Ochrona zdrowia.....	38
1.3.3.3. Pomoc społeczna.....	41
1.3.3.4. Kultura.....	42
1.3.3.5. Kultura fizyczna sport i rekreacja.....	43
1.3.4. Dochody ludności.....	43
1.4. ADMINISTRACJA I GOSPODARKA.....	44
1.4.1. Administracja samorządowa miasta i gminy Sobótka.....	44
1.4.2. Finanse gminy.....	45
1.4.3. Oferta inwestycyjna Miasta i Gminy Sobótka.....	48
1.4.4. Struktura gospodarki lokalnej.....	49
1.4.5. Działalność produkcyjna i usługowa.....	52
1.4.6. Handel i gastronomia.....	53
1.4.7. Rolnictwo i leśnictwo.....	54
1.4.8. Bezrobocie.....	58
2. DIAGNOZA PROSPEKTYWNA.....	62
2.1. PROBLEMY MIASTA I GMINY SOBÓTKA W OPINII MIESZKAŃCÓW – WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH.....	62
2.1.1. Charakterystyka badanej próby.....	62
2.1.2. Wiąż mieszkańców z miastem i gminą	63
2.1.3. Sytuacja materialna ankietowanych:.....	65
2.1.4. Problemy miasta i gminy Sobótka w opinii ankietowanych.....	66

2.1.5. Ocena jakości usług komunalnych.....	67
2.1.6. Poziom bezpieczeństwa w mieście.....	69
2.1.7. Polityka informacyjna władz lokalnych.....	70
2.1.8. Problem lokalizacji nowego wysypiska śmieci pomiędzy Rękowem a Nasławicami.....	71
2.1.9. Szkoły i przedszkola na terenie MiG Sobótka.....	71
2.1.10. Opieka zdrowotna w gminie.....	72
2.1. WYNIKI ANALIZY SWOT.....	73
2.1.1. Szanse i zagrożenia wynikające z otoczenia zewnątrznego.....	74
2.1.2. Mocne i słabe strony miasta i gminy Sobótka.....	76
3. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU.....	81
3.1. MISJA ORAZ CELE STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY.....	82
3.1.1. Cel strategiczny nr 1	83
3.1.2. Cel strategiczny nr 2.....	88
3.1.3. Cel strategiczny nr 3.....	91
3.1.4. Cel strategiczny nr 4.....	95
3.1.5 Pomocniczy cel operacyjny.....	98
4. METRYKI WYBRANYCH ZADAŃ STRATEGICZNYCH	100
4.1. Stowarzyszenie inicjatyw lokalnych	100
4.2. Biuro Rozwoju Miasta i Gminy.....	101
4.3 Centrum Edukacji Ekologicznej na obszarach otuliny Ślązańskiego Parku Krajobrazowego.....	102
4.4. Przygotowanie wniosku dla Stowarzyszenia Gmin Ślązańskich.	103
4.5. Inicjatywa lokalna w gminie.	104
ZAŁĄCZNIK	106

Wstęp

Stopniowe włączanie Polski do systemu gospodarki światowej, a szczególnie do struktur zachodnioeuropejskich, wymaga od wszelkich decydentów, w tym od władz gminnych i podmiotów życia społeczno - gospodarczego, umiejętności zarządzania strategicznego. Jest to jeden z podstawowych warunków sprawnego funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej.

Podstawą zarządzania strategicznego jest strategia będąca, najogólniej rzecz biorąc, całościową koncepcją rozwoju danej organizacji (podmiotu), w tym również gminy. Ściślej, strategię można za A.D.Chandlerem zdefiniować jako proces określania długofalowych celów i zamierzeń danej organizacji (podmiotu) oraz przyjęcia kierunków działania, a także alokacji zasobów koniecznych dla zrealizowania tych celów. Podobnie strategię definiuje R.A.Thietart, według którego jest ona zbiorem decyzji i działań dotyczących wyboru metod i zasobów dla osiągnięcia celu.

Dużą rangę posiadania strategii i wdrożenia w oparciu o nią zarządzania strategicznego doceniły władze miasta i gminy Sobótka, zlecając Dolnośląskiemu Centrum Szkolenia Samorządowego we Wrocławiu, będącemu regionalnym oddziałem Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej z siedzibą w Warszawie, opracowanie strategii rozwoju miasta i gminy Sobótka.

Dolnośląskie Centrum Szkolenia Samorządowego powołało zespół realizatorski, złożony z ekspertów wywodzących się z wrocławskich wyższych uczelni: Uniwersytetu, Akademii Rolniczej i Ekonomicznej, Instytutu Turystyki i Rządowego Centrum Studiów Strategicznych oraz własnych pracowników.

W celu upowszechnienia idei zarządzania strategicznego, uzyskania niezbędnych informacji o problemach i aspiracjach społeczności lokalnej, a także skonsultowania koncepcji strategii rozwoju miasta i gminy, zespół ekspertów zorganizował wspólnie z władzami lokalnymi cykl seminariów (warsztatów strategicznych) poświęconych m.in. rozpoznaniu mocnych i słabych stron gminy, scenariuszom jej rozwoju, określeniu misji i celów strategicznych Miasta i Gminy Sobótki. Seminaria odbyły się dwukrotnie w Sobótce oraz w Rogowie Sobóckim i Sulistrowiczkach. Dostarczyły one wielu refleksji i informacji. Niezwykle cenne były dla ekspertów spotkania z Młodzieżową Radą Gminy.

Innym źródłem informacji dotyczących m.in. więzi mieszkańców z miastem i gminą, ich sytuacji materialnej, problemów miasta i gminy wymagających rozwiązania była ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców miasta i gminy Sobótki.

W rezultacie szeroko zakrojonych prac analitycznych i projekcyjnych powstało niniejsze opracowanie zawierające: identyfikację warunków rozwoju miasta i gminy, jej zasobów materialnych i kulturowych, diagnozę prospektywną wraz z analizą szans, zagrożeń, mocnych i słabych stron, misję, cele strategiczne i operacyjne. Zamieszczono również metryki wybranych projektów zadań strategicznych, których realizacja zdaniem zespołu

ma priorytetowe znaczenie i powinna wydatnie przyczynić się do osiągnięcia celów operacyjnych, strategicznych i misji.

Zdaniem zespołu ekspertów Miasto i Gmina Sobótka ma realne możliwości odniesienia sukcesu sformułowanego w misji jako “osiąganie satysfakcjonującej poprawy warunków życia mieszkańców miasta i gminy Sobótki poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów materialnych i walorów turystyczno - wypoczynkowych przy zachowaniu środowiska przyrodniczego dla przyszłych pokoleń” . Przyjęcie przez społeczność Miasta i Gminy Sobótki, a zwłaszcza przez władze samorządowe, tej strategii i wdrożenie w oparciu o nią zarządzania strategicznego, powinno ten sukces zagwarantować.

Dolnośląskie Centrum Szkolenia Samorządowego wraz z zespołem ekspertów składa podziękowania wszystkim osobom, które zaangażowały się w proces budowania strategii poprzez czynne uczestnictwo w seminariach i badaniach ankietowych oraz w inny sposób udzieliły informacji i cennych wskazówek.

Równocześnie DCSS i eksperci deklarują gotowość włączenia się w sferę realizacji strategii, a zwłaszcza wybranych projektów zadań strategicznych, jeśli władze Miasta i Gminy Sobótki zwrócą się z taką propozycją.

1. Uwarunkowania rozwoju gminy.

1.1. Położenie, środowisko przyrodnicze, dostępność komunikacyjna, struktura funkcjonalno - przestrzenna.

1.1.1. Położenie geograficzne

Gmina położona jest w powiecie wrocławskim, który zajmuje środkowo – wschodnią część województwa dolnośląskiego. W odległości 33 km w kierunku północno – wschodnim leży stolica województwa – Wrocław. Już bliskość tak dużego źródła ruchu turystycznego stanowi istotny czynnik rozwoju jej funkcji turystycznej. Sąsiadującymi gminami są: Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Jordanów, Łagiewniki, Świdnica i Mietków.

Teren gminy leży w 2 mezoregionach geograficznych (wg podziału fizjograficznego J. Kondrackiego), w części półn. – wsch. jest to Równina Wrocławska wchodząca w skład makroregionu Niziny Śląskiej, a pozostałą część stanowi Masyw Ślęży stanowiący część Przedgórze Sudeckiego. Niektóre jednostki Masywu Ślęży, jak Grupa Raduni, Wzgórze Kiełczyńskie i część Wzgórze Oleszeńskich zajmują także tereny poza granicami gminy Sobótka. Kulminacją krajobrazową jest szczyt Ślęży (718 m npm), a najniższy punkt koło Siedlakowic nad Czarną wodą leży na wys. 143 m npm.

Masyw Ślęży posiada cechy gór średnich, a jego budowa geologiczna jest bardzo zróżnicowana. Ślęza, Stolna i ich półn. i półn. – wsch. stoki zbudowane są z bardzo twardej, głębinowej skały gąbrowej. Wieżyce, Stolną i Gozdnicę tworzą amfibolity, a zach. i półn. – zach. stoki granity, które są eksploatowane. Z kolei Grupę Raduni i Wzgórze Oleszeńskie budują serpentynity. Masyw pokrywają lasy świerkowe i sosnowe sztucznie nasadzone, spotykane są na małych obszarach buczyny i dąbrowy, tylko w partii szczytowej Ślęży występuje naturalny las liściasty, objęty ochroną rezerwatową. Pola uprawne zajmują podnóża gór i dolinę Sulistrowickiego Potoku.

W krajobrazie Równiny Wrocławskiej, w granicach gminy, występują, wystające ponad otaczający teren, kilkumetrowe wzniesienia gąbrowe, amfibolitowe i serpentynitowe oraz wyższe usypiska morenowe. Równina jest terenem uprawowym o wysokiej jakości gleb. Szata leśna reprezentowana jest tutaj przez nieduże fragmenty lasów łęgowych.

Sieć hydrograficzną stanowią 2 rzeki – Czarna Woda i Sulistrowicki Potok wraz z niewielkimi dopływami.

1.1.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.

1.1.2.1. Budowa geologiczna.

Teren gminy położony jest na pograniczu dwóch makroregionów: Przedgórze Sudeckiego i Niziny Śląskiej.

Cały obszar należy do Przedgórze Sudeckiego (otoczenie Kry Sowiogórskiej), Większość terenu pokrywają iły trzeciorzędowe, na których leżą plejstoceńskie gliny zwałowe oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe. Skały starszego podłoża występują w Masywie Ślęży (granodioryty i metaalaskity z dużymi żyłami kwarcu, gabro, amfibolity, serpentynity).

Ukształtowanie pionowe obszaru w zasięgu Niziny Śląskiej jest słabo zróżnicowane, a bezwzględne wysokości zawarte są w przedziale 143-184 m n.p.m. Odmienny charakter ma rzeźba terenu Masywu Ślęży, wysokości bezwzględne zawarte są w przedziale od 150 m n.p.m. na północ od Sobótki do 717 m n.p.m. na szczycie Ślęży Cały Masyw Ślęży tworzy zespół wyspowych gór ostańcowych dominujących nad otaczającymi równinami prawie 500-metrową deniwelacją

Na południe od Rogowa Sobóckiego wchodzi dolina Czarnej Wody wybitnie płaska, a nawet podmokła. Wzdłuż Czarnej Wody występują liczne, mniejsze powierzchnie płaskie i podmokłe, z siecią rowów melioracyjnych. W kierunku południowym od linii miejscowości Borów-Tyniec nad Ślężą Nasławice-Sobótka rzeźba terenu zmienia charakter z płaskiej i falistej na wyraźnie pagórkowatej. Wysokość tych wzniesień nie przekracza 180 m n.p.m. Cały Masyw Ślęży jest typowym twardełowym ostańcem, dominującym na całym Przedgórzu Sudeckim, zbudowanym ze skał krystalicznych i metamorficznych.

Na całym obszarze, poza fragmentami Wzgórz Oleszeńskich i Ślęży, na powierzchni zalegają pokrywy lessowe różnej miąższości oraz gliny zwałowe. Tylko w dolinach Czarnej Wody występują holocenijskie piaski i mady rzeczne. Większy obszar tych utworów występuje na południowy wschód od Rogowa Sobóckiego, w szerokim obniżeniu doliny Czarnej Wody. Jest to obszar wybitnie płaski i podmokły. Na utworach lodowcowych i lessowych wytworzyły się bardzo żyzne gleby brunatne i czarne ziemie. Z uwagi na genezę gleb, cały obszar jest podatny na procesy erozyjne wszelkiego rodzaju, od tendencji do liniowego rozcinania powierzchni ornych i nie zadarnionych, do błotnych spływów powierzchniowych w czasie nawalnych opadów deszczu. Szczególnie narażone na erozję są tereny o rzeźbie pagórkowatej i całe pasma wzgórz, już w obrębie Przedgórze Sudeckiego. Tam właśnie występują zbocza o największych spadkach i największe lokalne deniwelacje terenu.

1.1.2.2. Surowce mineralne

W gminie są następujące miejsca występowania surowców mineralnych :

- **SERPENTYNIT**

1. Świątniki - nr geol. 13, własność Urzędu Gminy, serpentynit c. zielony , gruboziarnisty, nie eksploatowane.
2. Przemiłów - nr geol. 14, własność Urzędu Gminy serpentynit gruboziarnisty, nie eksploatowany.

3. Przemilów nr geol. 15wł. U.G., serpentynit gruboziarnisty ciemnozielony, nie eksploatowany.

4. Nasławice, nr geol. 10 serpentynit c.zielony do czarnego, kruszywo drogowe, eksploatowane;

- **ZŁOŻA KWARCU**

5. Chwałków nr geol. 11 własność Urzędu Gminy, żyła kwarcowa w granicie 1.5 km na południe od Chwałkowa. Złoże nie eksploatowane

- **ZŁOŻA GRANITU**

6. Sobótka Zachodnia własność Strzeblowskie Kopalnie Surowców Mineralnych.

Złoże eksploatowane aktualne zastosowanie kruszywo łamane

6a. Sobótka Zach. nr geol. 5 wł. Strzeblowskie Kopalnie Surowców Mineralnych. Złoże leukogranitu, białego - drobno i średnio ziarnistego eksploatowane na cele przemysłu ceramicznego i szklarskiego

6b. Sobótka. Zach. nr geol. 6, własność Skalimex, złoże granitu jasno szary, średnio ziarnisty, biotytowy. Aktualne zastosowanie - kruszywo drogowe.

6c. Sobótka Zach. nr geol. 7 własność Skalimex - granit drobnoziarnisty jasny szary, biotytowy. Eksploatowany w postaci bloków foremnych.

- **GLINA**

7. Przewodowice, ok. 0,5 km od wsi złoże gliny obecnie nie eksploatowane

- **AMFIBOLIT I GABRO**

8. Kunów; złoże amfibolitu i gabra średnioziarnistego, ciemnozielonego. Obecnie nie eksploatowane.

1.1.2.3. Wody powierzchniowe.

Gmina leży w dorzeczu Bystrzycy i Ślęzy, lewobocznych dopływów Odry. Przez teren przepływa Czarna Woda z Potokiem Sulistrowickim. Charakteryzują się dużą zmiennością przepływów, szybkim przyborem wód po opadach i roztopach. Nieliczne źródła występują w Masywie Ślęzy.

Czarna Woda – jest dopływem prawobrzeżnym rz. Bystrzycy. Źródła rz. Czarna Woda położone są na wysokości 240 m n.p.m., natomiast ujście do rz. Bystrzycy na wys. 135 m n.p.m.. Dolina Czarnej Wody w przeważającej większości użytkowana jest rolniczo.

Sulistrowicki Potok – od ujścia do drogi Będkowiec – Sulistrowice został w latach 70 –tych uregulowany. Na Sulistrowickim Potoku istnieje zbiornik wodny "Sulistrowice" o przeznaczeniu rekreacyjnym, który jednak nie jest w stanie zabezpieczyć przed powodzią terenów leżących w dolinie Sulistrowickiego Potoku. Jest ważnym elementem turystyczno- krajobrazowym.

Ponadto na terenie Ślązańskiego Parku Krajobrazowego występuje szereg małych naturalnych zbiorników śródpolnych i śródleśnych. W obszarze masywu Ślęzy stwierdza się ponad sto źródeł i wypływów o przeważających wydajnościach do 2 l/s.

W masywie Ślęzy występują źródła wody pitnej: Beyer Quelle, Ślęzan, Anny, Jakuba, Białe, Joanny, Lustiga oraz na polanie w rejonie Łąki Sulistrowickiej.

Występowanie wód gruntowych jest zróżnicowane i na ogół korzystne. Na większości terenów Niziny Wrocławskiej woda gruntowa występuje na głębokości 1 – 3 m. a jedynie w większych partiach na głębokości przekraczającej 4 m., występują tu 3 poziomy wodonośne paleozoiczny, trzeciorzędowy i czwartorzędowy. Wydajność zależna jest od miąższości warstw wodonośnych i obszaru alimentacji.

Większość studni kopanych na terenach wiejskich czerpie wodę z poziomu czwartorzędowego.

W Masywie Ślęzy występuje tylko poziom wodonośny paleozoiczny. Wody gromadzą się w drobnych szczelinach i spękaniach oraz warstwie wietrzelinowej.

Niewielkie zbiorniki wodne znajdują się w wyrobiskach po eksploatacji surowców skalnych w okolicy Strzeblowa, a inne mniejsze wypełniają wyrobiska po eksploatacji kruszyw naturalnych i są rozproszone w omawianym terenie.

1.1.2.4. Wody podziemne.

Pierwszy horyzont zwierciadła wód podziemnych na tym obszarze zalega na zróżnicowanej głębokości. W strefie doliny przedpola Masywu Ślęzy zalega ono płytko - na głębokości 0-5 m. Głębiej, 5-20 m, występuje ono w strefie od Sobótki po Milin. Głębiej niż 20 m zalega pierwsze zwierciadło wód podziemnych w Masywie Ślęzy. Na obszarze arkusza dominują utwory powierzchniowe przepuszczalne i półprzepuszczalne. Utwory słabo przepuszczalne lub nieprzepuszczalne występują na większych powierzchniach w rejonie Masywu Ślęzy. Na obszarze średzko-otmuchowskiego podregionu hydrogeologicznego pierwszy poziom użytkowy wód podziemnych zalega przeważnie w utworach trzeciorzędu, a tylko niekiedy czwartorzędu, zalegając w nich na głębokości od kilku do 30 m.

Na większości obszaru występują wody dobrej jakości, nie wymagające uzdatniania. Proste uzdatniania wymagają wody podziemne poziomów użytkowych występujących na wschód od Księginic. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych zalega na głębokości do 5 m w dolinie Czarnej Wody, w okolicach na południowy-wschód od Sobótki, oraz w szeregu obniżen terenowych.

Punktowo stwierdzono występowanie zanieczyszczenia wód podziemnych z powierzchni lub z wyrobisk pomiędzy Strzeblowem i Garncarskiem. Wody płytkich horyzontów, zwłaszcza nie izolowanych od powierzchni i ujmowanych indywidualnymi studniami kopanymi, mogą wykazywać lokalnie znaczny stopień koncentracji zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego.

1.1.2.5. Klimat

Obszar gminy należy do dzielnicy wrocławskiej. Średnioroczna temperatura powietrza wynosi 8°C, czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 50-60 dni, a średnioroczna suma opadów atmosferycznych kształtuje się na poziomie 580-700 mm (Sobótka 579 mm, Ślęza 772 mm). Maksymalna suma miesięczna przypada na lipiec (97-110 mm), natomiast minimalna na styczeń (22-28 mm). Masyw Ślęzy, jako znacznie wyniesiony ponad otaczającym terenem cechuje się specyficznymi warunkami klimatycznymi, z podwyższoną sumą roczną opadów oraz zastrzonymi warunkami termicznymi. Na całym obszarze przeważają wiatry nawiązujące do regionalnej cyrkulacji atmosferycznej, z przewagą kierunku zachodniego, o średnich prędkościach 3-3,5ms⁻¹. W rejonie Masywu Ślęzy prędkości wiatru wzrastają do 3,5-5 ms⁻¹.

1.1.2.6. Gleby

Podstawowe typy gleb występują w dużych kompleksach. Ich podłoże stanowią w większości piaski, żwiry i gliny lodowcowe, a w północno-zachodniej części terenu także ility i mułki zastoiskowe. Największy obszar zajmują gleby płowe leżące między Masywem Ślęzy, a doliną Czarnej Wody i na międzyrzeczu Czarnej Wody i Bystrzycy. W Masywie Ślęzy występują rankery rozwinięte na podłożu gliniastych zwietrzelin skał magmowych.

Dolinę rzeki Czarnej Wody zajmują mady.

Północno-wschodnią część gminy zajmuje zwarta pokrywa czarnych ziem. Pozostały obszar wypełniają występujące na przemian płaty czarnych ziem, gleb brunatnych właściwych oraz gleb płowych. Te ostatnie są skupione na wschód od Strzegomian i Sobótki. W dolinie Ślęzy i Czarnej Wody leżą mady rzeczne.

Większość terenów rolniczych leży na powierzchniach płaskich lub słabo nachylonych. Erozja gleb jest możliwa przede wszystkim na zboczach Ślęzy, na krawędziach dolin rzek i głębiej wciętych potoków.

Nieużytki antropogeniczne występują w sąsiedztwie wyrobisk eksploatacyjnych surowców skalnych w rejonie Strzeblowa i Chwałkowa.

1.1.2.7. Szata roślinna.

Zdecydowaną większość powierzchni gminy zajmują pola uprawne.

Nieliczne zbiorowiska łąkowych użytków zielonych są położone na ogół nad ciekami wodnymi - Czarną Wodą. Są to bogate florystycznie zbiorowiska z rzędu *Arrhenatheretalia*. Ich skład to przede wszystkim: rajgras wyniosły, stokłosa miękka, stokrotka pospolita, pępawa dwuletnia, mniszek pospolity, marchew zwyczajna, 2 gatunki koniczyn-łąkowa i drobnogłówkowa, 2 gatunki ostrożeń- warzywny i siwy oraz będący pod ochroną goździk pyszny. Niewysokie wzniesienia są zajęte przez półnaturalne i antropogeniczne pastwiska, na których czasem rośnie ukwap dwupienny.

Żyzność gleb zadecydowała, że występują zbiorowiska chwastów segetalnych. Dominującymi chwastami są: maruna bezwonna, gwiazdnica pospolita, przytulia czepna, miotła zbożowa, mak polny, komosa biała, chwastnica jednostronna, a miejscami-owies głuchy, wilczomleczy drobny, bniec dwudzielny i szarłat szorstki.

1.1.2.8. Lasy

Niewielkie powierzchniowo obszary leśne składają się z dębów, jesionów, jaworów, klonów, robinii akacjowych, a na Ślęży dodatkowo jeszcze ze świerków, sosen i buków. Pod względem typów siedliskowych są to lasy wilgotne, lasy łąkowe, a w rejonie Ślęży lasy mieszane wyżynne. Fitosocjologicznie należy te lasy zakwalifikować do typowych łągów jesionowo-wiązowych. Drzewostan składa się w nich z jesionu wyniosłego, wiązu pospolitego i dębu szypułkowego, z domieszką olszy czarnej i klonu polnego oraz topoli. W dobrze rozwiniętej warstwie krzewów dominują jeżyny i dereń świdwa. W bujnym runie rosną: ziamopton wiosenny, złoć żółta, czartawa pospolita, rzeżucha gorzka, a miejscami nerecznica krótkoostna. Innym typem lasów w dolinach rzek są łągi jesionowe-olszowe. Panuje w nim olsza czarna, a domieszkę tworzy jesion wyniosły. W tym zbiorowisku może czasem pojawić się świerk pospolity. Warstwę krzewów tworzą tu czeremcha zwyczajna i chroniona kruszyna pospolita. Zdarzają się też jeżyny. W runie występują obficie gatunki nitrofilne np. pokrzywa zwyczajna, bodziszek cuchnący, niecierpek pospolity, kuklik zwisły, kuklik pospolity, jasnota plamista i inne. Łęg jesionowo-olszowy jest zespołem z grupy niżowych łągów zabagnionych. Większy kompleks leśny spotykamy na stokach Ślęży. Rosną tam podgórskie środkowoeuropejskie dąbrowy. Drzewostan tego lasu tworzy dąb, a uzupełnieniem są: sosna zwyczajna, świerk pospolity i jarząb pospolity. Warstwę krzewów tworzą: czeremcha zwyczajna, dziki bez koralowy, leszczyna pospolita i chroniona kruszyna pospolita. Runo jest w tym lesie bogate, a charakter nadają mu rośliny trawiaste. Są to m.in.: kłosownica leśna, wiechlina gajowa, kosmatka gajowa, turzycza palczasta, a spośród roślin dwuliściennych - konwalia majowa, dzwonek pokrzywolistny, jaskier różnolistny, konwalijka dwulistna i inne. Na wiosnę zakwitają tu zawilce gajowe. W partiach szczytowych Ślęży można zaobserwować silnie przekształconą kwaśną buczynę górską. Jest to las bukowy, z domieszką jaworu, w który wprowadzono sztucznie świerka pospolitego. O pierwotnym charakterze tej buczyny świadczą potężne okazy pomnikowych buków. Runo w takim lesie jest ubogie, a rośliny rosną płatami. Są wśród nich: śmiałek pogięty, kosmatka gajowa, pertówka jednokwiatowa i niezbyt licznie borówka czarna. Niezbyt licznie występują w omawianym obszarze użytki zielone. Są to bogate florystycznie zbiorowiska świeżych, wysokoprodukcyjnych łąk. Dominantami są: rajgras wyniosły, dzwonek rozpierschły i inne barwnie kwitnące gatunki dwuliścienne. Dzięki temu zbiorowiska te są najbardziej dekoracyjnym elementem krajobrazu.

W Ślęzańskim Parku Krajobrazowym znajdują się trzy rezerваты: "Góra Ślęza", "Łąka Sulistrowicka" i "Góra Radunia". Pierwszy z nich jest rezerwatem krajobrazowym. Duża względna wysokość Masywu Ślęży jest przyczyną specyficznych warunków ekologicznych, które w powiązaniu z podłożem skalnym pochodzenia magmowego (gabro, granit, amfibolit) stwarzają specyficzne warunki rozwoju wielu gatunkom roślin i zwierząt. Drugi z rezerwatów ma podstawy florystyczne. Łąka ta jest narażona na zarastanie. Powoduje to zmniejszanie się liczby rosnących tu gatunków. Spośród takich, które były tu kiedyś wymieniane, a których nie ma już dziś, można wymienić: mieczyk błotny czy wrzosiec bagienny. Niemniej rośnie tu cały szereg ciekawych gatunków: główienka wielkokwiatowa, czermień błotna, kosaciec syberyjski i inne.

Na obszarze Parku dominującym gatunkiem lasotwórczym jest świerk z domieszką buka, sosny, jawora, dębu. Występuje on głównie na siedliskach górskich i wyżynnych zajmując ponad 39% powierzchni leśnej. W obrębie siedlisk górskich i wyżynnych oraz w obrębie części siedlisk lasu mieszanego górskiego gatunkiem dominującym jest sosna przy udziale świerka, dębu oraz buka, tworzące lite i mieszane drzewostany o dobrej na

ogół jakości hodowlanej i technicznej. Powierzchnie lasów, gdzie w drzewostanie przeważa sosna stanowią około 36% powierzchni leśnej. Drzewostany, gdzie gatunkiem dominującym jest buk stanowią ponad 7% powierzchni lasów, głównie w obrębie siedlisk lasu mieszanego wyżynnego. Na siedliskach lasu mieszanego wyżynnego na powierzchni ponad 6% Parku występują drzewostany dębowe z domieszką brzozy i jesionu. Około 3% powierzchni Parku zajmują drzewostany brzozowe lasów z niewielkimi domieszkami gatunków liściastych i iglastych. Występują one w obrębie siedlisk lasu mieszanego górskiego, wyżynnego, lasu świeżego i boru mieszanego wyżynnego. Pozostałe gatunki drzew w obrębie Parku nie przekraczają powierzchni 1% i nie mają większego znaczenia gospodarczego.

1.1.2.9. Obszary objęte ochroną przyrody i krajobrazu.

Najważniejszym obszarem chronionym jest **Ślązański Park Krajobrazowy** utworzony na powierzchni 7350 ha w 1988 r. na obszarze Masywu Śląży. Na terenie Ślązańskiego Parku Krajobrazowego znajduje się rezerwat "Góra Śląża", o powierzchni 141,4 ha, zatwierdzony w 1954r. Jest to rezerwat krajobrazowy, z fragmentem lasu w przyszczytowej części góry. Stoki Masywu Śląży od wysokości około 300 m. porasta gęsty las: do wysokości około 500 m. n.p.m. sztucznie wprowadzone monokultury świerkowe i sosnowe, a powyżej naturalny las z bukiem, dębem, jaworem, jarzębiną i świerkiem.

Rezerwat "Łąka Sulistrowicka" znajduje się także na terenie Ślązańskiego Parku Krajobrazowego. Obejmuje powierzchnię 26,37 ha i został zatwierdzony w 1958 r. Jest rezerwatem florystycznym, chroniącym rzadkie i ginące gatunki roślin. Ochroną prawną objęto w formie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego ciąg malowniczych skałek gabrowych na powierzchni

Istniejące obszary chronione:

- gleby chronione (stan na 1990 r.):
  - klasy I-III 6 987 ha 76,12 % użytków rolnych
  - klasy IV 1 852 ha 20,18 % użytków rolnych
- lasy ochronne:
  - wodochronne – lasy na zachód od Będkowic, wzdłuż Czarnej Wody,
  - chroniące środowisko – lasy Masywu Śląży,
  - uszkodzone przez przemysł – lasy w dolinie Bystrzycy i na wschód od Sulistrowic,
  - stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody – lasy zachodniej części Masywu Śląży.
- Ślązański Park Krajobrazowy znajduje się w obrębie obszaru węzłowego oznaczonego symbolem 38 M. – obszar Śląży – krajowej Sieci Ekologicznej ECONET – PL. , posiada zatwierdzony w 1999 roku przez Wojewodę dolnośląskiego Plan Ochrony,
- rezerваты przyrody: "Łąka Sulistrowicka", "Góra – Śląża",
- północny kraniec gminy leży w parku krajobrazowym "Dolina Bystrzycy".

Tylko w granicach ŚPK i jego otuliny znajduje się 50 pomników przyrody.

1.1.3. Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjną gminy dla turystów można określić, jako bardzo dobrą. Gmina jest powiązana komunikacyjnie zarówno połączeniami autobusowymi PKS, jak i kolejowymi, a poprzez Wrocław również lotniczymi. Szczególnie korzystna jest dostępność samochodowa, ponieważ przez zachodnią część gminy biegnie międzynarodowa droga E261, a w pobliżu, od strony wschodniej międzynarodowa droga E67. Natomiast linia kolejowa posiada jednak raczej charakter regionalny. Najbardziej liczne są połączenia autobusowe, działające przez cały tydzień lub część z nich tylko w dni robocze. Łącznie z dodatkowymi połączeniami do Wrocławia, z Sobótki wychodzą 104 kursy. Obsługują one miejscowości położone w granicach gminy oraz miejscowości w gminach sąsiadujących, jednak liczba połączeń jest bardzo zróżnicowana. Według opinii części mieszkańców, przedstawianych na spotkaniach z zespołem opracowującym strategię, komunikacja autobusowa należy do słabych stron gminy, a szczególnie mało jest kursów w godzinach wieczorno – nocnych.

Głównym ośrodkiem podaży ruchu turystycznego jest Wrocław, a o wiele mniejszym Świdnica oraz miasta położone w jej pobliżu. Te dwie miejscowości wyróżniają się pod względem liczby połączeń autobusowych z Sobótką, z tym że nieporównywalnie więcej kursów, bo 46 dziennie prowadzi z Wrocławia, a tylko 16 z Świdnicy. Natomiast inne miejscowości w gminie i poza nią skomunikowane są kilkoma lub pojedynczymi kursami.

Dostępność komunikacyjną podwyższa w pewnym stopniu sąsiedztwo Wrocławia położonego w odległości zaledwie 33 km, który jest dużym węzłem komunikacji drogowej i kolejowej oraz posiada port lotniczy mający bezpośrednie połączenia krajowe a także międzynarodowe z: Warszawą (EuroLOT) – 7x dziennie, Frankfurtem n. Menem (LOT) – 1x dziennie, Kopenhagą (SAS) – 1x dziennie, Monachium (Eurowings) – 1x dziennie, Wiedniem (Austrian Airlines) – 3x tygodniowo. Ta infrastruktura komunikacyjna stanowić może jeden z ważniejszych czynników, w przypadku podjęcia działań, zmierzających do rozwoju funkcji ponadregionalnej gminy,

1.2. Zasoby materialne i kulturowe

1.2.1. Infrastruktura techniczna gminy.

1.2.1.1. Zaopatrzenie energetyczne.

Miasto i gmina Sobótka należą do tych gmin województwa, które mają generalnie korzystne położenie względem linii zaopatrzenia w poszczególne nośniki energii.

Zaopatrzenie w energię elektryczną. Przez teren gminy przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia 110 kV /z kierunku Świdnica/, 9 linii napowietrznych i dwie linie kablowe o napięciu 20 kV. Centralnym elementem systemu jest stacja elektroenergetyczna znajdująca się w Sobótce, przetwarzająca energię o napięciu

110 kV w napięcie 20 kV. Ze stacji tej zasilane są stacje transformatorowe zlokalizowane w poszczególnych miejscowościach gminy. Z opinii uzyskanej w Zakładzie Energetycznym S.A. we Wrocławiu wynika, iż jest to sieć która gwarantuje stosunkowo wysoką pewność zasilania w tzw. normalnych warunkach eksploatacyjnych oraz charakteryzuje się przepustowością pozwalającą na rozbudowę systemu sieci zdolnego do przyjęcia zwiększonego jej obciążenia. Poważnym mankamentem istniejącego systemu jest brak zasilania rezerwowego 110 kV oraz jego połączenia z siecią zasilania dawnego województwa wrocławskiego. Występują jednocześnie dość znaczne potrzeby związane z wymianą istniejącej sieci napowietrznej na podziemną sieć kablową. Według danych WUS, na terenie miasta i gminy zarejestrowano ok. 1450 odbiorców energii elektrycznej. Średnie zużycie na 1 mieszkańca wynosi 418,5 kWh, mieszcząc się zdecydowanie poniżej średniej wojewódzkiej, która kształtuje się na poziomie 639,2 kWh.

Uwzględniając dostępność zapotrzebowania energetycznego, stosunkowo wysoki poziom pewności zasilania oraz możliwości rozwoju sieci, teren gminy należy postrzegać jako sprzyjający dla lokalizacji funkcji produkcyjnej, usługowej i mieszkaniowej. Należy przypuszczać, iż bliskość Wrocławia i źródeł produkcji energii elektrycznej powinna w dłuższej perspektywie pozytywnie kształtować cenę energii, a tym samym opłacalność podejmowanych przedsięwzięć gospodarczych i społecznych. Jednocześnie należy być świadomym znaczących ograniczeń, jakie w tym zakresie występują i niezbędnych do wykonania inwestycji i modernizacji. Dotyczy to zwłaszcza ograniczonych możliwości przyłączenia się do już istniejącej sieci oraz jej rozbudowy na terenach gdzie jest realizowane budownictwo mieszkaniowe. Mimo wykazywania przez gminę dobrej woli współpracy z Zakładem Energetycznym, nie ma możliwości zapewnienia wszystkim, w tym również potencjalnym konsumentom dostępu do energii elektrycznej. Z taką sytuacją mamy np. do czynienia na Osiedlu Leśna II i wielu innych rejonach miasta i pozostałym terenie gminy.

Zaopatrzenie w gaz. Gaz jako nośnik energii jest wykorzystywany na terenie gminy przede wszystkim dla celów bytowych. Mieszkańcy gminy są zaopatrywani w gaz metodą przewodową i bezprzewodową. Zasilanie odbywa się za pośrednictwem gazociągu wysokiego ciśnienia prowadzonego z Żarowa i dwóch stacji redukcyjnych. Jedyny na terenie gminy gazociąg obejmuje swoim zasięgiem mieszkańców miasta Sobótka, gdzie rozdzielcza sieć gazowa ma łącznie 19 km. długości. Aktualnie do sieci włączonych jest 1115 odbiorców. Z sieci gazowej korzystają praktycznie wszyscy mieszkańcy miasta, stanowiący 56,7% mieszkańców gminy. Przeciętne zużycie na 1 odbiorcę wynosi 3395,6 dm³ gazu w ciągu roku /przeciętne dla województwa 1259 dm³/. Na pozostałym terenie gminy sieć gazowa nie jest rozwinięta i mieszkańcy obszarów wiejskich korzystają z gazu bezprzewodowego. Według informacji pozyskanych w DOZG, w najbliższym czasie nie jest planowana rozbudowa sieci gazowniczej.

Zaopatrzenie w energię ciepłą. Na terenie gminy nie ma centralnego źródła oraz rozwiniętej komunalnej sieci zasilającej gospodarstwa domowe w energię ciepłą. Tylko niewielka część zasobów mieszkaniowych jest zasilana przez kotłownię osiedlową. Wiele budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw posiada własne lokalne kotłownie. Decydująca rola w ogrzewaniu przypada w mieście na źródła ciepła opalane paliwem stałym. Wg. szacunków stanowić to może nawet ok. 80% ogółu mieszkań na terenie gminy. Taki stan rzeczy ma znaczący wpływ na stan środowiska naturalnego. W ostatnim czasie w kilku obiektach publicznych

przeprowadzono modernizacje, zastępując kotłownie na paliwo stałe w kotłownie gazowe i na olej opałowy /przedszkola, muzeum, liceum, urząd gminy i in./. Także właściciele nowych budynków mieszkalnych decydują się na wybór ekologicznych systemów grzewczych.

1.2.1.2. Gospodarka wodno-ściekowa.

Zaopatrzenie w wodę. Sumaryczna długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 150 km. Gmina posiada 2 wodociągi grupowe Świątniki i Sulistrowiczki, 2 aktualnie eksploatowane, głębinowe ujęcia wody. Nie występują ujęcia powierzchniowe wody. Ich sumaryczna wydajność eksploatacyjna wynosi ok. 7200 metrów sześciennych na dobę. Liczba gospodarstw domowych objętych siecią wodociągową wynosi 3360. W najbliższym czasie zostanie zakończone wodociągowanie terenów wiejskich gminy /Przełęcz/.

Usługi kanalizacyjne. Ogólna długość sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi 73 km. Na jej terenie zlokalizowane są 3 systemy kanalizacyjne. Szczególne znaczenie ma system kanalizacyjny znajdujący się na terenie miasta Sobótka. Obejmuje on sieć ogólnospławną wraz z istniejącym kolektorem sanitarnym łączącym Browar w Sobótce Górcze z oczyszczalnią ścieków. Wielkość ścieków komunalnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną to 376 dekametrów sześciennych. Oczyszczeniu podlega jednak tylko 198 dm³, tj. 53% ogółu ścieków komunalnych. Gmina posiada dwie mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Obsługują one ok. 5,0 tys. osób /1350 gospodarstw domowych/, głównie mieszkających w mieście, co stanowi ok. 75% jego mieszkańców i 40% ogółu mieszkańców gminy. Wg. danych służących ocenie stopnia wykorzystania oczyszczalni, istnieje jeszcze dość znaczna rezerwa jeśli chodzi o jej możliwości przerobowe.

Na znacznym terenie gminy dominującym sposobem usuwania ścieków bytowo-komunalnych są suche ustępy i bezodpływowe lub przepływowe osadniki. W związku z ich wadliwą eksploatacją stanowią one znaczące zagrożenie dla stanu środowiska naturalnego w gminie.

1.2.1.3. Oczyszczanie gminy i gospodarka odpadami.

Usuwanie odpadów stałych. Gmina posiada jedno wysypisko odpadów stałych o powierzchni 2 ha i pojemności 346.000 tys. m³. Według danych urzędu wysypisko to jest wykorzystane w blisko 93%. W związku z tym w najbliższym czasie pilną kwestią stanie się lokalizacja i realizacja nowego obiektu spełniającego potrzeby gminy. Część odpadów jest gromadzonych na kilku wysypiskach wiejskich /Strzegomiany, Świątniki,Przedzrowice/, które nie spełniają wymagań dla tego typu obiektów. W związku z lokalizacją ich na terenie parku i w jego otulinie, wymagają one natychmiastowej likwidacji i rekultywacji. Ważną funkcję w systemie gromadzenia odpadów stałych spełniają kontenery ustawione na terenach wiejskich, które są wywożone i opróżniane na terenie gminnego wysypiska śmieci.

Usuwanie odpadów innych - np. płynnych. Na terenie gminy nie ma wylewiska odpadów płynnych ani innego obiektu służącego składowaniu bądź neutralizacji innych odpadów.

1.2.1.4. Transport i łączność.

Istnienie efektywnych połączeń komunikacyjnych jest postrzegane współcześnie jako jeden z istotnych elementów stymulujących lokalny rozwój społeczno-gospodarczy. Potrzeby społeczne mieszkańców oraz osób przebywających na terenie gminy, np. w celach turystycznych czy rekreacyjnych są zaspokajane przede wszystkim przez komunikację zbiorową - kolejową i autobusową.

Transport kolejowy. Sobótka leży na trasie kolejowej Wrocław - Świdnica. Ze względu na nieopłacalność tego połączenia uległo ono faktycznej likwidacji. Na terenie gminy są zlokalizowane trzy stacje kolejowe: Rogów Sobócki, Sobótka, Sobótka Zachodnia. Wszystkie one dysponują pewnymi możliwościami przeładunkowymi i magazynowymi, stwarzającymi udogodnienia dla potencjalnych inwestorów i turystów docierających do gminy.

Transport drogowy. W sąsiedztwie terenu gminy przebiegają dwa szlaki drogowe o randze międzynarodowej, krajowej i regionalnej:

- Wrocław - Świdnica - Wałbrzych - Jelenia Góra /droga E 83/,
- Wrocław - Kłodzko /droga E 12/,

Zapewniają one stosunkowo dogodnie połączenia drogowe z dużymi ośrodkami miejskimi. Tę sieć drogową uzupełniają drogi gminne łączące miejscowości na jej obszarze. Ich łączna długość w 1997 roku wynosiła 24 km, z tego na terenach miejskich 23 km. Wszystkie posiadają nawierzchnię bitumiczną i ich stan techniczny jest oceniany jako zadawalający. Istniejąca zbiorowa komunikacja samochodowa prowadzona w chwili obecnej obsługuje wszystkie miejscowości.

Istotnym elementem ograniczającym jest brak na terenie gminy dogodnych miejsc do parkowania pojazdów.

Dostępność usług telekomunikacyjnych. Wg. danych WUS we Wrocławiu z 1997 roku na terenie gminy mieszka 979 abonentów telefonii przewodowej, co dawało średnią na poziomie ok. 79,0 osób na 1000 ludności /średnia dla byłego województwa wrocławskiego 232,9/. Abonenci ci znajdują się w systemie węzła wrocławskiego, co jest znacznym ułatwieniem w uzyskiwaniu automatycznych połączeń w układzie krajowym i międzynarodowym. Operatorem sieci kablowej jest TP S.A. Na obszarze gminy zlokalizowane są 4 placówki pocztowe i usług telekomunikacyjnych, co daje przeciętną 3,2 placówki na 10 tys. osób, wobec średniej dla dawnego województwa wrocławskiego wynoszącej 1,7. W ocenie wielu naszych rozmówców jakość usług telekomunikacyjnych pozostawia wiele do życzenia i jest daleko niezadawalająca wobec oczekiwań abonentów. Teren gminy w 100% jest objęty zasięgiem telefonii komórkowej. Na jej obszarze operują sieci: Era GSM, Plus GSM i Centertel.

Aktualnie na terenie gminy trwają prace wykonawcze związane z kładzeniem kabla światłowodowego. Wg deklaracji TP SA prace powinny być zakończone pod koniec roku i przynieść zdecydowaną poprawę jeśli chodzi o ilość i jakość sieci telekomunikacyjnej.

1.2.2. Walory turystyczne

Na terenie gminy występują wysokiej klasy walory przyrodnicze i kulturowe. Jednak głównym obszarem turystycznym jest Ślęzański Park Krajobrazowy, charakteryzujący się również różnorodnymi walorami – znajdują się tutaj walory poznawcze: przyrodnicze i kulturowe oraz walory wypoczynkowe. Spośród tych walorów, cechą wyróżniającą obszar i dominującą, jest jego duża atrakcyjność krajobrazowa. W 4 stopniowej ocenie w skali krajowej, obszar ten zakwalifikowany został bardzo wysoko, do II kategorii. Sama góra Ślęza, najatrakcyjniejsza część Parku i Masywu Ślęży, w przewodnikach i na mapach krajoznawczych* wymieniana jest w najwyższej kategorii, jako *miejsce o wybitnych walorach krajoznawczych*, a Sobótka w II kategorii, jako *miejsca warte zwiedzenia*.

Walory przyrodnicze, a szczególnie krajobrazowe wynikają ze struktury geologicznej bardzo rzadko występujących w Polsce gór wyspowych, do których zakwalifikowany jest Masyw Ślęży. Jego najwyższymi szczytami są: Ślęza (718 m npm), Wieżyca (415 m npm), Radunia (573 m npm) i Szczytna (466 m npm). Góra Ślęza charakteryzuje się ponadto walorami widokowymi – z jej szczytu obserwować można szeroką panoramę okolicy, a ona sama widoczna jest, przy dobrych warunkach pogodowych, z odległości nawet kilkudziesięciu kilometrów.

Lasy występujące głównie w granicach Ślęzańskiego PK, charakteryzują się dominancją boru mieszanego górskiego i lasu mieszanego górskiego. Reprezentowane są one przez świerczyny głównie na obszarze Ślęży i Raduni oraz sosnę, w paśmie Wzgórz Oleszeńskich i Kiełczyńskich.

Walorem związanym z budową geologiczną są grupy skał, występujące głównie na zboczach Ślęży, zbudowane przeważnie z gabra. Są to: grupa skał na szczycie Skalna, Skałki Olbrzymki, Zbójeckie Skałki, Husyckie Skałki, Skałki Plasterki, Skałki pod Wieżycą i Sulistrowickie Skałki.

Charakterystycznym walorem góry Ślęży są źródła, które prawdopodobnie dawniej spełniały funkcje kultowe. Z jednego z nich zwanego *Źródłem Życia*, znanego z dobrej jakości wody, korzystają mieszkańcy Wrocławia.

1.2.2.1. Zabytki archeologiczne

Charakterystycznym walorem występującym głównie w Masywie Ślęży są rzeźby kultowe i znaki solarne. Są one wykute w odpornym kamieniu, przez ówczesnych mieszkańców, stanowiąc element starożytnej kultury. Powstały one prawdopodobnie w okresie halsztackim (500-400 lat pne), a znaki ukośnego krzyża zostały wykonane w późniejszym okresie. Do najbardziej cennych należą: Mnich (lub Kregiel), Panna z rybą i Niedźwiedź (zabytki o randze europejskiej), Niedźwiedź (na szczycie Ślęży), Grzyb (lub Mnich), Kolumna sobótczańska. Ta ostatnia rzeźba znajduje się w Muzeum Ślęzańskim w Sobótce, pozostałe występują w terenie.

---

* Mapa Krajoznawcza (ark.5), Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa, 1998.

Polska, Atlas Krajoznawczy, Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa, 1998.

Do innych starożytnych zabytków o charakterze kultowym należą kręgi kamienne z okresu XIII-V w. pne., występujące na szczytach: Ślęzy, Wieżycy, a poza gminą także na Raduni.

Na szczycie Ślęzy zachowały się fragmenty murów zamkowych, zbudowanego tutaj zamku książęcego Bolka II Świdnickiego, częściowo zniszczonego w XVI w. Poniżej szczytu występują biegnące równolegle do siebie, prostopadle do drogi, murki kamienne o niewyjaśnionym pochodzeniu.

Pozostałością po dużym ośrodku kamieniarskim istniejącym od V w. pne. są ślady wyrobisk dawnych kamieniołomów i pracowni kamieniarskich.

Zabytkami romańskimi są postacie lwów datowane na XII w. i ustawione obecnie – 1 rzeźba przy kościele św. Anny, 1 rzeźba wmurowana w przyporę wieży kościoła św. Jakuba Starszego w Sobótce, 2 rzeźby ustawione przy portalu pałacu w Sobótce – Górcie oraz 2 rzeźby wbudowane przy portalu kościoła pw. św. Stanisława Biskupa w Starym Zamku.

Osobliwością regionu dolnośląskiego są kamienne krzyże pokutne, które występują także na terenie gminy Sobótka. Pochodzą one z XIV w., ale obecna lokalizacja części z nich nie jest już pierwotna, najczęściej są umieszczone w murach lub ścianach. Znajdują się one w następujących miejscowościach: Sobótce (lapidarium Muzeum Ślęzańskiego), Sobótce Strzeblowie, Rogowie Sobóckim.

Interesującym zabytkiem jest bardzo dobrze zachowany, dawny zespół osadniczy z VIII-XIII w. w Będkowicach, obejmujący gród, osady, cmentarzysko kurhanowe, kamienny krąg kultowy i staw z groblami. Cały ten zespół stanowi rezerwat archeologiczny, ale jest także zagospodarowany i udostępniony do zwiedzania. Na terenie grodziska zrekonstruowano chaty mieszkalne oraz urządzony jest teren piknikowy z miejscem na ognisko, wiatami, stołami i ławami.

W Sobótce znajduje się Muzeum Ślęzańskie, które zgromadziło zbiory archeologiczne, historyczne i geologiczne. Sam budynek muzealny, będący d. szpitalem z XVI w., stanowi cenny i atrakcyjny zabytek. Posiada 2 portale, - w renesansowym, w tympanonie umieszczona jest tarcza herbowa opactwa Augustianów, a na portalu gotycko-renesansowym napisy w językach; hebrajskim, greckim i łacińskim.

1.2.2.2. Zespoły pałacowe i dworskie

Jednymi z najbardziej interesujących walorów kulturowych występujących na terenie gminy są zespoły pałacowe i dworskie. Należą one do różnych właścicieli: prywatnych, gminy, spółdzielni, AWRSP, a ich stan techniczny jest przeważnie zły. Dlatego też należy spodziewać się dużymi utrudnieniami w sprzedaży tych obiektów na cele mieszkalne lub turystyczne. Większość z nich, bo 22 zlokalizowana jest w ŚPK i jego otulinie w gminie Sobótka i w gminach sąsiednich. Najciekawszym jest pałac (zamek) w Sobótce-Górcie z XVI w., przebudowany w XIX w., pełniący obecnie funkcje obiektu noclegowego, w którym organizowane są także konferencje i seminaria. Z innych interesujących pod względem turystycznym obiektów, należy wymienić pałace w Będkowicach, Świątnikach i Mirosławiczkach. Ten ostatni został już sprzedany i jest remontowany przez inwestora z Europy Zachodniej.

Wielu obiektom pałacowym i dworskim towarzyszą parki wiejskie, które mogą służyć, jako miejsca rekreacji przede wszystkim dla miejscowej ludności. Na terenie gminy występuje 6 parków w następujących miejscowościach: Będkowicach, Kunowie, Sobótce-Górcie, Sulistrowiczkach i Świątnikach. Do najcenniejszych zaliczane są 2 z nich: w Sulistrowiczkach – park sanatoryjny z okazami drzew egzotycznych i park “Wenecja” z zabytkowymi budowlami wodnymi i ozdobnymi bramami wejściowymi, a także park przypałacowy w Sobótce-Górcie.

1.2.2.3. Obiekty sakralne

Zabytkowe kościoły występują w Sobótce, Księginicach Małych, Nasławicach, Rogowie Sobóckim, Sulistrowicach, Starym Zamku, Świątnikach, Wojnarowicach i na szczycie Ślęży. Posiadają one różną wartość artystyczno-historyczną. Wydaje się, że najwyższą rangę można przypisać kościołom w Sobótce – pw. św. Anny, gotyckiemu z XIV i XV w. oraz pw. św. Jakuba Starszego z XVIII w. ze śladami romańskimi i gotyckimi, a także kościołowi w Starym Zamku pw. św. Stanisława Biskupa z XIII w., przebudowanym, o cechach romańskich i gotyckich.

1.2.2.4. Inne zabytki

Wśród nich wymienić można domy mieszkalne i zabudowania folwarczne występujące we wsiach gminy, przeważnie XIX i XX w., oraz pochodzące z tego samego okresu domy mieszkalne, wille oraz budynki pełniące różne funkcje w Sobótce. Do tych ostatnich należą: wspomniany już d. szpital (ob. Muzeum Ślęzańskie), budynek gazowni, w którym organizuje się Muzeum Gazownictwa, budynki browaru (w Sobótce-Górcie), schronisko na Ślęży oraz schronisko i wieża widokowa na Wieżycy.

Ciekawostką, w obecnych czasach, jest odnowiony ostatnio pomnik (obelisk) z czerwoną gwiazdą i napisem w języku rosyjskim, upamiętniający bohaterów poległych za “niepodległość sowieckiej ojczyzny” we wsi Garncarsko.

Najcenniejsze pod względem historycznym i artystycznym obiekty wpisane są do rejestru zabytków.

1.2.2.5. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Będkowice – założenia dworskie z folwarkiem, ogrodami gospodarczymi, sadem i zadrzewieniami,

Księginice Małe – plebania z poł. XVIII w. kościoła pw. MB Różańcowej,

Kunów – pałac (dwór) i park,

Mirosławiczki – pałac i park,

Nasławice – kościół pw. św. Józefa,

Rogów Sobócki – kościół pw. św. Jana Chrzciciela i park,

Stary Zamek – kościół pw. św. Stanisława i park (Kwieciszów),

Sulistrowiczki - park z bramami i urządzeniami wodnymi,

Świątyniki – pałac i park,

Wojnarowice – kościół pw. Wniebowzięcia NMP i park,

Sobótka – kościół pw. św. Jakuba, kościół pw. św. Anny i plebania, schronisko “Na Ślęży”, d. szpital (ob. Muzeum Ślązańskie), d. probostwo Augustianów (zamek w Sobótce Górce), układ urbanistyczny miasta Sobótki.

1.2.3. Zagospodarowanie turystyczne

1.2.3.1. Baza noclegowa

Z danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, wynika, że na terenie gminy prowadzi działalność noclegową 8 obiektów (tab.). Jest to liczba wynikająca z wypełnionych przez właścicieli i gestorów obiektów działających na terenie gminy i przesłanych do US arkuszy statystycznych KT – 1. Są to, wg kwalifikacji stosowanej przez GUS, następujące obiekty:

- hotel – 1,
- motel – 1,
- schroniska – 2,
- ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy – 1,
- kemping – 1,
- ośrodek do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego – 1,
- inne obiekty – 1.

Łącznie te zasoby noclegowe liczą 494 miejsca, wszystkie dostępne są przez cały rok. Strukturę bazy i wykorzystanie obiektów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Baza noclegowa turystyki w gminie Sobótka, w 1999 r.

Rodzaje obiektów	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych		Wykorzystanie miejsc noclegowych w %
		ogółem	całorocznych	
hotele	1	88	88	42,7 *
motele	1	68	68	13,5
schroniska	2	57	57	14,5

ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	1	58	58	16,6
kempingi	1	152	152	24,4
ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego	1	23	23	24,1
inne obiekty	1			
ogółem	8	494	494	23,4

* dla hoteli i moteli wykorzystanie pokoi, dla pozostałych obiektów i *ogółem* wykorzystanie miejsc noclegowych

Źródło: *Urząd Statystyczny we Wrocławiu, 1999.*

Natomiast z materiałów promocyjnych wydawanych przez Urząd Miasta i Gminy Sobótka wynika, że na terenie gminy usługi noclegowe oferuje 10 obiektów. Są to:

w Sobótce:

- hotel *Pod Misiem* - 88 m.n.,
- *Zamek Górka* - 80 m.n.,
- schronisko *Pod Wieżycą* - 45 albo 48 m.n., (takie wielkości podawane są w materiałach promocyjnych),
- *Niedźwiadek* - 36 m.n.,
- *Ośrodek Szkoleniowy ZHP* - 52 m.n.,

na Górze Ślęży:

- Schronisko - 23 m.n.,

w Sulistrowicach:

- Ośrodek Wypoczynku Świątecznego - 14 m.n.,
- Camping - 170 m.n.,

w Sulistrowiczkach:

- Ośrodek Wypoczynkowy "Elwro" S.A. - 46 m.n.,

w Mirosławicach:

- - motel *Stanica* - 120 albo 140 m.n., (takie wielkości podawane są w materiałach promocyjnych),

Według materiałów promocyjnych wydawanych przez UMiG , cała ta baza liczy 674 albo 697 miejsc noclegowych. Dane te różnią się zasadniczo od wielkości podaży miejsc przedstawianych przez US we Wrocławiu.

Miejsca te stanowią tylko 1,2% ogółu bazy województwa dolnośląskiego. Spośród gmin położonych w okolicach Wrocławia, większe zasoby noclegowe oferują gminy: Milicz i Oborniki Śl. Jak na gminę o tak dużej randze walorów turystycznych oraz o potencjalnie dużym popycie ze strony wielkiego miasta, skalę zagospodarowania należy uznać za niewystarczającą.

W strukturze przedstawionego, zagospodarowania wyróżnia się kemping oferujący największą liczbę, bo 152 lub 170 miejsc (dane według dwóch źródeł), tj. ponad 30% ogółu bazy gminy. Obsługę ruchu wycieczkowego na Ślezę zapewniają 2 schroniska – dolne oraz na szczycie. Ruch samochodowy obsługuje tzw. motel zlokalizowany przy międzynarodowej drodze E 261. Noclegi weekendowe koncentrują się w położonym nad niewielkim zalewem, ośrodku wypoczynku świątecznego i na kempingu.

Wśród oferty noclegowej widoczny jest brak kwater agroturystycznych oraz pokoi gościnnych (kwater prywatnych), co świadczy o małej aktywności gospodarczej mieszkańców gminy, którzy nie wykorzystują tak dużego źródła popytu, jakim jest Wrocław. Obecnie potrzeby w zakresie innej formy spędzenia pobytu oraz noclegów poza hotelami i ośrodkami czasowymi są coraz większe. Coraz bardziej propagowana jest tzw. turystyka alternatywna, będąca przeciwagą turystyki masowej, polegająca na aktywnym wypoczynku oraz noclegach w gospodarstwach rolnych i pokojach gościnnych, w których pobyt umożliwia bliższy kontakt turysty z gospodarzami.

Oprócz bazy noclegowej rejestrowanej w gminie, w miejscowościach: Przemiłów, Sulistrowiczki, Sulistrowice, Będkowice i Strzegomiany zlokalizowane są domy letniskowe, których ogólną liczbę szacuje się na ok. 500 obiektów. Przyjmując, że w każdym może zamieszkać średnio 4 osoby, daje to ok. 2 000 miejsc, o które należy dodatkowo powiększyć bazę gminy.

Należy wspomnieć, że wymogi ustawy o usługach turystycznych, w części dotyczącej obiektów świadczących usługi hotelarskie, mogą zmienić dotychczasową strukturę bazy noclegowej w gminie. Obecnie funkcjonujące obiekty o nazwie *hotel*, *motel*, *pensjonat*, *camping*, *schronisko młodzieżowe* – część z nich występuje także na terenie gminy – zgodnie z tą ustawą musi się poddać nowej kategoryzacji. Po spełnieniu wymagań określonych przez ustawę, zastaną zakwalifikowane do odpowiedniej grupy obiektów, nadana zostanie im kategoria i mogą używać odpowiedniej nazwy, która jest prawnie zastrzeżona. Być może część obiektów w gminie o nazwie *hotel* lub *motel* nie utrzyma dotychczasowej funkcji. Już obecnie zauważalny jest dylemat nomenklatury gestorów obiektu *Pod Misiem* - neon na budynku informuje, że jest to *hotel*, natomiast tablica umieszczona przy wejściu podaje, że jest to *zajazd*.

1.2.3.2. Trasy rowerowe

Z Wrocławia do Sobótki prowadzą dwie trasy rowerowe: jedna z Wrocławia-Krzyków przez Tyniec n/ Ślężą (42 km), a druga z Wrocławia-Kleciny przez Stary Zamek i Tyniec (40 km). Obie występują na mapie *Okolice Wrocławia* wydanej przez PPWK w 1997 r. Druga z nich jest oznakowana w terenie (wg informacji uzyskanych z UMiG), jednak podczas objazdu obszaru obecności znaków nie stwierdzono. Istnieje możliwość skrócenia trasy i powrotu przez Kobierzyce. Ponadto można wybrać jedną z tras, jako docelową do Sobótki, z możliwością powrotu do Wrocławia koleją. Polecana jest też trasa Sobótka – Będkowice – Sady -Chwałków - Sobótka Zach.

1.2.3.3. Turystyczne szlaki piesze

Wszystkie 5 oznakowanych szlaków pieszych ograniczają się do najatrakcyjniejszego turystycznie obszaru gminy, jakim jest teren Ślężańskiego PK i jego otulina, a 4 z nich biegnie przez szczyt Ślęzy.

- szlak czerwony: Sobótka miasto – Śleża – Sulistrowice - Przełęcz Słupicka - Oleszna, dł. 18 km,
- szlak żółty: Sobótka PKP – Wieżyca – Śleża - Przeł. Tąpadła-Kielczyn - Wzgórza Kielczyńskie - Gogołów, dł. 21 km,
- szlak niebieski: Sobótka Zach. PKP – Strzeblów - Sobótka Górka – Śleża - Przeł. Tąpadła – Radunia - Przeł. Słupicka - Wzgórza Oleszeńskie – Przemilów - Winna Góra - Glinice, dł. 26 km,
- szlak zielony: Biała - Przeł. Tąpadła - Przeł. Słupicka - Słupice, dł. 12 km,
- szlak czarny: wokół Ślęzy – Przeł. pod Wieżycą - wsch. stoki Wieżycy i Ślęzy - Przeł. Tąpadła - zach. stoki Ślęzy - Przeł. pod Wieżycą, dł. 17 km.

Wyznaczony jest także szlak pieszy z Wrocławia-Muchoboru do Sobótki o dł. 38 km, który może być także wykorzystywany przez turystów rowerowych. Innymi szlakami długodystansowymi są: Jordanów Śl. - Śleża, Łagiewniki - Śleża, Świdnica-Śleża, Sieniawka – Przeł. Tąpadła -Strzelce.

1.2.3.4. Szlaki archeologiczne

- szlak oznaczony czerwonym symbolem niedźwiedzia: Sobótka miasto - wsch. stoki Stolnej - Rez. Archeologiczny Będkowice - Będkowice, dł. 9 km,
- szlak oznaczony czarnym symbolem niedźwiedzia: Sobótka miasto - Wieżyca – Strzegomiany - Rez. Archeologiczny Będkowice - G. Strzegomianka – Śleża – Olbrzymki –Skalna - Sobótka Górka, dł. 21 km.

1.2.3.5. Ścieżki dydaktyczne

Wyznaczono je do celów programów szkolnych i mają one umożliwić zapoznanie się uczniów ze środowiskiem przyrodniczym (roślinność, geologia) Masywu Ślęży i Raduni. Są to:

- ścieżka przyrodniczo – geograficzna: Sobótka zach. – Ślęża - Sobótka miasto,
- ścieżka przyrodnicza: Sulistrowiczki - rez. Łąka Sulistrowicka – Radunia - Przeł. Tąpadła.

Inną wersją ścieżek dydaktycznych jest samochodowo-pieszna trasa geologiczna przeznaczona dla młodzieży starszej i innych miłośników przyrody, z 14 przystankami obrazującymi geologię na terenie ŚPK, na trasie: Jordanów Śl.- Nasławice - Wzgórza Kunowskie – Sobótka –Chwałków – Sady - Przeł. Tąpadła - Wirki.

1.2.3.6. Trasa rowerów górskich

Bierze ona początek w Sobótce przy kościele św. Anny i okrąża Stolną, Ślęzę i Wieżycę. Przebiega w większości poza szlakami pieszymi. W mieście istnieje możliwość wypożyczenia rowerów górskich.

1.2.3.7. Urządzenia do rekreacji zimowej

Przy sprzyjających warunkach śniegowych jazdę na nartach umożliwiają 2 wyciągi, jeden na stoku Raduni, drugi na stoku Gozdnicy. Natomiast do wędrówek narciarskich proponowane są kilkunastokilometrowe trasy - 2 wokół Ślęży oraz trasa: Sulistrowiczki - Przeł. Słupicka - Przeł. Tąpadła - Sulistrowiczki.

1.2.3.8. Lotnisko sportowe

Zlokalizowane jest w Mirosławicach i należy do Aeroklubu Dolnośląskiego. Stanowi dużą atrakcję turystyczną. Działa zależnie od warunków pogodowych, od 2 poł. kwietnia do października. W okresie urlopowo – wakacyjnym loty widokowe oferowane są codziennie, a poza nim w weekendy lub na specjalne zamówienie. Aeroklub stawia do dyspozycji turystów 2 samoloty *Antonow* o 12 miejscach oraz 3 osobowe *Gawrony i Wilgi*. Te ostatnie są najczęściej wykorzystywane przez rodziny. Istnieje również możliwość wyczarterowania 4 osobowych samolotów *Sokata*, do podróży biznesowych. Komercyjne loty sportowe można również odbywać na szybowcach i motolotniach.

Trudno, jak dotychczas, określić liczbę osób korzystających z tej formy rekreacji, ponieważ tylko częściowo prowadzona jest sprzedaż biletów, a częściowo koszty lotów pokrywane są dowolnymi kwotami na zasadzie sponsoringu.

Aeroklub planuje powiększenie obszaru lotniska i podjęcie szerszej działalności usługowej w zakresie lotów turystycznych.

1.2.3.9. Dawny kamieniołom granitu w Sobótce Strzeblowie

Ten atrakcyjny obiekt krajobrazowy został zagospodarowany jako miejsce rekreacyjne przez Strzeblowskie Kopalnie Surowców Mineralnych. Mogą z niego korzystać zarówno mieszkańcy Sobótki, jak i turyści.

Wprawdzie zakazana jest tutaj kąpiel, ale można wędkować, są ustawione stoły i ławy, a więc mogą być organizowane pikniki. Miejsce wyposażono w urządzenia sanitarne.

1.2.4. Wykorzystanie bazy noclegowej

Ten element popytu na zasoby noclegowe gminy, przedstawić można tylko dla bazy uwzględnionej przez US we Wrocławiu, ponieważ są to jedyne materiały podające wielkości rejestrowanych turystów w obiektach. Średnioroczne wykorzystanie tej całej bazy noclegowej wyniosło 23,4% wynajętych miejsc noclegowych (1999 r.). Dla hoteli, moteli i pensjonatów operuje się również wskaźnikiem wynajętych pokoi. Najlepsze wykorzystanie zarejestrowano w hotelach, w których sprzedano 42,7% pokoi lub 39,8% miejsc noclegowych. Można uznać, że wskaźnik wykorzystania pokoi jest korzystny, ponieważ dla hoteli tej klasy średnia krajowa wynosi ok. 40%. W motelu wynajęto tylko 13,5% pokoi, co świadczy, że placówka ta jest w małym stopniu wykorzystywana jako obiekt noclegowy. Także podobne zjawisko obserwuje się, w położonych przy zalewie, ośrodku wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego oraz na kempingu, w których średnioroczne wykorzystanie wyniosło ok. 24% miejsc przygotowanych do wynajęcia. Jeszcze mniejszą frekwencję zanotowano w schroniskach, ośrodku szkoleniowo-wypoczynkowym oraz “innych obiektach”, w których sprzedano 14 – 18% miejsc. Są to wskaźniki średnioroczne, a jak wiadomo w okresie letnim obserwuje się wyższą frekwencję, a zatem i wykorzystanie tych obiektów jest również większe. Do wielkości tych wskaźników należy podchodzić z pewną rezerwą, ponieważ praktyka wykazuje, że gestorzy bazy nie podają rzeczywistej liczby turystów korzystających z obiektów. Część nocujących turystów nie jest ewidencjonowana, przez co stopień wykorzystania obiektów jest zaniżony.

1.2.5. Ruch turystyczny

1.2.5.1. Wielkość rejestrowanego ruchu turystycznego ogółem

Ruch turystyczny występujący na terenie gminy Sobótka obejmuje turystów przebywających w obiektach noclegowych i przez to rejestrowanych oraz turystów nie korzystających z ogólnodostępnej bazy noclegowej, a więc nie rejestrowanych. Do tych ostatnich zalicza się:

- właścicieli domków letniskowych i ich rodziny lub znajomych, mimo iż korzystają z bazy noclegowej, ale nie są uwzględniani w statystykach turystyki,
- mieszkańców Wrocławia – wśród których przeważa młodzież szkolna - przyjeżdżających głównie w okresie weekendów, na wycieczki lub pobyty jednodniowe (np. w ośrodku wypoczynku świątecznego w Sulistrowiczkach), ale odwiedziny takie, choć o znacznie mniejszym nasileniu trwają prawie przez cały rok,
- uczestników imprez turystycznych,
- odwiedziny innych turystów.

Wobec braku pełnej statystyki ruchu turystycznego w gminie, przedstawiono jego wielkości według danych US we Wrocławiu - który jak już wspomniano nie obejmuje rejestracją całej bazy noclegowej gminy - a pozostałą część określono szacunkowo. Są to jednak szacunki bardzo ogólne, ponieważ zbliżenie się do bardziej szczegółowych wielkości wymaga dodatkowych badań. Np. trudno stwierdzić czy właściciele domków turystycznych - a jest w skali gminy największa baza – spędzają tutaj urlopy, a ich dzieci wakacje.

Liczba turystów rejestrowana w obiektach noclegowych, na terenie gminy (okres sprawozdawczy X.98 – IX.99) wyniosła 20 108 osób. Stanowi to tylko 1,2% ogółu ruchu zarejestrowanego w woj. dolnośląskim, ale żadna z gmin położonych wokół Wrocławia nie zanotowała większych wielkości ruchu. Najwięcej, bo 9 910 osób zatrzymało się w hotelu w Sobótce tj. prawie połowa (49,3%) ogółu ruch rejestrowanego w gminie. Następną pod względem frekwencji jest grupa “inne obiekty”, z których korzystało 3 046 osób. Najmniej gości nocowało w ośrodku do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego (525 os.) i w motelu (887 os.). Wielkości te należy traktować, jako nie w pełni oddające ruch turystyczny na terenie gminy, nie tylko ze względów podanych wcześniej, ale również dlatego, że ruch ten jest rejestrowany tylko w obiektach ujętych przez US, a jak wiadomo w gminie działa więcej placówek noclegowych.

Średni pobyt, w okresie sprawozdawczym (X.98-IX.99), gości rejestrowanych bazie noclegowej gminy wynosi 2,1 noclegów, a więc turyści przebywali tutaj ok. 3 dni. Najdłuższe pobyty notuje się na kempingu (6,8 nocl.) oraz w bazie ośrodka wypoczynku świątecznego (3,8 nocl.). Zatem oprócz ruchu weekendowego, kiedy to obserwuje się wysoką frekwencję, turyści zatrzymują się w tych 2. obiektach dłuższe pobyty 4 – 8 dni. Znacznie krótsze pobyty 1 – 2 dniowe notuje się w hotelu, schroniskach, ośrodku szkoleniowo-wypoczynkowym i w innych obiektach.

Tabela 2. Ruch turystyczny rejestrowany w obiektach noclegowych turystyki gminie Sobótka, w 1999 r.

Obiekty noclegowe	Liczba turystów	
	ogółem	zagranicz.
hotele	9 910	295
motele	887	2
schroniska	1443	15
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	2314	-
kempingi	1983	668
ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego	525	-
inne obiekty	3046	54

ogółem	20 108	1 034
--------	--------	-------

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu.

1.2.5.2 Rejestrowany ruch turystów zagranicznych

W obiektach noclegowych gminy zatrzymało się 1 034 cudzoziemców, co stanowi zaledwie 5,4% całego ruchu rejestrowanego. Żaden cudzoziemiec nie nocował w ośrodku wypoczynku świątecznego, natomiast najwięcej z nich, bo 668 osób tj. 64,6% wszystkich gości zagranicznych korzystało z noclegów na kempingu, a więc zatrzymywało się poza miastem. W hotelu nocowało 295 osób tj. 28,5% ogółu gości zagranicznych. Te 2 obiekty, jak dotychczas spełniają podstawową rolę w obsłudze ruchu zagranicznego. Jednostkowi turyści (2 os.) nocowali w motelu w Mirosławicach.

Średni pobyt cudzoziemca w gminie w 1999 r. wyniósł 12, 0 noclegów, a więc – jeżeli nie jest to błąd statystyczny - był bardzo długi. Na taki okres pobytu rzutują noclegi na kempingu wynoszące 17,6 noclegów. W pozostałej bazie goście przebywali od 1 noclegu (motel, inne obiekty) do 2 noclegów (hotel, schroniska).

Przyjmując, że do ok. 500 domków letniskowych na 25 weekendów (2 dni), tylko w okresie maj – październik, przyjeżdża 2 osoby to: 2 osoby X 500 x 2 dni X 25, daje 50 000 osób średnio w całym roku. Przyjęto szacunkowo, że imprezy gromadzą ok. 30 – 40 tys. osób. Pozostały ruch nie rejestrowany określono na ok. 100 000 osób rocznie. Można zatem szacować, że łącznie z turystami rejestrowanymi, teren gminy odwiedza w celach turystycznych ok. 200 000 osób.

1.2.6. Imprezy rekreacyjne

W 1999 r. ŚOKiS zorganizował lub był współorganizatorem 49. imprez kulturalnych. Miały one charakter środowiskowy, lokalny lub ponad lokalny. Poza tym na terenie gminy odbywają się wyścigi kolarskie i biegi. Organizatorami imprez sportowych i turystycznych - niektóre mają znaczenie ponad regionalne - są także instytucje wrocławskie, jak: Automobilklub Dolnośląski (Rajd Samochodowy), Aeroklub Dolnośląski (Rajd Pilotów i Dziennikarzy), uczelnie wrocławskie (rajdy piesze) i PTTK (rajdy piesze, kolarskie, nurkowanie). Jak już wspomniano, liczbę turystów uczestniczących w tych imprezach, szacuje się na ok. 30 - 40 tys. osób.

W "Kalendarzu imprez turystycznych dolnośląskich oddziałów PTTK 2000", przygotowanym przez Porozumienie Oddziałów PTTK Województwa Dolnośląskiego, wydanym przez Oficynę Wydawniczą "Sudety", Wrocław 2000 r., przewiduje się zorganizowanie w gminie Sobótka niżej wymienionych imprez.

Imprezy górskie:

- I Zimowy Międzynarodowy Biwak, Masyw Ślęży – Będkowice (luty),
- 43 Nocny Rajd na Ślężę, Masyw Ślęży (czerwiec),
- Obchody Dnia Ślęzan – dzienne i nocne wejście na Ślężę, Masyw Ślęży (czerwiec),

- 24 Jesienny Zlot Turystów na Ślęży, Masyw Ślęży (październik),
- Imprezy piesze nizinne:
- 31 Jesienny Rajd Dookoła Wrocławia, Masyw Ślęży (wrzesień),
- Imprezy turystyki kolarskiej:
- Rajd Rowerowy, Masyw Ślęży (czerwiec),
- Imprezy turystyki podwodnej:
- Rozpoczęcie sezonu letniego, Kamieniołom Jastrzębski (marzec),
- Nurkowanie treningowo-stażowe, Kamieniołom Sobótka Zachodnia (czerwiec),
- Nurkowanie treningowo-stażowe, Kamieniołom (listopad),
- Płetwonurkowe Andrzejki, Kamieniołom (grudzień),
- Sylwester dla Płetwonurków, Kamieniołom (grudzień),
- Imprezy przyrodnicze:
- Wycieczka dydaktyczna, Masyw Ślęży (maj),
- Imprezy różne:
- Akcja "Czyste Góry", Masyw Ślęży (wrzesień).

1.2.7. Promocja turystyczna

Urząd Gminy prowadzi różnorodną promocję swoich zasobów turystycznych. Należy pamiętać, że organizowane imprezy, też przyczyniają się do promocji gminy. Gmina stale uczestniczy w corocznych targach turystycznych we Wrocławiu. Przez Urząd Gminy finansowane i wydawane są różnego rodzaju, i o różnym poziomie graficznym, wydawnictwa informacyjne o walorach turystycznych i bazie noclegowej. Z wielu tych pozycji - część z nich są to niewielkie foldery, inne posiadają formę broszurową - warte wymienienia są foldery *Sobótka* zawierające plan miasta i informator miejski. Także pod takim samym tytułem wydana została przez UMiG, bogato ilustrowana pozycja, z tekstem w języku polskim i niemieckim, charakteryzująca się bardzo dobrym poziomem graficznym. Gmina wchodzi w skład *Turystycznego Stowarzyszenia Gmin Ślęzańskich*, zrzeszającego gminy: Marcinowice, Jordanów Śląski, Mietków, Świdnica, Łagiewniki. Umożliwia to m. in. wspólną promocję turystyczną tych jednostek, a przykładem tego są już wydane materiały informacyjne, m. in. mapa w skali 1:75 000 *Ślęża i okolice* z opisami najatrakcyjniejszych walorów turystycznych tych gmin oraz broszurowe foldery. Oprócz pozycji, których zleceniodawcą jest UMiG, wydano również na zlecenie Dyrekcji ŚPK informator *Przyroda Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego* finansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Także wydano pozycję książkową *Miasto i gmina Sobótka* zawierającą szczegółową inwentaryzację krajoznawczą, opracowaną przez Komisję Krajoznawczą

PTTK Oddz. Wrocławski, sfinansowaną przez ten Oddz. i Towarzystwo Opieki na Zabytkami Oddz. we Wrocławiu.

Obszar gminy jest jednym z wielu, którego promocję prowadzi też prasa wrocławska np. Słowo Polskie (14.04.2000), które w ramach akcji *Rowerowa Mapa Dolnego Śląska* poleca trasę wokół Sobótki.

Można ocenić, że promocja gminy prowadzona poprzez wydawnictwa jest bardzo aktywna i dobrze rozwinięta.

Miasto Sobótka i góra Ślęza są obiektami krajoznawczymi o wysokiej randze, eksponowanymi, jak już wspomniano, na ogólnokrajowych mapach turystycznych.

1.2.8. Przesłanki rozwojowe turystyki w opinii społeczności lokalnej

Kilka spotkań z mieszkańcami gminy w Rogowie Sobóckim, Sobótce i Sulistrowicach, dotyczących opracowywania strategii rozwoju, świadczy o zróżnicowanym podejściu społeczności lokalnej do oceny możliwości wykorzystania turystyki jako dziedziny działalności gospodarczej.

Spontanicznie formułowane w wypowiedziach oceny mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla rozwoju turystyki niejednokrotnie zestawiane były jako przeciwstawne, wymieniane z jednej strony jako “plusy” z drugiej jako “minusy”. Do takich należą m.in. hasła: wyposażenie w infrastrukturę techniczną, istniejące zagospodarowanie turystyczne, przepisy dotyczące ochrony parku krajobrazowego, działalność przemysłowa, imprezy kulturalne, bezrobocie, dostępność inwestycyjna terenów, funkcjonowanie połączeń kolejowych, działalność promocyjna samorządu.

Jako mocne strony i szanse rozwojowe w dziedzinie turystyki i rekreacji wymieniane były (oprócz przytoczonych wyżej) także: występowanie terenów rekreacyjnych, czyste powietrze, dobra woda, możliwości zakupu terenów pod zabudowę letniskową, dobry klimat, działalność ośrodka kultury, tereny SOKiS, zbiorniki wodne, mała odległość od Wrocławia, Wałbrzycha, Świdnicy, ukształtowanie terenu, możliwości rozbudowy bazy obsługi turystyki, warunki dla rozwoju agroturystyki, perspektywa wejścia do U.E., prywatyzacja, znaczne tereny leśne i sadownicze, istniejący wyciąg narciarski.

Jako słabe strony i zagrożenia pojawiły się: zły stan dróg, zła współpraca z gminami ościennymi, brak parkingów, brak małej gastronomii, zanieczyszczona woda, brak obiektów sportowych, słabe wykorzystanie Ośrodka Kultury, brak chodników, słaba telefonizacja, brak sieci gazowej w części miasta i gminy, brak środków na rozwój gospodarstw rolnych, słaba inicjatywa władz gminnych, nadmierna wyprzedaż gruntów, w tym obcemu kapitałowi, mała dbałość o czystość i estetykę, brak sieci kanalizacyjnej, mała częstotliwość kursów PKS w godzinach wieczornych, słaba baza noclegowa, zły stan oświetlenia części miasta, brak strategii działania ucieczka młodzieży z obszaru gminy, zamiar likwidacji komunikacji kolejowej, złe oznakowanie dróg, zaśmiecanie terenów, nielegalne ujścia ścieków.

Pewne sformułowania ze strony uczestników spotkań nosiły cechy postulatów zgłaszanych do władz samorządu, w tym wniosków mających wpływ na działalność turystyczną. Do takich należą m.in.: utworzenie

lecznictwa sanatoryjno-rehabilitacyjnego, przyciągnięcie inwestorów poprzez ulgi inwestycyjne i ułatwienia administracyjne, doprowadzenie gazu przewodowego, ukończenie linii światłowodowej, pozyskanie inwestorów do budowy aquaparku, ułatwienia w przekwalifikowaniu terenów pod budownictwo turystyczne, likwidacja zakazu budowy w odległości mniejszej niż 100 m od granicy lasu.

W niniejszym opracowaniu nie dokonuje się szczegółowej oceny przedstawionych wyżej haseł i stwierdzeń. Ogólnie biorąc, są one słuszne i uzasadnione, jakkolwiek niekiedy dyskusyjne lub nawet kontrowersyjne, a w odniesieniu do postulatów trudne lub wręcz niemożliwe do spełnienia. W formie roboczej zostały one włączone do zbioru przesłanek “za” i “przeciw”, przeanalizowane w układzie SWOT i uwzględnione w ostatecznym kształcie koncepcji strategii.

1.2.9. Inne przesłanki i zamierzenia rozwojowe turystyki

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na stanowisko władz gminnych zaprezentowane kilka lat temu przez Burmistrza Sobótki na konferencji pt. “Wrocław w perspektywie gmin sąsiednich” zorganizowanej przez Biuro Rozwoju Wrocławia. Dotyczyła ona wzajemnych relacji i uzgodnienia zamierzeń rozwojowych między Wrocławiem a gminami otaczającymi miasto.

Z zapisu wypowiedzi (*Cieleń E.: Problemy rozwojowe gminy Sobótka, 1996*) wynika, że w perspektywie rozwoju podstawowych dziedzin działalności gospodarczej gminy na pierwszym miejscu znajduje się turystyka. Jest tutaj też sformułowanie przybliżające koncepcje rozwojowe funkcji turystycznych: *“Do chwili obecnej ugruntowało się przekonanie, że Sobótka i Masyw Ślęży są miejscem weekendowych wypadów mieszkańców Wrocławia. Zgodnie z przyjętą przez władze gminy strategią rozwoju, zamierzamy zmienić stopniowo ten obraz Sobótki, podejmując działania na rzecz rozwoju także turystyki pobytowej i kwalifikowanej, związanej głównie z możliwościami uprawiania różnych form czynnego wypoczynku, jakie daje ten teren (np. uprawianie sportów lotniczych, nurkowanie, wspinaczka, turystyka rowerowa, kolarstwo szosowe i górskie, narciarstwo zjazdowe i biegowe itp.)”*.

W dalszej części wypowiedzi zwraca się uwagę na dobry układ komunikacyjny ułatwiający rozwój turystyki, którego drogi są jednak w złym stanie technicznym i nie mają odpowiednich parametrów, jak np. droga przez Rogów Sobócki. Gmina przygotowuje atrakcyjne szlaki turystyczne, urządzenia sportowe i rekreacyjne (część z nich została już zrealizowana, w tym trasa dla rowerów górskich na Ślęży oraz szlak rowerowy Wrocław – Sobótka). Zapowiada się dalsze działania w zakresie, wspólnej z sąsiednimi gminami, promocji rejonu, wspólnego organizowania dużych imprez rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych itp.

Przytoczone wyżej informacje oraz aktualne działania w tym zakresie świadczą o właściwej trosce Władz Gminy o rozwój funkcji turystycznej. Jak wynika z analizy uwarunkowań tego obszaru, rozwój taki jest całkowicie uzasadniony i pożądanym. Turystyka, jako dziedzina gospodarki, może i powinna być jedną z podstawowych sfer działalności w gminie, zapewniając zatrudnienie i utrzymanie istotnej części jej mieszkańców.

1.3. Organizacja społeczności lokalnej

1.3.1. Demograficzne aspekty rozwoju gminy

Rozwój demograficzny gminy ma istotny wpływ na przebieg procesów społecznych i gospodarczych w niej zachodzących. Wpływają one na rozmiar usług komunalnych, wskazują wielkość aktywności zawodowej itp.

1.3.1.1. Potencjał demograficzny.

Zmiany struktury potencjału demograficznego gminy Sobótka na przestrzeni ostatnich lat (do 1997 r) prezentuje tablica nr 1. W końcu 1998 roku gminę zamieszkuje 12 376 osoby. Prawie połowa mieszkańców gminy mieszka w mieście. Gęstość zaludnienia wyrażona wskaźnikiem koncentracji przestrzennej ludności na jeden kilometr kwadratowy wynosi 91 osób. W porównaniu z innymi gminami wiejsko-miejskimi powiatu ziemskiego wrocławskiego nie jest ona wysoka (dla gminy Św. Katarzyna wskaźnik wynosi 126 osób/km², dla Kątów Wr. wynosi 98 osób/km²)

Wielkość ta jest również znacznie niższa niż przeciętna w województwie Dolnośląskim, w którym wynosi ona 149 osób na jeden kilometr kwadratowy. Dane przedstawione w tabeli nr 1 wskazują również, że Gmina Sobótka posiada niezbyt wysoki poziom feminizacji populacji, który mierzy się liczbą kobiet na 100 mężczyzn. W gminie wynosi on 106 i jest mniejszy niż w byłym województwie wrocławskim, gdzie wynosił on 108.

Tablica 3. Zmiany struktury potencjału demograficznego gminy Sobótka

Lata	Ludność				
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	na 1 km ²	Kobiety na 100 mężczyzn
1990	12214	5881	6333	91	105
1991	12251	6026	6225	90	103
1992	12341	6059	6282	91	104
1993	12389	6065	6324	92	104
1994	12340	6064	6276	91	103
1995	12387	6053	6334	91	105
1996	12381	6048	6333	91	105
1997	12400	6033	6367	92	106
1998	12376	6072	6304	91	104

Źródło: Opracowania własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Dokładną strukturę rozmieszczenia ludności na terenie gminy przedstawia tablica nr 4

Tablica 4. Struktura rozmieszczenia ludności na terenie gminy Sobótka w latach 1997-2000

Miejscowość	Ilość mieszkańców w latach 1997	Ilość mieszkańców w latach 1998	Ilość mieszkańców marzec 2000
Sobótka	6541	6565	6476
Bedkowice	231	228	219
Gancarsko	259	264	225
Kryształowice	96	94	95
Księgnice Małe	215	221	215
Kunów	139	143	143
Michałowice	172	169	177
Miroslawice	444	447	449
Nasławice	239	236	231
Okulice	206	207	211
Olbrachtowice	233	232	234
Przemiałów	55	55	55
Przezdrowice	135	140	150
Ręków	399	397	402
Rogów Sobócki	977	974	963
Siedlakowice	252	258	259
Strachów	70	70	70
Stary Zamek	266	269	261
Strzegomiany	429	425	429
Sulistrowice	227	226	220
Sulistrowiczki	143	142	139
Świątniki	228	222	228
Wojnarowice	192	200	204
Żeruszycze	54	54	54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z U.M.i G. Sobótka

Z powyższych danych wynika, że oprócz miasta Sobótka ludność najęściej zamieszkuje północna część gminy. Wynika to oczywiście z tego, że południową część gminy zajmuje Masyw Ślęży.

Ruch naturalny ludności

Jednym z istotnych czynników wpływających na stan i strukturę ludności jest ruch naturalny. Obrazuje go tablica nr 5. W analizowanym okresie zaznacza się w miarę stała liczba zawieranych małżeństw. W 1997 roku znacznie wzrosła liczba urodzeń i znacznie zmalała liczba zgonów. Obie tendencje doprowadziły w konsekwencji do znaczącego wzrostu przyrostu naturalnego.

Tablica 5. Ruch naturalny ludności w gminie Sobótka w latach 1996-1997

gmina/ /miasto	Małżeństwa	urodzenia żywe	Zgony		przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt	
Ruch naturalny ludności w 1996					
gmina Sobótka	55	132	112	-	20
w tym miasto	24	61	56	-	5
Ruch naturalny ludności w 1997					
gmina Sobótka	63	119	128	2	-9
w tym miasto	33	56	70	1	-14
Ruch naturalny ludności w 1998					
gmina Sobótka	64	141	99	bd	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Sobótka posiada jeden z najwyższych wskaźników przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiecie wrocławskim, w którym współczynnik ten wynosi 1,8. Inne gminy wiejsko-miejskie powiatu mają dużo niższe wskaźniki. Np. gmina Kąty Wr. posiada wskaźnik 0,6, a gmina Św. Katarzyna -1,6.

Migracje.

Istotnym czynnikiem wpływającym na stan i strukturę ludności są także migracje. Przedstawia je tabela nr 6. Wyraźnie zaznaczona jest tendencja napływu ludności do gminy, choć nie jest ona tak wysoka jak w innych gminach powiatu. W Kątach Wr. wynosi on 35 , w Św. Katarzynie 150.

Wpływ ma na to zapewne dalsze usytuowanie Sobótki od Wrocławia i mniejszy udział gminy w zjawisku osiedlania się zamożniejszych Wrocławian pragnących mieszkać z dala od zgiełku dużego miasta na terenach słabiej zurbanizowanych.

Tabela 6. Migracje ludności w gminie Sobótka w latach 1996-97

gmina/ /miasto	Migracje ludności w 1996						
	napływ ^a			odpływ ^b			saldo migracji stałej
	razem	w tym		razem	w tym		
		z miasta	ze wsi		do miasta	na wieś	
Sobótka	151	74	73	178	101	77	-27
w tym miasto	79	36	40	97	54	43	-18
	Migracje ludności w 1997						
Sobótka	178	103	72	165	83	74	13
w tym miasto	98	58	37	83	41	37	15

a/ zameldowanie na pobyt stały b/ wymeldowanie z pobytu stałego

Źródło: Rocznik statystyczny województwa wrocławskiego 1997- 1998

Struktura ludności według wieku.

Analizy struktury wiekowej jest również istotna z punktu widzenia diagnozy układu lokalnego. Najistotniejszym wskaźnikiem, który ukazuje potencjał demograficzny gminy jest wskaźnik obciążenia demograficznego. Jest on stosunkiem liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na sto osób w wieku produkcyjnym. Dane liczbowe struktury wiekowej zawiera tabela nr 5.

Dane w niej zawarte ukazują nieznaczną tendencję do zmniejszania się wskaźnika obciążenia demograficznego.. W dawnym województwie wrocławskim w 1997 r wskaźnik ten był niższy niż w gminie Sobótka (66) i wynosił 63. Dane te nie są więc zbyt optymistyczne, choć inne gminy o podobnym charakterze w obecnym powiecie wrocławskim posiadają podobne, a nawet gorsze wyniki (gmina Kąty Wr. 72, gmina Św Katarzyna 65)

Tabela 7. Struktura ludności według wieku 1996-98

gmina/ /miasto	Ludność w wieku			Ludność w wieku nieprodukcyjny na 100 osób w wieku produkcyjnym
	Przed produkcyjnym	Produkcyjnym ^{/a}	Poprodukcyjnym	
	Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym 1996			
gmina Sobótka	3416	7225	1740	71
w tym miasto	1783	3974	915	68
	Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym 1997			
gmina Sobótka	3325	7313	1762	70
w tym miasto	1726	4015	931	66
	Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym 1998			
gmina Sobótka	3224	7363	1789	68

^{/a} w wieku zdolności do pracy dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

1.3.3. Infrastruktura społeczna

1.3.3.1. Oświata i wychowanie

Placówki wychowania przedszkolnego.

Pierwszy etap procesu edukacyjnego dzieci stanowią często placówki wychowania przedszkolnego. Wspomagają one ich rozwój i przygotowują do podjęcia nauki w szkole. Rozwój placówek wychowania przedszkolnego w gminie Sobótka w latach 1996-1997 przedstawia tablica nr 8.

Tablica 8. Wychowanie przedszkolne 1996-97

gmina/ /miasto	placówki wychowania przedszkolnego				oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		
	Placówki	oddziały	miejsca ^{b/}	dzieci	placówki	oddziały	dzieci
Sobótka	7	15	230	265	5	5	81
miasto	2	10	230	184	-	-	-

Sobótka	7	15	200	244	5	6	71
miasto	2	9	200	173	-	-	-

^{a/} bez miejsc w oddziałach przedszkolnych /

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Dane wskazują, że zmniejszyła się liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie oraz liczba dzieci z nich korzystających.

W 1997 roku wskaźnik informujący o dzieciach w placówkach na 100 dzieci w wieku 3-6 lat wynosił w gminie Sobótka 38 dzieci. Był niższy niż w dawnym województwie wrocławskim gdzie wynosił on 52 dzieci. W mieście wskaźnik ten jest znacznie większy i wynosił 55 dzieci.

Szkolnictwo podstawowe i średnie

Kolejnymi etapami w edukacji młodych ludzi są szkoły podstawowa i średnia.

Dotychczasową sytuację w zakresie szkolnictwa podstawowego w gminie Sobótka przedstawia tablica nr 9

Tablica 9. Szkolnictwo podstawowe w roku szkolnym 1996/97 oraz 1997/98

	Szkoły	Uczniowie	Absolwenci
Szkolnictwo podstawowe w roku szkolnym 19997/98			
gm. Sobótka	11	1736	248
w tym miasto	5	1010	157
Szkolnictwo podstawowe w roku szkolnym 1997/98			
gm. Sobótka	10	1688	225
w tym miasto	5	984	154

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Obecnie funkcjonuje 7 szkół podstawowych. Zgodnie z reformą szkolnictwa utworzono na terenie gminy 1 gimnazjum z czterema filiami przy szkołach podstawowych (przy Sz.P. nr 1 w Sobótce, Sz.P. nr2 w Sobótce Zach., przy szkołach podstawowych w Rogowie Sobóckim i Świątnikach).

W 2002 r ma zostać oddane gimnazjum w Sobótce.

Liczba uczniów w szkołach Sobótki obecnie i w nadchodzącym okresie przedstawia tabela nr 10

Tabela. 10. Liczba uczniów w Gminie Sobótka w latach 1999 -2005 stan prognozy na 20.01.2000r.

Nazwa placówki oświatowej	Liczba uczniów w roku szkolnym 1999/2000	Liczba uczniów w roku szkolnym 2000/2001`	Liczba uczniów w roku szkolnym 2000/2002	Liczba uczniów w roku szkolnym 2000/2003	Liczba uczniów w roku szkolnym 2000/2004	Liczba uczniów w roku szkolnym 2000/2004
SP nr 1 w Sobótce	489	422	338	362	342	335
SP nr 2 w Sobótce	219	178	169	173	164	154

SP w Mirosławicach	156	133	131	132	125	120
SP w Rogowie Sob.	143	110	89	91	90	87
SP w Świątnikach	126	115	101	98	93	89
SP w Rękowic	96	77	81	86	81	73
SP w Sulistrowicach	48	-	-	-	-	-
Młodzież gimnazjalna*	209	402	628	600	565	489
Razem	1484	1437	1587	1542	1459	1347

*Po wybudowaniu gimnazjum przestana funkcjonować filie gimnazjalne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMiG Sobótka

Dotychczas szkolnictwo średnie ograniczało się do funkcjonowania jednego liceum ogólnokształcącego w mieście Sobótka. Obecny stan szkolnictwa średniego ukazuje tabela nr 11

Dane tam przedstawione wskazują na tendencje zwiększania się liczby uczniów chcących zdobyć średnie wykształcenie, chociaż według prognoz demograficznych ilość młodzieży chętnej do uczęszczania do liceum będzie się zmniejszać.

Tabela nr 11. Liceum ogólnokształcące w roku szkolnym 1996/97 oraz 1997/98

Gmina	Szkoła	Uczniowie
Liceum ogólnokształcące w roku szkolnym 1996/97		
Sobótka	1	136
Liceum ogólnokształcące w roku szkolnym 1997/98		
Sobótka	1	174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Warunki funkcjonowania szkół nie są w wielu przypadkach wystarczające. Wiele ze szkół pozbawiona jest odpowiedniego zaplecza socjalno – sportowego, wymaga rozbudowy i modernizacji. Brakuje boisk o odpowiednich rozmiarach i standardzie. Szkoły często pozbawione są odpowiedniego wyposażenia w środki i pomoce dydaktyczne.

W mieście Sobótka działa poradnia psychologiczna – pedagogiczna, zespół szkolno – opiekuńczy, Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy oraz Dom Dziecka.

1.3.3.2. Ochrona zdrowia

Ochrona zdrowia jest istotnym elementem infrastruktury gminy. Wywiera ona bowiem duży wpływ na jakość życia społeczności lokalnej.

Instytucje ochrony zdrowia

Podstawową opiekę zdrowotną zapewniają gminie następujące placówki:

- przychodnie
  - Publiczny zakład opieki zdrowotnej – Leczniczo Rehabilitacyjny Ośrodek Medycyny Rodzinnej w Sobótce
  - Przychodnia Rejonowo - Specjalistyczna w Sobótce
  - Przychodnia Ogólna w Sobótce Zachodniej
  - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Będkovicach
  - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Rogowie Sobóckim
- Niepubliczny zakład opieki zdrowotnej w Sobótce Zachodniej
- indywidualne praktyki lekarskiej
  - 3 placówki w Sobótce
  - 1 placówka w Będkovicach
- indywidualne praktyki stomatologiczne
  - 3 placówki w Sobótce
  - 1 placówka w Sobótce Zachodniej
- indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie
  - 2 placówki w Sobótce

Personel służby zdrowia.

Dostępność oraz zakres opieki zdrowotnej jest ściślee powiązana z liczebnością i kwalifikacjami pracowników służby zdrowia. Personel służby zdrowia w latach 1996-97 w Sobótce przedstawia tabela nr 12

Tabela 12. Personel służby zdrowia w Sobótce w latach 1996-1997

gmina/ /miasto	lekarze medycyny	lekarze dentyści	pielęgniarki	liczba ludności przypadająca na 1		
	w liczbach bezwzględnych			lekarza medycyny	lekarza dentystę	pielęgniarkę
	Personel służby zdrowia ^{a/} w 1996 r. (stan w dniu 31 XII)					
Sobótka	18	4	31	688	3095	399
w tym miasto	16	3	28	417	2224	238
	Personel służby zdrowia ^{a/} w 1997 r. (stan w dniu 31 XII)					

Sobótka	11	4	22	1127	3100	564
w tym miasto	9	3	19	741	2224	351

^{a/} Zatrudniony w zakładach służby zdrowia świadczących usługi bezpośrednio na rzecz ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Dane wskazują na spadek liczby lekarzy medycyny, stałą liczbę stomatologów i zmniejszenie się liczby pielęgniarek. Jak wymieniony wskaźnik kształtował się w województwie wrocławskim w analogicznym okresie, pokazuje tabela nr 13.

Tabela 13. Służba zdrowia w odniesieniu do liczby ludności w woj. wrocławskim 1996/97

Liczba ludności przypadająca na jednego		
lekarza medycyny	lekarza dentyści	pielęgniarkę
Dane w roku 1996		
342	1549	154
Dane w roku 1997		
354	1758	159

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Wynika z niej, że dostępność usług medycznych w gminie Sobótka jest mniejsza niż w byłym województwie, choć porównując wskaźniki Sobótki z takimi gminami jak Kąty Wr. (gdzie na jednego lekarza medycyny przypada 822 osób, dentyście 2879 i pielęgniarkę 367) czy Św. Katarzyna (gdzie na jednego lekarza medycyny przypada 1235 osób, dentyście 3087 i pielęgniarkę 617) dostępność przedstawia się lepiej.

Apteki, punkty apteczne.

Z punktu widzenia opieki zdrowotnej istotna też jest dostępność ludności do punktów aptecznych. Sytuację w tym względzie obrazuje tabela nr 14

Tabela 14. Apteki i punkty apteczne w latach 1996-97

	Apteki		liczba ludności na 1 aptekę i w punkt aptecznych
	ogółem	w tym prywatne	
Apteki i punkty apteczne w 1996 (stan w dniu 31 XII)			

Sobótka.	2	2	6191
w tym miasto	2	2	3336
Apteki i punkty apteczne w 1997 (stan w dniu 31 XII)			
Sobótka.	2	2	
w tym miasto	2	2	3336

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Dane wskazują, że dostępność ludności do punktów aptecznych utrzymuje się na stałym poziomie. Jest ona porównywalna z dostępnością jaka występuje w Kątach Wr. (3454 os. na 1 aptekę) i zdecydowanie lepsza niż w Św. Katarzynie (6175 os. na 1 aptekę).

1.3.3.3. Pomoc społeczna

Na terenie gminy funkcjonuje ośrodek pomocy społecznej, który realizuje zadania własne i zlecone nałożone na gminę w zakresie świadczenia pomocy społecznej. Zatrudnia on 13 pracowników. Rozmiar jego działalności w roku 1999 r. obrazują tabele 15 i 16.

Tabela 15. Udzielone świadczenia - zadania zlecone gminie

Formy pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba osób, którym przyznano świadczenia w trybie decyzji	Liczba świadczeń	Kwoty świadczeń pokrywanych z budżetu wojewody
Zasiłki stałe	9	42	9	97	32 586
Zasiłki okresowe	182	711	182	670	152 605
Renta socjalna	46	143	46	499	167 802
Ochrona macierzyństwa	44	172	44	173	36 315
Razem			274		463 290

Tabela 16. Udzielone świadczenia - zadania własne gminy

Formy pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba osób, którym przyznano świadczenia w trybie decyzji	Liczba świadczeń	Kwoty świadczeń pokrywanych z budżetu wojewody
Posiłki ogółem	183	885	335	30 437	49 347
Usługi opiekuńcze ogółem	24	31	24	8234	89 412

Pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne	1	1	1	1	1 741
Sprawienie pogrzebu	1	1	1	1	1 265
Praca socjalna	234	845			
Zasiłki w naturze (wyprawka)	11	43	11	12	2 400
Zasiłki celowe i w naturze	301	574	303		104 208
Razem			498		248 373

Głównymi przyczynami objęcia pomocą społeczną było bezrobocie (251 rodzin objętych pomocą) długotrwała choroba (226 rodzin), niepełnosprawność (129 rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (123 rodziny). Można wnioskować, że potrzeby pomocy społecznej w gminie są duże i nie w pełni wystarczające.

1.3.3.4. Kultura

Do największych animatorów kultury na terenie gminy należy Ślązański Ośrodek Kultury i Sportu z siedzibą w Sobótce oraz Muzeum Ślązańskie im. St. Dunajewskiego również z siedzibą w Sobótce.

Na terenie gminy odbywają się liczne imprezy kulturalne. Wśród nich wymienić można imprezy o zasięgu ogólnopolskim takie jak "Wyśpiewam sobie" organizowana przez ŚOKiS, czy Festyn Archeologiczny organizowany przez Urząd Miasta i Gminy Sobótka a także Forum Środowiska Kulturowego Millennium, imprezę która zgromadziła ok. 1500 osób.

Imprezą o zasięgu wojewódzkim jest "Pod Ślązą Śpiewanie".

Na terenie gminy odbywają się też imprezy o zasięgu lokalnym takie jak "Jarmarki Świąteczne" organizowane przez ŚOKiS.

Do Sobótki dociera również "Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy".

Pewnym wyznacznikiem aktywności kulturalnej jest działalność placówek bibliotecznych. Rozmiar działalności bibliotecznej przedstawia tabela nr 17

Tablica 17. Działalność placówek bibliotecznych w 1996 oraz 1997

	ogółem placówek	liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	wypożyczenia na 1 czytelnika	czytelnicy ogółem
Placówki biblioteczne w 1996				
Sobótka.	6	2064	20	2454
w tym miasto	2	3336	21	1647
Placówki biblioteczne w 1997				
Sobótka.	5	2480	20	2493
w tym miasto	2	3336	20	1699

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Porównując dane z danymi innych gmin obecnego powiatu wrocławskiego powiedzieć można, że sytuacja czytelników w gminie Sobótka jest znacznie lepsza niż np. w gminie Kąty Wr., gdzie na jedną placówkę biblioteczną przypada, aż 17 272 mieszkańców lecz gorsza niż np. w Św. Katarzynie gdzie na jedną placówkę biblioteczną przypada 1544 mieszkańców.

1.3.3.5. Kultura fizyczna sport i rekreacja

Głównymi animatorami kultury fizycznej na terenie Sobótki są Miejski Klub Sportowy "Ślęza" który zrzesza 120 osób, Kolarski Klub Sportowy "Ślęza" (80 członków). Poza nimi działają Uczniowskie Kluby Sportowe (przy Sz.P. nr 2 oraz ZSO)

Na terenie gminy odbywają się liczne imprezy sportowe, w tym wiele o zasięgu ogólnopolskim. Do największej z nich należą Ogólnopolskie Zawody w Biegu Na Orientację organizowane przez Okręgowy Związek Biegu Na Orientację. Wzięło w nim udział ok. 120 uczestników. Ślęzański Ośrodek Kultury i Sportu jest organizatorem imprez o charakterze ogólnopolskim, takich jak Bieg Masowy Sobótrzańska "15", a także Półmaraton Ślęzan oraz skierowany do innej grupy sportowców Kolarski Wyścig Górski o Puchar Ślęzy.

Automobilklub Dolnośląski organizuje Rajd Samochodowy

Zupełnie inny charakter ma trzydniowy Rajd Pilotów i Dziennikarzy organizowany przez Areoklub Dolnośląski.

Na terenie gminy odbywają również się wyścigi kolarskie o zasięgu wojewódzkim oraz lokalne mecze piłkarskie.

Na terenach wiejskich gminy znajduje się 11 boisk sportowych i 3 boiska przyszkolne, co sprawia, że praktycznie każda wieś posiada taki obiekt, choć nie są one odpowiednio wyposażone, brak jest szatni czy sanitariatów.

1.3.4. Dochody ludności

Dochody ludności gminy Sobótka można ocenić na podstawie rozmiaru podatku dochodowego deklarowanego przez mieszkańców. W roku 1999 wielkość tego podatku kształtowała się następująco.

Tabela 18. Wysokość podatku doch. od osób fizycznych deklarowanego przez mieszkańców Sobótki.

Rodzaj podatków	Wielkość podatku	Numer PIT	Ilość deklaracji
Z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej	1 492 671 zł	PIT 35	17
		PIT 33	127
		PIT 32	133
Od osób nie prowadzących działalności	4 919 472 zł	PIT 34	108
		PIT 31	1072
		PIT 30	1415

Ogółem	6.412 143 zł	wszystkie	
--------	--------------	-----------	--

Źródło: Dane z Pierwszego Urzędu Skarbowego w e Wrocławiu

Dodatkowo podatek dochodowy od osób prawnych mających siedzibę na terenie Sobótki zadeklarowało w kwocie 1481 227 zł – 9 podmiotów.

Podatek dochodowy od osób fizycznych rozliczających się wg zasad zryczałtowanego opodatkowania PIT 28 zadeklarowało za 1999r w kwocie 124 046 zł – 139 podmiotów.

1.4. Administracja i gospodarka

1.4.1. Administracja samorządowa miasta i gminy Sobótka.

Rada Miasta i Gminy Sobótka liczy 22 radnych, którzy zgodnie ze Statutem Miasta i Gminy pracują w sześciu komisjach:

- budżetowo - gospodarczej (problematyka: budżetu gminy, budownictwa, gospodarki komunalnej, inwestycji, handlu, targowiska),
- spraw obywatelskich i mieszkaniowa (przedmiot działania: komunikacja publiczna, ład i porządek publiczny, gminne drogi, ulice, mosty, organizacja ruchu drogowego, ochrona środowiska, zasoby mieszkaniowe),
- rolnictwa (rolnictwo, leśnictwo, ochrona użytków rolnych, zaopatrzenie wsi w wodę, kanalizacja, oczyszczanie ścieków, rzemiosło, gospodarka ziemią, geodezja)
- oświaty, kultury i sportu (oświata i wychowanie, kultura i sztuka, kultura fizyczna i sport, turystyka i wypoczynek).
- zdrowia i opieki społecznej (ochrona zdrowia, pomoc i opieka społeczna, walka z uzależnieniami).

Zarząd Miasta i Gminy Sobótka składa się z siedmiu osób: Burmistrza, Zastępcy Burmistrza oraz pięciu członków. Pracą Urzędu Miasta i Gminy kieruje Burmistrz przy pomocy Zastępcy oraz Sekretarza i Skarbnika. W urzędzie jest 39 etatów, z czego 36,5 to pracownicy umysłowi, a 2,5 etatu to obsługa. Regulamin Organizacyjny Urzędu z 21 lipca 1999 r. wyodrębnia następujące referaty i stanowiska organizacyjne:

- Referat Organizacyjny (7,5 etatów),
- Referat Finansowy (7 etatów),
- Referat Strategii i Rozwoju (7 etatów),
- Referat Techniczno – Inwestycyjny (4 etaty),
- Referat Oświaty (5 etatów),
- Referat Spraw Obywatelskich (3 etaty łącznie z USC),

- Urząd Stanu Cywilnego
- Radca prawny (1 etat),
- Stanowisko ds. Obsługi Rady (1 etat)
- Stanowisko ds. Obronnych i Ppoż (1 etat)
- Stanowisko ds. Obrony Cywilnej (1/2 etatu).

Struktura organizacyjna Urzędu ma charakter funkcjonalny. Oznacza to, że podwładni podlegają nie tylko przełożonym służbowo decydującym o tym, co ma być wykonane, lecz także przełożonym funkcjonalnym wydającym dyspozycje dotyczące wykonania poszczególnych funkcji. Struktury organizacyjne, takie jak w UMiG Sobótka wymagają wysokich kompetencji od kierowników funkcjonalnych, co sprzyja szybkości i jakości podejmowanych decyzji. Często występowanie struktur funkcjonalnych jest przyczyną konfliktów organizacyjnych (w strukturach funkcjonalnych występuje naruszenie zasady jednoosobowego kierownictwa). Jednak w przypadku Urzędu Miasta i Gminy w Sobótce nie powinno to mieć miejsca z uwagi na szczegółowo określony w regulaminie organizacyjnych podział kompetencji pomiędzy szefów referatów a także funkcjonujące opisy stanowisk pracy. Analizując natomiast rozłożenie funkcji na poszczególne komórki organizacyjne zauważyć należy konieczność wyprowadzenia funkcji dotyczących rozwoju i promocji gminy z Referatu Strategii i Rozwoju. Funkcje te są jednymi z najistotniejszych z punktu widzenia przyszłości gminy, stąd powinny być podporządkowane bezpośrednio Burmistrzowi Sobótki. Pozostawienie ich w referacie o charakterze inwestycyjno – technicznym spowoduje ich zagubienie się w nawale codziennych obowiązków. Osobną kwestią jest fakt, że osoby je wykonujące powinny mieć dość specyficzne umiejętności osobiste, a więc przede wszystkim powinny je cechować wizjonerstwo i kreatywność. Tak usytuowana komórka mogła by się nazywać Biuro Rozwoju Gminy i mogłaby przejąć na siebie także funkcje obsługi interesantów chcących inwestować na terenie Sobótki.

Jednostkami organizacyjnymi gminy Sobótka są:

- Muzeum Ślązańskie im. Stanisława Dunajewskiego
- Zakład Wodociągów z siedzibą w Świątnikach
- Ślązański Ośrodek Kultury i Sportu
- Muzeum Ślązańskie,
- Zakład Budynków Mieszkalnych,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Przedszkola
- Szkoły Podstawowe
- Gimnazjum.

1.4.2. Finanse gminy

Rozmiar i układ dochodów budżetowych wywierają istotny wpływ na kształt polityki prowadzonej przez lokalne władze samorządowe oraz stan gospodarki lokalnej. Strukturę dochodów budżetu Miasta i Gminy Sobótka przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Struktura dochodów budżetu miasta i gminy Sobótka w 1999 r.

Wyszczególnienie	1999	Struktura
1	2	3
Dochody ogółem	14 917 459	100,00%
Dochody własne	8 876 758	59,51%
z tego:		
- wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych	101 000	0,68%
- wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych	2 302 796	15,44%
podatek rolny	1 224 000	8,21%
podatek od nieruchomości	2 553 331	17,12%
podatek leśny	29 000	0,19%
podatek od środków transportu	120 000	0,80%
karta podatkowa	79 000	0,53%
podatek od spadków i darowizn	30 000	0,20%
opłata skarbową	300 000	2,01%
opłata eksploatacyjna	183 000	1,23%
opłata targowa	41 000	0,27%
Dochody z majątku gminy	1 200 000	8,04%
pozostałe dochody	613 631	4,11%
Dotacje celowe	1 669 324	11,19%
z tego:		
na zadania zlecone gminie	892 725	5,98%
na zadania własne	279 324	1,87%

na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami administracji rządowej	27 262	0,18%
na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	5 242	0,04%
otrzymane z funduszy celowych	464 771	3,12%
Subwencja ogólna	4371377	29,30%
z tego:		
część podstawowa	116596	0,78%
część oświatowa	3666676	24,58%
część rekompensująca	588105	3,94%

Źródło: Materiały Urzędu Miasta i Gminy Sobótka

W latach 1997 – 1999 ogólne dochody budżetowe Gminy i Miasta Sobótka zwiększyły się o ponad 20%, a w roku 1999 osiągnęły wartość 14 917 tys. zł. Z kwoty tej dochody własne stanowiły 59,51%.

W ramach dochodów własnych najważniejszym źródłem zasilania budżetu gminy były wpływy z podatku od nieruchomości, które stanowiły 17,12%. Niewiele mniejszy był wskaźnik procentowy dochodów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, który wynosił 15,44%. Znaczącą pozycję zajmują także wpływy z podatku rolnego, a także dochody z majątku gminy, odpowiednio 8,21% i 8.04%.

W warunkach niemożności sfinansowania wszystkich zadań ze źródeł własnych, szczególnego znaczenia nabiera układ subwencjonowania i dotowania gmin. Udział dotacji i subwencji z budżetu państwa w ogólnych rozmiarach dochodów budżetu gminy Sobótka w 1999 roku wynosił ponad 40,49 %.

Z zagadnieniami dochodowości budżetu gminy wiążą się bezpośrednio kierunki wydatkowania, preferencje zaspokajania potrzeb bieżących i przyszłych oraz zakres możliwości inwestowania w różnorodne elementy gospodarki lokalnej. Strukturę wydatków budżetu Miasta i Gminy Sobótka w roku 1999 przedstawia poniższa tablica.

Tabela 20. Struktura wydatków budżetu miasta i gminy Sobótka w roku 1999.

Wyszczególnienie	1999	Struktura
Wydatki ogółem	15 778 930	100,00%
w tym:		
Rolnictwo	82 000	0,52%

Transport	251 740	1,60%
Gospodarka komunalna	2 717 630	17,22%
Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	498 651	3,16%
Oświata i wychowanie	7 853 284	49,77%
Kultura i sztuka	514 276	3,26%
Ochrona zdrowia	142 246	0,90%
Opieka społeczna	1 326 250	8,41%
Kultura fizyczna i sport	237 300	1,50%
Turystyka i wypoczynek	2 495	0,02%
Różna działalność	100 354	0,64%
Administracja	2 046 091	12,97%
Bezpieczeństwo publiczne	4 733	0,03%
Różne rozliczenia	-	
Obrona narodowa	350	0,00%
Urzędy naczelných organów władzy, kontroli i sądownictwa	1 530	0,01%

Źródło: Materiały Urzędu Miasta i Gminy Sobótka

W strukturze wydatków budżetu gminy dominują wydatki na zadania własne. Wydatki na zadania zlecone i powierzone stanowiły w badanym okresie znikomą część wydatków budżetu gminy.

Struktura wydatków budżetowych na zadania własne jest z jednej strony odzwierciedleniem struktury majątku komunalnego i jego stanu, a z drugiej obrazuje preferencje zaspokojenia potrzeb w zakresie poszczególnych elementów struktury gospodarki samorządowej. W Mieście i Gminie Sobótka dominują wydatki na oświatę (w 1999 roku stanowiły one 49,77 % ogółu wydatków budżetowych), lecz istotne miejsce zajmuje także gospodarka komunalna (w 1999 r. ponad 17,22%).

Warto zaznaczyć, że w 1999 r. w gminie Sobótka zrealizowane inwestycje stanowiły 31,47% wydatków, co należy uznać za dość wysoki wskaźnik.

1.4.3. Oferta inwestycyjna Miasta i Gminy Sobótka

Według informacji uzyskanych w Urzędzie Miasta i Gminy Sobótka, gmina posiada następującą ofertę inwestycyjną:

- Zagospodarowanie terenu położonego w obrębie miasta pomiędzy ulicami: Al. Św. Anny, Armii Krajowej i B. Chrobrego, sięgającego do granic lasu (50 ha) z przeznaczeniem na kompleks sportowo – rekreacyjny (uzbrojenie pełne).
- Zagospodarowanie terenu przy ulicy Armii Krajowej (1,98 ha), z przeznaczeniem na turystykę, rekreację, zdrowie, oświatę (uzbrojenie pełne).
- Zagospodarowanie terenu przy wyjeździe z Sobótki w kierunku wzgórz i terenów wypoczynkowych u podnóża Masywu Ślęży (16.136 m²) z przeznaczeniem na motel (uzbrojenie pełne).
- Zagospodarowanie terenu niezabudowanego we wsi Wojnarowice, przy drodze krajowej Wrocław – Jelenia Góra (22,531 ha) z przeznaczeniem na funkcje przemysłowe (uzbrojenie – energia, woda w pobliżu).
- Zabudowa terenu przy ulicy Dworcowej w Sobótce (2,94 ha) z przeznaczeniem na funkcje przemysłowe (uzbrojenie pełne).
- Kapitałny remont i zagospodarowanie zabytkowego obiektu zwanego “Dworem na wodzie”. Powierzchnia dworu – 394m², zabudowań gospodarczych 800m², pow. działki 7 800m². Zagospodarowanie wg indywidualnej koncepcji (uzbrojenie pełne).

1.4.4. Struktura gospodarki lokalnej

Badania dotyczące gospodarki lokalnej gminy i miasta Sobótka przeprowadzono dla lat 1995 – 1998. W wyżej wymienionym okresie liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Gminy w sposób stały wzrastała o 10 – 15 % rocznie (Tablica 1). W porównaniu do roku 1995 ich liczba wzrosła o 42% i osiągnęła poziom 901 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON. Jest to wynik lepszy od średniej dla Powiatu Wrocławskiego Ziemskiego o 25 % (średnia dla powiatu 722). Gorszy jest natomiast od średniej przypadającej na gminy miejsko – wiejskie tegoż Powiatu (średnia dla gmin miejsko – wiejskich Powiatu - 1053). Najgorzej prezentuje się GiM Sobótka pod względem ilości podmiotów gospodarczych na tle całego województwa dolnośląskiego. W Gminie wskaźnik ten jest niższy aż o 38% (średnia dla województwa – 1459 podmiotów gospodarczych).

Zdecydowanie lepiej plasuje się Miasto i Gmina Sobótka, analizując liczbę podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców. W 1998 roku wskaźnik ten dla Gminy wynosił 73, i był wyższy od średniej dla Powiatu, która wynosiła - 69. Nieco gorzej Miasto i Gmina Sobótka wypadła w porównaniu do średniej dla gmin miejsko – wiejskich Powiatu Ziemskiego Wrocławskiego, a także dla całego województwa dolnośląskiego – odpowiednio współczynnik ten wynosił - 75 i 83. Tak więc w porównaniu do średniej dla całego województwa różnica nie sięga już 38% lecz 14%.

Tablica 21. Wybrane grupy podmiotów gospodarki narodowej w Gminie i Mieście Sobótka.

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym
------------------	--------	-------

		Przedsiębiorstwa państwowe i komunalne	Spółki prawa handlowego	Spółki cywilne	Zakłady osób fizycznych
1995	635	1	23	52	515
1996	710	1	25	42	591
1997	784	1	25	45	660
1998	901	Dane jeszcze niedostępne			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS we Wrocławiu.

Tabela 22. Podmioty gospodarcze w gminie Sobótka według EKD oraz formy organizacyjno - prawnej w latach 1996 - 1999.

Wyszczególnienie	Ogółem			Sekcje Europejskiej Klasyfikacji Działalności (EKD)												
	rolnictwo i leśnictwo	działalność produkcyjna	budownictwo	handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazd. oraz art. przeznaczenia osobistego	hotele i restauracje	transport gosp., magazynowa i łączność	pośrednictwo finansowe	obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związana z prowadzeniem interesów	administracja publiczna i obrona narodowa, gwarantowana prawnie opieka socjalna	edukacja	ochrona zdrowia	Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna				
stan w dniu 31.12.1997 r.																
Miasto i Gmina Sobótka	753	32	721	19	91	88	281	25	73	8	78	1	16	27	43	
<i>przed. państwowe i komunalne</i>	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>spółki prawa handl.</i>	23	1	22	2	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
<i>spółki cywilne</i>	44	-	44	2	8	5	13	6	3	-	3	-	-	2	2	
<i>osoby fiz. prowadzą-ce dział. gosp.</i>	626	-	626	11	72	81	261	19	70	7	69	-	4	14	18	
stan w dniu 25.06.1998 r.																
Miasto i Gmina Sobótka	851	30	821	20	100	125	306	29	80	8	89	1	16	27	47	
<i>w tym</i>																
<i>przed. państwowe i komunalne</i>	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>spółki prawa handl.</i>	26	1	25	2	12	3	6	-	-	-	-	-	-	-	2	
<i>spółki cywilne</i>	4	-	47	2	8	6	13	6	3	-	4	-	-	2	3	
<i>osoby fiz. prowadzą-ce dział. gosp.</i>	712	-	712	12	79	116	286	23	77	7	70	-	5	15	22	
stan w dniu 31.12.1998 r.																
Miasto i Gmina Sobótka	901	24	877	*	109	137	319		89							
<i>w tym</i>																
<i>przed. państwowe i komunalne</i>																
<i>spółki prawa handl.</i>																
<i>spółki cywilne</i>																
<i>osoby fiz. prowadzą-ce dział. gosp.</i>			758													

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu z lat 1996 – 1999

* - puste pola tabeli oznaczają dane, które jeszcze nie są dostępne

Pod względem ilościowym w Gminie dominują podmioty sektora prywatnego stanowiąc około 97% ogółu. Biorąc pod uwagę formy organizacyjno – prawne podmiotów gospodarczych w Gminie i Mieście Sobótka należy stwierdzić, iż zdecydowanie dominuje model zakładu osoby fizycznej (84% ogółu). Na drugim miejscu znajdują się spółki cywilne (6%), a spółki prawa handlowego stanowią niecałe 3% ogółu podmiotów.

Analizując działalność gospodarczą na terenie gminy pod względem rodzajowym, skorzystano z Europejskiej Klasyfikacji Działalności. Na tej podstawie stwierdzić należy, że dominującymi pod względem ilościowym sekcjami są:

- handel hurtowy i detaliczny wraz z usługami typu naprawy – 36%
- budownictwo – 14,7%
- działalność produkcyjna – 11,8%
- obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związ. z prowadz. interesów – 10,5%
- transport, gosp. magazynowa i łączność – 9,4%

Największy przyrost liczebności firm w ujęciu bezwzględny w latach 1997 - 98 zanotowano w budownictwie. Zbiorowość zaangażowanych w tą działalność podmiotów wzrosła o 37. W sekcji “handel hurtowy i detaliczny...” przybyło 25 podmiotów, w sekcji “obsługa nieruchomości, wynajem...” – 11, a w sekcji “działalność produkcyjna” – 9.

Biorąc pod uwagę dynamikę przyrostu w poszczególnych sekcjach stwierdzić należy, że przybywa najwięcej podmiotów świadczących usługi budowlane (w latach 1997 – 98 o 42%), hotelarskie i restauratorskie (16%), a także związane z obsługą nieruchomości (14,1%).

Tabela 23. Pracujący w Gminie Sobótka w latach 1996-97 według EKD.

	Ogółem		Z ogółem pracujących w sekcjach				
	ogółem	w tym sektor prywatny	działalność produkcyjna	budownictwo	handel, naprawy	edukacja	ochrona zdrowia i opieka socjalna
1996	2136	1103	682	59	162	229	251
%		51,6%	31,9%	2,8%	7,6%	10,7%	11,8%
1997	2097	1073	625	44	208	225	226
%		51,2%	29,8%	2,1%	9,9%	10,7%	10,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Wskaźnikiem struktury funkcjonalnej danych obszarów są najczęściej informacje o liczbie pracujących. Prezentowane w powyższej tabelicy dane są częściowo niedoskonałe, zawierają one bowiem informacje o pracujących w jednostkach gospodarczych zatrudniających powyżej 5 osób. Jednak jedynie takie informacje są dostępne w przekroju gmin.

Dominującym pod względem ilości zatrudnianych osób jest sektor działalności produkcyjnej, który zatrudnia ponad 600 osób (29,8% ogółu pracujących). Pozostałe sekcje EKD są mniej więcej wyrównane pod względem liczby zatrudnionych i oscylują w granicach od kilku do kilkunastu procent.

Przedsiębiorstwa zlokalizowane są w zdecydowanej większości w mieście Sobótka. Nieco większe ich skupiska są także w Rogowie Sobóckim oraz Strzegomianach. W pozostałych miejscowościach Gminy występują w jednostkowych ilościach.

1.4.5. Działalność produkcyjna i usługowa.

Do najważniejszych przedsiębiorstw przemysłowych mających wpływ na funkcjonowanie Miasta i Gminy Sobótka zaliczyć należy:

Strzeblowskie Kopalnie Surowców Mineralnych Sp. z o.o. – w skład których wchodzi odkrywkowe Kopalnie “Pagórki Wschodnie” (skaleń) i “Pagórki Zachodnie” (granit) oraz zakład przerobczy skalenia w Sobótce Zachodniej. Firma zatrudnia 193 pracowników.

Skalimex – Kopalnie Granitu spółka cywilna – eksploatujące złożę granitu “Strzeblów II”. Firma zatrudnia 151 pracowników.

Zakłady Wyrobów Cukierniczych “MIŚ” Sp. z o.o. – zatrudniające 37 pracowników, produkujące wyroby cukiernicze.

TARTAK Sp. z o.o. – zatrudniające 40 osób i produkujące tarcicę i więźby dachowe.

Credin Polska Sp. z o.o. – produkujące polepszacze do pieczywa, zatrudnienie na poziomie 37 osób.

KORF ISOLMATIC Sp. z o.o. – produkujące izolacje techniczne – ciepło i zimnochronne. Zatrudnienie na poziomie 26 osób.

Gminna Spółdzielnia “SCh” – handel, obrót rolny – zatrudnienie 118 osób.

Wielobranżowa Spółdzielnia Pracy – produkująca konstrukcje metalowe i kontenery. Zatrudnienie – 76 osób.

Zakład Usług Komunalnych “HADLUX” Sp. z o.o. – branża komunalna. Zatrudnienie – 40 osób.

Zakład Spółki Wodno – Ściekowej “Ślęza” – wywóz, oczyszczanie ścieków – zatrudnienie 43 osoby.

- Agrartechnik - siedziba Mirosławice - uprawa czterech zbóż i roślin przemysłowych. Zatrudnienie 10-12 osób
- Eurofarm Ręków siedziba główna firmy Stolec k. Ząbkowic, uprawa kukurydzy konsumpcyjnej, skup zbóż, obsługa rolnictwa, produkcja trzody. Zatrudnienie 30 osób.
- Wibrarol Rogów Sobócki - rolna produkcja roślinna - 10 - 12 osób zatrudnionych.

Firmy znajdujące się na terenie Gminy nie są uciążliwe dla środowiska, wyjątkiem są tylko przedsiębiorstwa eksploatujące kopaliny.

1.4.6. Handel i gastronomia

Działalność handlowa w Gminie i Mieście Sobótka posiada wyłącznie charakter lokalny. Przez Gminę przebiegają drogi krajowe, których natężenie ruchu jest zbyt małe by w ich okolicach lokować supermarkety.

Tabela 23. Sklepy i punkty sprzedaży paliw według lokalizacji (jednostki własne i obce) w latach 1996 – 1997.

Wyszczególnienie a – sklepy, stacje benzynowe b - pracujący	Sklepy		Punkty sprzedaży paliw	
	ogółem	prywatne	ogółem	prywatne
1996 a	115	115		1
b	166	166	9	7
w tym a	88	88	1	-
miasto b	125	125	2	-
1997 a	123	123	2	1
b	179	179	11	8
w tym a	91	91	1	-
miasto b	133	133	3	-

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Baza gastronomiczna koncentruje się w mieście Sobótka (restauracje i bary). Obiekty gastronomiczne znajdują się również w schroniskach “Pod Wieżycą” oraz “Na Ślęzy”. Pozostałe związane są głównie z miejscowościami zalewu Sulistrowickiego (Sulistrowice, Sulistrowiczki), a także z kilkoma innymi miejscowościami i miejscami np.: na Przełęczy Tapadła. Do najważniejszych, najczęściej wykorzystywanych przez turystów, obiektów gastronomicznych należą m.in.:

- restauracja hotelowa “Pod Misiem” w Sobótce – 100 miejsc konsumenckich,
- bary gastronomiczne na terenie m. Sobótka,
- bar “Słoneczny” nad zalewem w Sulistrowicach,
- restauracja z kawiarnią i barem w schronisku “Pod Wieżycą” w Sobótce – 106 miejsc,
- restauracja w schronisku “Na Ślęzy” – 100 miejsc konsumenckich.
- restauracja w Domu Wycieczkowym “Niedźwiadek” w m. Sobótka – 80 miejsc
- restauracja w hotelu Zamek Górka w m. Sobótka

W ciągu roku liczba punktów konsumenckich zmienia się w zależności od sezonu turystycznego. Szacuje się, że łączna liczba miejsc konsumenckich, czynnych w sezonie letnim wynosi około 1 tysiąca.

1.4.7. Rolnictwo i leśnictwo.

W strukturze użytkowania gruntów Gminy i Miasta Sobótka największy udział posiadają użytki rolne stanowiąc 67,6% powierzchni całkowitej. Drugą co do wielkości grupę stanowią lasy – 21,4%, a pozostałe grunty i nieużytki – 11,1%. W strukturze samych użytków rolnych najwięcej jest gruntów ornych – 89,7%, łąk i pastwisk prawie 9% oraz sadów 1,5%. Szczegółowe dane prezentuje tabela 16.

Z zamieszczonych poniżej danych wynika, że struktura użytkowania gruntów rolnych na przestrzeni lat 1996 – 98 uległa sporym zmianom. Zarysowuje się wyraźna tendencja do zwiększania ilości gruntów ornych. W ostatnich trzech latach ich liczba zwiększyła się o blisko 9 %. Z drugiej strony, zmniejszyła się powierzchnia sadów z poziomu 172 ha do 136 ha, a więc o ponad 20%. Największe natomiast zmiany dotyczyły powierzchni łąk i pastwisk, zmniejszyły się one o 44%. Ten ostatni wskaźnik może świadczyć o odchodzeniu producentów rolnych od hodowli zwierząt na rzecz produkcji roślinnej. Podobne tendencje zaobserwowano w innych gminach Powiatu Ziemskiego Wrocławskiego.

Tabela 24. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Sobótka w okresie od VI 95 do VI 97

Gmina / miasto	Powierzchnia ogólna	W tym						
		użytki rolne					Lasy	Pozostałe grunty i nieużytki
		razem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
w hektarach								
stan w VI 96								
Gmina Sobótka	13535	9158	7555	172	625	806	2870	1507
stan w VI 97								
Gmina Sobótka	13535	8898	7940	141	496	321	2881	1756
stan w VI 98								
Gmina Sobótka	13535	9145	8207	136	412	390	2890	1500

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Liczba gospodarstw rolnych na terenie Gminy Sobótka w połowie 1999 roku wynosiła 774 i była o 10 mniejsza od ich liczby w roku 1998 ale o 36 większa niż w roku 1997. Ich liczba na przestrzeni ostatnich trzech lat w poszczególnych miejscowościach zwiększała się bądź zmniejszała o wartości jednostkowe. Wyjątkiem jest miejscowość Strzegomiany, gdzie ich liczba zwiększyła się w okresie ostatnich trzech lat o prawie 29% (45 do 58). Szczegółowe dane prezentuje tablica 25.

Tabela 25. Struktura rozmieszczenia gospodarstw rolnych na terenie gminy

Miejscowość	Liczba gospodarstw rolnych w roku 1997	Liczba gospodarstw rolnych w roku 1998	Liczba gospodarstw rolnych w roku 1999
Sulistrowiczki	14	13	13
Będkowice	25	32	30
Michałowice	24	26	27
Olbrachtowice	28	31	30
Okulice	22	25	26
Strzegomiany	45	58	58
Sulistrowice	30	37	36
Księginice Małe	37	38	36
Świątniki	38	34	37
Przemków	6	6	6
Rogów Sobócki	87	89	86
Wojnarowice	25	28	29
Kunów	15	20	20
Przezdrowice	24	23	24
Nasławice	42	46	48
Ręków	32	32	30
Stary Zamek	29	28	28
Mirosławice	21	22	20
Siedlakowice	20	21	21
Zeruszycze	16	16	14
Strachów	14	17	19

Kryształowice	11	12	11
Garncarsko	29	29	30
Sobótka	104	101	95
Ogółem:	738	784	774

Źródło: Urząd Gminy i Miasta Sobótka

Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy jest raczej niekorzystna. Dominują w niej gospodarstwa małe do 10 ha (77% ogólnej liczby gospodarstw). W tej kategorii coraz więcej jest gospodarstw bardzo małych – liczących do 5 ha. Ich liczba wzrosła w ostatnich trzech latach z 324 do 374, a więc o ponad 15%. Odkładano się to przede wszystkim kosztem gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha, których liczba zmniejszyła się z 340 do 225 (34%). Gospodarstwa liczące powyżej 50 ha stanowią zaledwie 1,4% całkowitej ich liczby. Szczegółowo przedstawia to tabela 26.

Tabela 26. Struktura gospodarstw rolnych

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych	w roku 1997	w roku 1998	w roku 1999
do 5 ha powierzchni	324	356	374
Powierzchnia 5 - 10 ha	340	252	225
Powierzchnia 10 - 50 ha	64	166	164
Powierzchnia powyżej 50 ha	10	10	11

Źródło: Urząd Gminy i Miasta Sobótka

Występujące na terenie Gminy Sobótka gleby są bardzo zróżnicowane, oprócz kamienistych gleb górskich, miejscami przechodzących w gołoborza w masywie Ślęzy, w części północno wschodniej występują ziemie czarne. W tym obszarze jest najwięcej gleb I i II klasy bonitacyjnej stanowiących ok. 20% gruntów ornych w gminie. Gleby dobre (płowe, gł. III klasy 53% gruntów ornych) występują w centralnych regionach gminy między Masywem Ślęzy a doliną Czarnej Wody oraz w dorzeczu Bystrzycy. Około 24 % gruntów (1984ha) ma gleby średniej jakości (klasa IV). Tylko 3

% gruntów ornych w gminie (254 ha) jest zlokalizowanych na glebach słabych (klasa V i VI). Szczegółowo prezentuje to tabela 27.

Tabela 27. Struktura powierzchni ze względu na klasę gruntów

Struktura gruntów ornych w gminie	Powierzchnia w hektarach
Grunty bardzo dobre - klasa I , II	1597
Grunty dobre - klasa III	4350
Grunty średnie - klasa IV	1984
Grunty słabe - klasa V, VI	254

Źródło: Urząd Gminy i Miasta Sobótka

Produkcja roślinna koncentruje się w głównej mierze na uprawie kukurydzy konsumpcyjnej, pszenicy, jęczmienia, rzepaku i rzepiku oraz buraków cukrowych i ziemniaków. Dane o wysokości plonów zostały zawarte w tablicy nr 28.

Tabela 28. Plony głównych ziemiopłodów w gospodarstwach indywidualnych w Gminie Sobótka oraz na terenie dzisiejszego Powiatu Ziemskiego Wrocławskiego w latach 1996 – 97.

	Rok 1996 Gmina Sobótka	Rok 1996 – teren Powiatu Wrocławskiego	Rok 1997 Gmina Sobótka	Rok 1997 – teren Powiatu Wrocławskiego
	Plony z 1 ha w dt			
Pszenica	40,3	39,3	28,5	29,8
Żyto	30,0	32,2	20,0	21,7
Jęczmień	36,9	35,6	23,7	29,6
Owies	33,0	32,3	22,0	26,6
Pszennyto	38,1	37,1	20,0	26,8
Ziemniaki	240	221,1	160,0	184,4
Buraki Cukrowe	380	405,6	352,0	394,1

Rzepak i rzepik	18,0	15,2	15,0	13,9
--------------------	------	------	------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Lasy i grunty leśne zajmują 2996 ha, co stanowi ponad 22% powierzchni gminy, co jest wartością zbliżoną do średniej dla powiatów sąsiadujących z aglomeracją wrocławską.

Bardzo niskie plony uzyskiwane w gospodarstwach indywidualnych w niekorzystnym 1997 roku wynikają jednak w głównej mierze z braku nawożenia i nie wykonywania innych zabiegów agrotechnicznych w związku z brakiem środków finansowych.

Dominującą rolę w produkcji roślinnej oraz zwierzęcej w coraz większym stopniu odgrywają specjalistyczne przedsiębiorstwa (Agrartechnik, Eurofarm, Wibrarol). Wyniki w produkcji roślinnej uzyskiwane przez przedsiębiorstwa specjalistyczne gospodarujące na glebach dobrych i średnich sięgają średnio 50-60 dt zbóż z 1 ha oraz 25-40 dt rzepaku z 1 ha (niższe wartości odnoszą się do lat o gorszych warunkach pogodowych np. 1997)

Obok wyznacznika przemian środowiska wiejskiego, jakim jest postępująca intensyfikacja produkcji i objęcie przez firmy specjalistyczne około 20% gruntów ornych w gminie (w tym szczególnie najwyższych klas bonitacyjnych), istotne są możliwości skupu, obrotu i magazynowania surowców roślinnych jakie istnieją na terenie gminy. W odróżnieniu od dobrze rozwiniętej produkcji roślinnej, produkcja zwierzęca (głównie trzoda) jest słabo rozbudowana i oparta o urządzenia pozostałe po PGR (dużym producentem - 600 sztuk trzody jest Eurofarm).

Znaczącą część gminnych lasów znajduje się w obrębie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny. Zarządza nimi Państwowe Gospodarstwo Leśne – Nadleśnictwo Miękinia (ponad 90% ogólnej powierzchni gruntów pod lasami). Niewielka ilość lasów znajduje się pod zarządem Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa; bardzo znikomy procent gruntów pod lasami znajduje się we władaniu innych użytkowników.

Dominującymi typami siedliskowymi w obszarze Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego są las mieszany wyżynny, las mieszany górski, bór mieszany górski. W związku ze szczególnym charakterem lasów w obrębie ŚPK ich gospodarcze wykorzystanie jest zadaniem drugoplanowym i znacznie ograniczonym. Występują tu lasy rezerwatowe oraz lasy o innych kategoriach ochronności: wodochronne i glebochronne.

1.4.8. Bezrobocie

Bezrobocie stanowi bardzo istotny problem z punktu widzenia analizy układu lokalnego. Zapoznanie się ze skalą zjawiska umożliwia prawidłową diagnozę sytuacji społecznej i gospodarczej gminy. Podstawowym wskaźnikiem, pomocnym w tego rodzaju pomiarach jest stopa bezrobocia wyrażona ilością bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik ten wykazuje tendencje do zmniejszania się i to zarówno w skali kraju, jak i dawnego województwa. W 1997 roku wynosił on dla województwa wrocławskiego 5,1 i był znacznie niższy niż w gminie Sobótka (9,2), podobnie zresztą jak w przypadku porównywalnych gmin obecnego powiatu wrocławskiego gdzie

wskaźnik ten wynosił np. w gminie Kąty Wr. 6,6 a w gminie Św. Katarzyna 3,8. Świadczy to dużym rozmiarze tego zjawiska.

Tabela 29. Bezrobocie w gminie Sobótka w latach 1994 - 1997

Lata	Liczba bezrobotnych		Bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym
	ogółem	w tym kobiety	
1994	865		
1995	786	454	
1996	734	468	10,2
1997	669	426	9,2

Źródło: Opracowania własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Wskazania statyczne trzeba traktować jako pogładowe lecz należy pamiętać że mogą one być mylące. Wskaźniki zmieniały się często pod wpływem zmian definicji osoby bezrobotnej a także ze względu na spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy.

Stopa bezrobocia (31.12.1999 r.) wynosiła 10,5 % (818 ogółem w tym 446 kobiet).

Obecną strukturą bezrobocia przedstawia tabela 30.

Tabela 30. Struktura bezrobocia w gminie Sobótka stan na 31.03. 2000r

Wyszczególnienie		Bezrobotni zarejestrowani na koniec m-ca sprawozdawczego			
		Ogółem		Z prawem do zasiłku	
		razem	kobiety	razem	Kobiety
Ogółem		869	468	113	39
Osoby	Poprzednio pracujące	591	310	111	39
	Które pracowały do mom. zarejes	352	191	89	29
	Zwolnione z przyczyn zak. pracy	62	44	13	6
	dotychczas nie pracujące	278	158	2	0
Niepełnosprawni		7	4	0	0
Zamieszkali na wsi		345	184	46	13
w tym posiadający gospodarstwarolne		1	0	0	0

Tabela 31. Bezrobotni wg wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy w miesiącu marcu 2000r.

Opis		O g ó ł e m	Z tego wg. czasu pozostawania bez pracy w miesiącach						Liczba bezrobotnych kobiet	Z tego wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach					
			do 1	1-3	3-6	6-12	12-24	24<		do 1	1-3	3-6	6-12	12-24	24<
W i e k w l a t a c h h	15-17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	18-24	199	16	40	38	40	48	17	97	7	18	16	23	18	15
	25-34	229	10	33	37	40	51	58	142	7	16	19	18	31	51
	35-44	217	10	26	39	28	46	68	132	4	13	15	16	30	54
	45-54	202	13	21	32	39	47	50	90	7	4	11	19	17	32
	55-59	18	0	1	2	4	4	7	7	0	0	1	2	0	4
	60 i powyżej	4	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0

W y k s z t a ł c e n i e	Wyższe	2	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0
	śred.zaw.	152	6	16	37	31	31	31	113	4	8	26	25	23	27
	śred.ogól.	34	3	3	3	9	7	9	23	0	3	1	6	4	9
	Zasadcze.	313	18	51	51	53	84	56	152	8	22	14	29	37	42
	Podstaw	368	22	50	58	58	76	104	179	13	18	21	18	31	78
S t a ż p r a c y	Do 1r	111	7	12	24	18	24	26	47	3	1	8	8	11	16
	1-5	84	3	24	12	12	19	14	51	1	15	7	5	10	13
	5-10	118	0	17	21	24	23	33	70	0	10	11	10	13	26
	10 –20	154	5	16	28	21	36	48	88	2	5	12	10	21	38
	20-30	116	13	13	21	25	21	23	53	6	4	5	11	11	16
	30 i pow	8	2	0	2	0	2	2	1	1	0	0	0	0	0
	bez stan	278	19	39	41	51	74	54	158	12	16	19	34	30	47
Ogółem	869	49	121	149	151	199	200	468	25	51	62	78	96	156	

2. Diagnoza prospektywna

2.1. Problemy Miasta i Gminy Sobótka w opinii mieszkańców – wyniki badań ankietowych.

2.1.1. Charakterystyka badanej próby.

Badania ankietowe dotyczące problemów Gminy i Miasta Sobótka zostały przeprowadzone w listopadzie i grudniu 1999 r. Ich celem była pomoc przy tworzeniu koncepcyjnych podstaw budowy strategii rozwoju Gminy na najbliższe lata. Badanie nie było reprezentatywne – próba została dobrana przypadkowo i stanowi to cechę charakterystyczną dla tego rodzaju opracowań. Ankieta została rozprawdzona (przy pomocy pracowników samorządowych, liderów lokalnych oraz przedsiębiorców) w ilości ponad 1000 egzemplarzy na terenie całej Gminy. Zwrot ankiet na poziomie 112 egzemplarzy (około 10%) należy uznać za wystarczający, aczkolwiek daleki od oczekiwań.

Dla pełnego obrazu należy dodać, że znaczna część ankiet była wypełniona tylko częściowo. Całe fragmenty, zwłaszcza te, które wymagały bardziej skomplikowanych odpowiedzi (np.: jakościowa ocena najważniejszych problemów miasta), pozostawały bez odpowiedzi.

Na ankietę odpowiedziało łącznie 112 osób, z czego 67 kobiet (59,8%) i 45 mężczyzn (40,2%).

Respondenci w wieku średnim (31-40 oraz 41-50 lat) stanowili najliczniejszą grupę osób objętych badaniem (57,2%). Najmniejszy odsetek ankietowanych przypada na młodzież oraz osoby w podeszłym wieku - odpowiednio 1,8% i 8%.

Tabela 32. Struktura wiekowa ankietowanych osób z uwzględnieniem płci.

LATA	LICZBA	PROCENT	KOBIETY	PROCENT	MĘŻCZYŹNI	PROCENT
do 19	2	1,8 %	1	0,9 %	1	0,9 %
20-30	14	12,5 %	9	8 %	5	4,5 %
31-40	30	26,8 %	22	19,6 %	8	7,1 %
41-50	34	30,4 %	21	18,8 %	13	11,6 %
51-60	18	16,1 %	11	9,8 %	7	6,3 %
61-65	4	3,6 %	1	0,9 %	4	3,6 %
>65	9	8 %	2	1,8 %	7	6,3 %
Razem	112	100 %	67	59,8 %	45	40,2 %

Ankietowani z wykształceniem wyższym stanowią największą grupę badanych (37,8%). Równie znacząca grupę stanowią osoby z wyższym wykształceniem (26,1%). Najmniejszy odsetek badanych przypada na osoby z wykształceniem podstawowym. Biorąc pod uwagę strukturę wiekową najwięcej jest osób ze średnim wykształceniem w przedziałach wiekowych 31-40 oraz 41-50 (odpowiednio 13,5 % i 17,1%).

Tabela 33. Struktura wiekowa ankietowanych z uwzględnieniem wykształcenia.

Wykształcenie			podsta wowe	zawodo we	średnie	niep. wyższe	wyższe	podstawo we	zawodo we	średnie	niep. wyższe	wyższe
LATA	Liczba	Procent	W liczbach bezwzględnych					procentowo				
do 19	2	1,80%	0	0	1	0	1	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,9%
20-30	14	12,6	0	3	3	3	4	0,0%	2,7%	2,7%	2,7%	3,6%
31-40	30	27	0	4	15	3	6	0,0%	3,6%	13,5%	2,7%	5,4%
41-50	34	30,6	0	4	19	3	8	0,0%	3,6%	17,1%	2,7%	7,2%
51-60	18	16,2	3	5	0	1	7	2,7%	4,5%	0,0%	0,9%	6,3%
61-65	4	3,6	0	0	1	0	2	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	1,8%
pow. 65	9	8,1	4	0	3	1	1	3,6%	0,0%	2,7%	0,9%	0,9%
Razem	111	100%	7	16	42	11	29	6,3%	14,4%	37,8%	9,9%	26,1%

Respondenci w większości są mieszkańcami Sobótki (50,5%) , pozostała część (49,5%) zamieszkuje tereny wiejskie gminy.

Tabela 34. Miejsce zamieszkania respondentów.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Miasto Sobótka	55	50,5%
Inna miejscowość w gminie	54	49,5%
Razem	109	100%

Ankietowani są przede wszystkim zatrudnieni w instytucjach publicznych (46,4%), sporo jest także przedsiębiorców i osób posiadających własne gospodarstwo rolne (17%). Dość duża ilość pracowników "publicznych" może świadczyć o zbyt małej aktywności władz gminnych w zakresie kolportażu ankiet wśród mieszkańców.

Tabela 35. Miejsce pracy respondentów - główne źródła utrzymania

Wyszczególnienie	Liczba	Procent
Własna firma, własne gospodarstwo rolne	19	17
Instytucje publiczne (budżetowe), zakład państwowy, komunalny, spółdzielnie, fundacje	56	46,4
Cudza firma prywatna, gospodarstwo	9	8
Renta	8	7,1
Emerytura	15	13,4
Stypendium	1	0,9
Zasiłek dla bezrobotnych	4	3,6
Na utrzymaniu rodziny	4	3,6
Inne	112	

2.1.2. Więź mieszkańców z miastem i gminą

Zdecydowaną większość ankietowanych należy zaliczyć do długoletnich mieszkańców Sobótki. Osoby zamieszkujące Sobótkę od 20 lat i więcej stanowią 82,7% ogółu respondentów.

Tabela 36. Okres zamieszkiwania ankietowanych w Sobótce

Okres zamieszkiwania	Liczba	Procent
Od urodzenia	48	46,2
Od 20 lat	38	36,5
Od 10 lat	13	12,5
Mniej niż 10 lat	5	4,8
Razem	104	

Większość respondentów pracuje lub kształci się (91,6%). Bezrobotni oraz osoby niepracujące stanowią 8,4%.

Tabela 37. Pracujący (i uczący się) oraz bezrobotni respondenci na terenie gminy

Wyszczególnienie	Liczba	Procent
Pracujący (uczący się)	76	91,6
bezrobotni	7	8,4
razem	83	

Wyrażona przez mieszkańców Sobótki opinia w kwestii poczucia związku z miastem i gminą wskazuje na umiarkowanie wysoki stopień osobistej integracji z miejscem zamieszkania. Prawie połowa ankietowanych silnie identyfikuje się ze swoją gminą (48,6%), dalsze 42,2% łączy umiarkowana więź, natomiast tylko 9,2% osób nie czuje się związana emocjonalnie z MiG Sobótka.

Tabela 38. Siła więzi ankietowanych z Sobótką

Wyszczególnienie	Liczba	Procent
Silnie związany	53	48,6
Trochę	46	42,2
Nie związany	10	9,2
Razem	109	

Poczucie lokalnej przynależności znajduje także swoje potwierdzenie w oczekiwaniach co do miejsca zamieszkania. Tylko 11,2% respondentów wyrażała chęć wyjazdu i zamieszkania poza gminą i miastem Sobótką.

Respondenci mniej więcej w równych częściach byli mieszkańcami miasta i terenów wiejskich gminy, dlatego też analizując ich preferencje co do miejsca zamieszkania, należy stwierdzić, że miasto jest postrzegane jako bardziej atrakcyjne. Opinia ta zapewne wynika z bardziej rozwiniętych usług w stosunku do obszarów wiejskich Sobótki (66,7% chciałoby mieszkać w mieście Sobótka a 33,3% poza miastem).

Tabela 39. Oczekiwania co do miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Liczba	Procent
W mieście Sobótce	62	66,7
W pozostałych miejscowościach wiejskich gminy	31	33,3
Razem	93	

2.1.3. Sytuacja materialna ankietowanych:

W opinii ankietowanych w gminie Sobótka żyje się gorzej niż w innych gminach. Tak uznało 40% respondentów. Zauważalny jest bardzo mały wskaźnik osób, które wskazują, że poziom życia w Sobótce jest wyższy niż gdzie indziej (4%).

Tabela 40. Poziom życia w gminie Sobótka na tle innych gmin.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Lepiej niż w innych gminach	4	4%
Tak samo	29	26%
Gorzej niż w innych gminach	45	40%
Trudno powiedzieć	34	30%
Razem	112	100%

Powyższe dane korespondują z wynikami badań dotyczących jakości życia w Sobótce. Na przestrzeni ostatnich kilku lat w opinii prawie połowy ankietowanych jakość życia uległa pogorszeniu (47%). Pozytywnym wydaje się fakt, że 17% respondentów żyje jakościowo na poziomie wyższym niż kilka lat temu.

Tabela 41. Jakość życia w gminie Sobótka w ostatnich kilku latach.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Lepiej jak kilka lat temu	19	17%
Tak samo	25	23%
Gorzej jak kilka lat temu	52	47%
Trudno powiedzieć	14	13%
Razem	110	100%

Dochody osiągane przez poszczególne gospodarstwa domowe są zróżnicowane. Najliczniejszą grupę tworzą gospodarstwa domowe o dochodach od 501 do 800 zł. (22%). Nieznacznie mniej jest gospodarstw o dochodach rzędu 801-1000 i 1001-1500 zł., odpowiednio 19% i 18%. Te trzy najliczniejsze grupy gospodarstw można uznać za średniozamożne (oczywiście z perspektywy gminy Sobótka). Odsetek gospodarstw ubogich o dochodach do 500 zł. jest w Sobótce dość znaczny i wynosi 23%. Grupę dobrze sytuowaną, a nawet zamożną (o dochodach pow. 1500 zł.) tworzy zbiorowość 17% gospodarstw.

Tabela 42. Miesięczne dochody rodziny (prowadzącej wspólne gospodarstwo)

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
do 300 zł.	13	12%
301-500 zł.	12	11%
501-800 zł.	23	22%

801-1000 zł.	20	19%
1001-1500 zł.	19	18%
1501-2000 zł.	11	10%
2001-3000 zł.	7	7%

Potwierdzeniem danych o dochodach gospodarstw rodzinnych są informacje z tabeli 43. Można tutaj zaobserwować dużą, kilkudziesięcioprocentową grupę rodzin średniozamożnych oraz kilkunastoprocentowe grupy rodzin ubogich oraz zamożnych.

Tabela 43. Ocena sytuacji materialnej rodziny

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Nie starcza nawet na najpilniejsze potrzeby	14	13%
Trzeba odmawiać sobie wielu rzeczy , aby starczyło na życie	32	29%
Na codzień starcza, nie starcza na większe wydatki	56	50%
Starcza na wszystkie wydatki	7	6%
Jesteśmy zamożni	3	3%

2.1.4. Problemy miasta i gminy Sobótka w opinii ankietowanych

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie trzech najważniejszych spraw, które w ich ocenie wymagają najszybszego rozwiązania. W ich opinii należy:

- zlikwidować bezrobocie, poprzez stworzenie nowych miejsc pracy, sprowadzić kapitał inwestycyjny (86 wskazań).
- Podjąć lub dokończyć inwestycje komunalne (60 wskazań).
- Naprawić drogi, ulice, chodniki, poprawić oświetlenie ulic (49 wskazań).

Na uwagę zasługuje brak w tabeli 44. wskazań mających na celu poprawę bezpieczeństwa, walkę z przestępczością. W epoce "czarnych marszów" takie wyniki należą do rzadkości. Ciekawym jest także, że niewielka ilość ankietowanych (12) opowiedziała się za zwiększeniem pomocy socjalnej i likwidacją nierówności społecznych. W egalitarnym polskim społeczeństwie są to wyniki dość zaskakujące.

Tabela 44. Najważniejsze sprawy wymagające rozwiązania w opinii mieszkańców

Wyszczególnienie	Liczbowo
zlikwidować bezrobocie, zapewnić ludziom pracę, stworzyć nowe miejsca pracy, nowe inwestycje, fabryki, prace interwencyjne, itp.	86

podjąć lub dokończyć podjęte inwestycje (kanalizacja, wodociągi, telefonizacja, targowisko, hala sportowa itp..)	60
naprawa dróg, ulic, chodników, oświetlenie ulic itp.	49
przyciągnąć inwestorów, kapitał, aktywizacja gospodarcza	41
zmniejszyć podatki, korzystne kredyty, wyższe zarobki itp..	33
poprawić sytuację mieszkaniową, rozwijać budownictwo mieszkaniowe	31
większa troska o środowisko i przyrodę, dbanie o wygląd, czystość, estetykę gminy	28
więcej imprez kulturalnych, oferty dla młodzieży i dzieci	22
poprawić pracę urzędów, służby zdrowia itp..	19
poprawa relacji międzyludzkich, pomoc wzajemna itp..	18
organizacja nowych instytucji i usług: apteki, kina, publiczne WC, pojemniki na śmieci,	16
zmienić władze, wybrać inne, usprawnić ich działalność	13
"zwiększyć pomoc socjalną itp.. dla najuboższych zmniejszyć nierówności społeczne i niesprawiedliwości, pomoc bogatych dla biednych itp.."	12
skuteczniej zwalczać przestępczość, wandalizm, chuligaństwo, bezprawie, zadbać o bezpiecz. Obywateli	0

2.1.5. Ocena jakości usług komunalnych

Poniższa tabela jest dodatkowym materiałem pozwalającym uszeregować ważność i hierarchię problemów miasta do rozwiązania. W rankingu jakości usług wyróżniono usługi komunalne: zaopatrzenie w wodę, ogrzewanie mieszkań, funkcjonowanie szkół podstawowych. Na przeciwnej szali są: jakość dróg i chodników, mieszkania komunalne, odprowadzanie ścieków.

Tabela 45. Ocena jakości usług lokalnych

Rodzaj usług		Ocena jakości usług			Ocena jakości usług w %		
		wysoka	przeciętna	niska	wysoka	przeciętna	niska
Tereny i urządzenia rekreac.	52	2	28	22	3,8%	53,8%	42,3%
Tereny i urządz. sportowe	37	2	21	14	5,4%	56,8%	37,8%
Placówki przedszkolne	26	5	20	1	19,2%	76,9%	3,8%
Szkoły podstawowe	25	7	14	4	28,0%	56,0%	16,0%
Domy i kluby kultury	44	3	26	15	6,8%	59,1%	34,1%
Biblioteki publiczne	53	9	39	5	17,0%	73,6%	9,4%

Pomoc społeczna	31	3	17	11	9,7%	54,8%	35,5%
Pomoc dla bezrobotnych	29	4	13	12	13,8%	44,8%	41,4%
Zaopatrzenie w wodę	77	33	38	6	42,9%	49,4%	7,8%
Odprowadzanie ścieków	67	8	29	30	11,9%	43,3%	44,8%
Usuwanie odpadów, sprzątanie	77	16	38	23	20,8%	49,4%	29,9%
Mieszkania komunalne	36	9	10	17	25,0%	27,8%	47,2%
Centralne ogrzewanie	27	9	12	6	33,3%	44,4%	22,2%
Drogi, chodniki, place	87	2	33	52	2,3%	37,9%	59,8%
Miejsca do parkowania	57	5	31	21	8,8%	54,4%	36,8%
Targowiska, bazy	59	5	41	13	8,5%	69,5%	22,0%

Dane z tabeli 46. częściowo potwierdzają wyniki powyższych badań. Ankietowani uznali opłaty za odprowadzanie ścieków, mieszkania komunalne oraz lokale użytkowe za zbyt wygórowane w stosunku do ich jakości.

Tabela 46. Czy wysokość opłat jest odpowiednia do jakości usług

Rodzaj usług i opłat	Tak – w %	Nie – w %
Dostawa wody	50	46
Odprowadzanie ścieków	20	66
Mieszkania komunalne	20	28
Centralne ogrzewanie	20	21
Parkingi	25	27
Komunalne lokale użytkowe	10	26

W opinii respondentów najbardziej brakuje w Sobótce takich placówek handlowych, jak: sklepów rybnych, sportowych, księgarni oraz usług krawieckich, kawiarni, punktów napraw agd.

Tabela 47. Placówki handlowe i usługowe, których brak jest odczuwany.

rybne	46
sportowe	33
księgarnie	23
z tkaninami	22
odzieżowe	16
motoryzacyjne	14
meblowe	12
budowlane	12
kioski	12

z art. gosp. domowego	10
warzywniczo-owocowe	10
obuwnicze	8
apteki (w tym nocne)	5
chemiczne	5
mięsne	4
ogólnospożywcze	3

usługi:

krawieckie	49
kawiarnie	42
naprawa elektr. sprzętu dom.	42
szewskie	36
kserograficzne	20
naprawa sprzętu RTV	18
restauracje	16
stolarskie	9
magiel	7
warsztaty samochodowe	5
fryzjerskie	5

2.1.6. Poziom bezpieczeństwa w mieście

Poziom bezpieczeństwa w mieście należy ocenić jako przeciętny i nie stanowiący jednego z ważniejszych problemów Sobótki. Jest to potwierdzenie danych zawartych w tabeli 44.

Tabela 48. Poziom bezpieczeństwa w mieście

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
W gminie jest bezpiecznie, chuligaństwo, bezprawie, i przestępczość są znikome	9	8
Z bezpieczeństwem różnie bywa, zdarzają się przypadki wandalizmu i przestępstwa ale ogólnie idzie wytrzymać	85	71
Jest źle, boję się wychodzić z domu po zmroku, przestępczość, chuligaństwo, wandalizm to u nas codzienność	23	21

2.1.7. Polityka informacyjna władz lokalnych

Znacząca, bo aż 36% grupa ankietowanych uważa się za źle poinformowaną o działaniach władz lokalnych. Dość duża jest też grupa osób nie mających zdania w tej kwestii (34%). Mając na uwadze także konflikty lokalne w Sobótce (próba zorganizowania referendum) nasuwa się konieczność działań nakierowanych na poprawę polityki informacyjnej gminy.

Tabela 49. Czy uważa się Pan(i) dobrze poinformowany(a) o działaniach władz lokalnych.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Tak	33	31%
Trudno powiedzieć	36	34%
Nie	38	36%

Znacząca część badanych opowiedziała się za cyklicznymi spotkaniami z decydentami gminnymi, posłuch znalazła również propozycja stworzenia bezpłatnego biuletynu informującego o pracach Zarządu i Rady Gminy. Inne propozycje, które przedstawili respondenci to:

- plakaty w miejscach publicznych
- audycje radiowe.
- zapraszać na sesje rady gminy.
- poszerzyć informacje w: "Świat Sobótki"
- biuletyny innych instytucji publicznych.
- przetargi, wyprzedaże ogłaszane w sołectwach.

Tabela 50. Propozycje polepszenie przepływu informacji w gminie

Wyszczególnienie	Liczbowo
<i>Cykliczne spotkania władz gminy z mieszkańcami</i>	<i>49</i>
<i>Stworzenie biuletynu informującego o pracach Zarządu i Rady Gminy kolportowanego bezpłatnie wśród mieszkańców.</i>	<i>71</i>

2.1.8. Problem lokalizacji nowego wysypiska śmieci pomiędzy Rękowem a Nasławicami.

Stosunkowo mało ankietowanych było przeciwnych nowej lokalizacji wysypiska śmieci (14%). Wyniki są więc dość optymistyczne. Należy jednak wziąć pod uwagę, że dość spora grupa respondentów nie wyraziła jednoznacznego zdania w tej kwestii jak i nie wiadomo jaka część z prawie 50 % ankietowanych zamieszkałych poza gminą jest ze wschodniej części Gminy (okolice Rękowa i Nasławic).

Tabela 51. Stosunek ankietowanych do lokalizacji wysypiska odpadów komunalnych.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
<i>Tak</i>	<i>47</i>	<i>44</i>
<i>Trudno powiedzieć</i>	<i>45</i>	<i>42</i>
<i>Nie</i>	<i>15</i>	<i>14</i>

2.1.9. Szkoły i przedszkola na terenie MiG Sobótka

Na pytanie zawarte w ankiecie dotyczące funkcjonowania szkół i przedszkoli respondenci udzielili następujących odpowiedzi:

- potrzebne lepsze wykształcenie i opieka nauczycieli,
- szkoły powinny dostosować plan lekcji do kursu autobusu szkolnego rano, zapewnić opiekę i pomieszczenie dla dzieci oczekujących na autobus po zajęciach,
- zlikwidować przedszkola lub zlokalizować je na terenach wsi,
- brak szatni i basenu, za mało komputerów
- wykonać parking przy przedszkolu
- sprawdzić kompetencje nauczycieli i dyrektorów placówek
- zwiększyć nakłady na pomoce szkolne (informatyka) ;
- wybudować nową szkołę dla całej gminy
- prywatyzacja przedszkoli; budowa szkoły
- zorganizować oddziały przedszkolne na wsiach
- w przedszkolach dać możliwość uczęszczania dzieciom z rodzin wielodzietnych i patologicznych
- zatrudnić rzeczywiście wykwalifikowanych pedagogów.
- nie likwidować szkół, zatrudniać wykształconych pedagogów, lepiej finansować
- w szkole uczyć na odpowiednim poziomie języków obcych
- spokojnie i konsekwentnie wprowadzić reformę, wybudować szkołę i z troską i życzliwością uczyć i wychowywać dzieci
- w szkole powinna być świetlica.
- zlikwidować szkoły o małej ilości uczniów np. w Sulistrowicach, Mirosławicach.

2.1.10. Opieka zdrowotna w gminie

Tabela 52. Jaka powinna być organizacja podstawowej opieki zdrowotnej.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Lekarze rodzinni	60	57
Przychodnie	46	46

Respondenci opowiedzieli się za funkcjonowaniem podstawowej opieki zdrowotnej w formie lekarzy rodzinnych (57%). Przychodnie jako forma organizacyjna zyskała uznanie 46% badanych. Wyniki wskazań nie różnią się zasadniczo, wobec tego należałoby utrzymać obecny stan, starając się nieco polepszyć sposób funkcjonowania lecznictwa otwartego, o czym także świadczą poniższe wyniki.

Tabela 53. Ocena jakości, zadowolenie z usług gminnej służby zdrowia.

Wyszczególnienie	Liczbowo	Procentowo
Tak	37	34
Trudno powiedzieć	43	39
Nie	30	27

Przewaga osób pozytywnie wyrażających się o funkcjonowaniu służby zdrowia (34%) nad negatywnie ustosunkowanymi (27%), przy bardzo dużej grupie osób wstrzymujących się od odpowiedzi (39%), świadczy o odpowiedniej strukturze organizacyjnej lecznictwa otwartego. Koniecznym natomiast wydaje się dokonanie głębszych badań gminnego systemu zdrowia w Sobótce i na tej podstawie zaproponowanie zmian, które zmniejszą odsetek osób niezadowolonych i nie mających opinii.

Na pytanie - *co należało by zmienić w funkcjonowaniu podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy* - respondenci udzielili następujących odpowiedzi:

- dyrektora
- podpisać umowy z lekarzami rodzinnymi
- skrócić drogę do specjalistów
- godziny przyjęć specjalistów, obecnie są one przeważnie popołudniowe
- zbyt mało usług świadczonych w ramach kas chorych - większość usług płatna bezpośrednio przez pacjenta a nie refundowana zgodnie z obowiązującymi zasadami (kasy chorych)
- zlikwidować kolejki ; wprowadzić prawdziwą rejestrację przez telefon z rana
- zmienić dyrektora; zatrudnić lekarzy specjalistów; zwiększyć godziny przyjęć ,
- zwiększyć ilość usług medycznych
- wprowadzić dyżury aptek w nocy i święta.

- wprowadzić rejestrację pacjentów poprzez przyznawanie numerków i wg ich kolejności
- wydłużyć godziny pracy. zwiększyć ilość gabinetów stomatologicznych i zatrudnić lepszych fachowców.
- mniej prywatnych gabinetów
- proszę wykorzystać sprzęt stomatologiczny w szkole nr 2 brak podstawowej opieki stomatologicznej dla dzieci i młodzieży
- zatrudnić stomatologa dla dzieci, które nie miały przeglądu od kilku lat (szkoła nr 2).
- w soboty powinny być dyżury pielęgniarki i lekarza w razie potrzeby - ośrodek zdrowia w Sobótce Zachodniej.
- zatrudnić większą ilość specjalistów(laryngolog, okulista).
- lekarz rodzinny powinien przyjmować bezpłatnie, przez całą dobę, a nie, tak jak jest teraz dwie trzy godziny w ośrodku a potem prywatnie za opłatą.
- kultura obsługi.

Powyższe odpowiedzi, z uwagi na ich niewielką ilość zostały w całości przytoczone. Nie można jednak na tej podstawie formułować ocen. Jest to wstępny i nie reprezentatywny materiał, którego wartość może polegać ewentualnie na ukierunkowaniu dalszych działań mających na celu szczegółowe przebadanie funkcjonowania podstawowej opieki zdrowotnej w Mieście i Gminie Sobótka.

2.1. Wyniki analizy SWOT

Podstawową metodą diagnozowania prospektywnego jest analiza SWOT. Polega ona na analizowaniu atutów i słabości podmiotu w warunkach okazji i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie¹. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów "strengths" (mocne strony), "weaknesses" (słabe strony), "opportunities" (szanse) i "threats" (zagrożenia).

W odniesieniu do gminy metoda SWOT obejmuje analizę zewnętrzną (szanse i zagrożenia), czyli analizę tych obszarów na zewnątrz gminy, które wpływają na jej funkcjonowanie, a nad którymi nie ma ona kontroli i analizę wewnętrzną (mocne i słabe strony), czyli obecnego jej potencjału, realizowanych zadań i możliwości rozwojowych niezależnych lub zależnych w niewielkim stopniu od otoczenia.

Opierając się na publikowanych i nie publikowanych opracowaniach, raportach i ekspertyzach, dokonano w pierwszej kolejności analizy zewnętrznej, czyli wyodrębniono czynniki tworzące listę szans oraz czynniki składające się na listę zagrożeń rozwoju gminy. Warto podkreślić, że zarówno szanse, jak i zagrożenia mają w zasadzie charakter uniwersalny, to znaczy, że należąc do tak zwanego "makrootoczenia" w zbliżonym stopniu mogą oddziaływać na

---

¹ Por. J. Penc: Strategia zarządzania. Perspektywiczne myślenie, systematyczne działanie. Agencja Wydawnicza "Placet", Warszawa 1994 r., s. 155

wszystkie gminy w Polsce. Jednak sukcesy jednych gmin, a porażki innych zależą w pewnej mierze od umiejętności wykorzystania lub od lekceważenia zmian zachodzących w makrootoczeniu, tzn. od właściwej oceny i reakcji na pojawiające się szanse i zagrożenia.

Poniżej przedstawiono listy najistotniejszych, jak uznano, szans i zagrożeń. Ze względu na powszechnie jednoznaczną ocenę wymienionych poniżej zjawisk, zrezygnowano z uzasadniania ich doboru i rangi. Autorzy opracowania mają bowiem świadomość uznaniowości dokonanego wyboru i braku możliwości przekonania do swych poglądów i ocen ewentualnych oponentów. Należy również pamiętać, iż sporządzone listy szans i zagrożeń nie mają charakteru trwałego. Będą i muszą się one zmieniać w miarę przemian zachodzących w otoczeniu gminy. Szanse skwantyfikowano w skali od +1 do +3, zagrożenia od -1 do -3.

2.1.1. Szanse i zagrożenia wynikające z otoczenia zewnętrznego

SZANSE	Pkt	ZAGROŻENIA	Pkt
1. Wejście Polski do Unii Europejskiej (woj. dolnośląskie będzie korzystać z funduszy strukturalnych)	+3	1. Brak opracowanej strategii rozwoju wsi polskiej, bezradność organów i agencji państwowych w rozwiązywaniu problemów wsi	-3
2. Korzystne dla rozwoju rolnictwa zrównoważonego i ekologicznego warunki klimatyczno-glebowe oraz stan środowiska regionu	+1	2. Rosnące bezrobocie w Polsce	-3
3. Dobra sieć dróg lokalnych w regionie (powiat, województwo)	+2	4. Pogarszanie się dochodowości gospodarstw rolnych, obniżanie stopnia edukacji (szczególnie wyższego) młodzieży wiejskiej	-3
5. Rozwój ruchu agroturystycznego jako etap osiągnięcia wysokiego poziomu bazy turystycznej	+2	6. Wypzedaż gruntów o wysokiej wartości rolniczej i osiedleńczej	-2
7. Chęć lokalizacji inwestycji przetwórstwa rolnospożywczego (głównie zagranicznych) w regionie dolnośląskim	+2	8. Stopniowa likwidacja komunikacji lokalnej (szczególnie PKP)	-3
9. Rozwój sieci giełd rolno-spożywczych	+2	10. Błędy w realizacji służby zdrowia	-2
11. Sprzyjający samorządowi terytorialnemu klimat społeczny	+1	12. Drogie kredyty	-3
13. Zmniejszenie się stopy inflacji	+1	14. Nedorozwój sfery usług	-1

15. Stabilny, wymienny pieniądz	+2	16. Niska siła nabywacza społeczeństwa (bariera popytu)	-3
17. Otwarcie się rynków zagranicznych na polskie towary	+1	18. Ciągłe zbyt duży udział sektora państwowego w polskiej gospodarce	-2
19. Postępująca prywatyzacja przedsiębiorstw i majątku państwowego	+1	20. Stagnacja poziomu uczestnictwa Polaków w turystyce krajowej	-2
21. Sprawne funkcjonowanie rynku kapitałowego	+2	22. Nadmierny fiskalizm w polityce gospodarczej państwa	-2
23. Zwiększenie udziału samorządu terytorialnego w rządzeniu państwem	+3	24. Niekorzystny dla samorządu terytorialnego udział w uzyskiwanych podatkach	-2
25. Postępowanie reformy szkolnictwa	+1		
26. Utrzymywanie się silnego lobby proekologicznego	+3		
27. Stosunkowo wysoki poziom kwalifikacji zawodowych społeczeństwa	+2		
28. Stosunkowo tania siła robocza	+1		
29. Rozwinięty rynek dóbr konsumpcyjnych	+3		
30. Rozwój rynku turystycznego w Polsce	+1		
31. Duża liczba turystów przyjeżdżających do Polski	+1		
32. Dobra koniunktura gospodarcza na świecie	+1		
34. Zrównoważony, stosunkowo dobrze rozwinięty rynek dóbr konsumpcyjnych	+3		
RAZEM	39	Razem	31

W wyniku zestawienia i skwantyfikowania wybranych szans i zagrożeń uzyskano 8-punktową przewagę tych pierwszych nad drugimi. Uzyskano w ten sposób pozytywny obraz otoczenia zewnętrznego (makrootoczenia) gminy.

2.1.2. Mocne i słabe strony miasta i gminy Sobótka

Kolejną czynnością było wyodrębnienie mocnych i słabych stron miasta i gminy Sobótka. Do zrealizowania tego zadania wykorzystano wyniki prac studialnych i analitycznych przedstawionych w części pierwszej opracowania nazwanej: "Uwarunkowania rozwoju lokalnego".

Ponadto listę szans i zagrożeń wzbogacono o informacje uzyskane od mieszkańców gminy, zwłaszcza jej liderów i przedstawicieli samorządu lokalnego na warsztatach strategicznych, zorganizowanych w Sobótce w lutym 2000 r.

Mocne strony	Pkt.	Słabe strony	Pkt.
Infrastruktury technicznej.			
Zaawansowane procesy prywatyzacji komunalnego zasobu mieszkaniowego	+2	Zdekapitalizowana substancja mieszkaniowa będąca w dyspozycji gminy	- 2
Dobra sieć dróg w mieście i na terenach wiejskich.	+2	Zły stan nawierzchni dróg na terenie gminy.	
Rozwój sieci telekomunikacyjnej, kabel światłowodowy	+1	Brak parkingów dla potrzeb obsługi ruchu turystycznego	- 3
Odpowiednie dla potrzeb wysypisko śmieci i dobra lokalizacja nowego gminnego wysypiska odpadów.	+2	Bardzo zły stan systemu kanalizacyjnego w mieście i jego brak na wsi.	- 3
Objęcie siecią wodociągową wszystkich mieszkańców gminy.	+3	Likwidacja linii kolejowej na trasie Wrocław - Świdnica.	- 2
Tereny pod budownictwo jednorodzinne	+2	Brak środków finansowych w budżecie gminy na infrastrukturę techniczną	- 3
		Brak rozwiniętej sieci i urządzeń gazowych.	- 2
Warunki rozwoju przemysłu, handlu i usług			
Łatwość pozyskiwania wysokiej klasy specjalistów	(+1)	Brak instytucji wspierającej powstawanie i funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw.	(-3)
Blisko zlokalizowany atrakcyjny, pojemny rynek zbytu	(+1)	Niewystarczająca integracja pracodawców z terenu miasta i gminy Sobótka dla podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych	(-1)
Dogodność zaopatrzenia surowcowego i towarowego	(+1)	Niezadawalająca promocja przedsiębiorstw z Sobótki i ich wyrobów na rynkach regionalnym i krajowym	(-2)
		Działania promocyjne ze strony gminy, jak i samych podmiotów są niewystarczające i nieprofesjonalne.	(-1)

		Słabo rozwinięta sieć handlu i usług (bliskość Węzła Bielańskiego)	(-2)
Warunki rozwoju gospodarki - rolno - żywnościowej.			
Intensywne rolnictwo prowadzone na glebach bardzo dobrych i dobrych	+2	Rozdrobnione rolnictwo indywidualne, brak zdolności kredytowej	-3
Dobre zaplecze magazynowe dla produkcji roślinnej, rozwijający się skup produkcji roślinnej	+2	Słabo rozwinięta produkcja zwierzęca, brak przetwórstwa produktów rolnych, nikłe perspektywy rozwoju przemysłu spożywczego w oparciu o środki własne	-3
Możliwość prowadzenia ekologicznej produkcji rolniczej na części terenów gminy o niskim skażeniu gleb	+1	Słabo rozwinięte grupy producenckie	-3
Preferencje ustalone przez władze gminy dla inwestorów m.in. z sektora gospodarki żywnościowej	+2	Brak markowych produktów żywnościowych, brak specjalizacji	-3
Bliskość rynku aglomeracji wrocławskiej oraz Świdnicy i Wałbrzycha	+1	Bliskość supermarketów niebezpieczna dla lokalnego rynku spożywczego	-2
Bliskość giełdy rolno-spożywczej (na południu Wrocławia)	+1		
Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną (gimnazjum) obejmującą częściowo również uczniów z terenów wiejskich	+3		
Słonność mieszkańców aglomeracji do osiedlania się w regionach atrakcyjnych przyrodniczo	+2		
Reforma oświaty (wiejskiej)	+3		
Koncentracja kapitału oraz rozwój metod organizacji i zarządzania w sektorze gospodarki żywnościowej	+1		
Warunki rozwoju turystyki			
Występowanie walorów turystycznych o znaczeniu krajowym	+3	Niski stopień rozwoju infrastruktury technicznej	-3

Występowanie walorów krajobrazowych i klimatu-tycznych o znaczeniu regionalnym	+3	Brak gospodarstw agroturystycznych	-2
Objęcie ochroną ustawową walorów przyrodniczych i kulturowych stanowiących walory turystyczne	+2	Słabe wyposażenie w urządzenia rekreacyjne (hale sportowe, basen, korty tenisowe itp.)	-2
Położenie w sąsiedztwie dużego źródła ruchu i popytu na usługi turystyczne	+3	Brak wykwalifikowanej kadry do obsługi turystyki	-2
Dobra dostępność drogami kołowymi, środkami komunikacji indywidualnej i zbiorowej	+3	Niedostatecznie rozwinięta sfera usług	-2
Przedwojenne tradycje zwiedzania turystycznego i użytkowania letniskowego Masywu Ślęży	+2	Mała baza noclegowa, gastro-nomiczna i towarzysząca	-1
Korzystne warunki do współ-pracy turystycznej z sąsiednimi gminami	+2	Brak szerszej oferty w zakresie standardu bazy	-2
Rozwinięty program organizacji masowych imprez rekreacyjnych o znaczeniu ponad lokalnym	+3	Brak organizacyjnej formy działania w zakresie usług przewodnickich	-1
Istniejące rezerwy lokalnych zasobów pracy	+1	Brak aktywności zawodowej wśród części mieszkańców	-2
Określone zasady i opracowane programy zagospodarowania terenów gminy	+3	Niedobór środków finansowych na cele inwestycyjne	-3
Niezagrożone środowisko przyrodnicze przy braku większych zakładów przemysłowych	+3	Zagrożenie walorów turystycznych przez nieodpowiednie zachowania turystów	-3
Szansa skorzystania z programów i funduszy pomocowych	+2		
Popyt na rekreacyjne i mieszkalne działki budowlane	+2		
Infrastruktura społeczna			
Pojawienie się prywatnych praktyk lekarskich	+2	Występowanie zjawiska narkomani	-1
Różnorodność świadczonych usług medycznych na terenie gminy	+2	Alkoholizm wśród części mieszkańców	-1

Posiadanie przez gminę działającego obiektu ŚOKIS	+1	Duża liczba osób korzystających z zasiłków	-1
Popularyzowanie regionalizmu w szkołach	+2	Brak szpitala na terenie gminy	-2
Posiadanie boisk sportowych przez miasto i większość gmin	+1	Trudności z prawidłowym funkcjonowaniem pogotowia	-1
Możliwość rozwoju kompleksu sportowo – rekreacyjnego przy stadionie w Sobótce	+2	Słaba dostępność do opieki zdrowotnej na terenach wiejskich	-1
Szkolnictwo dostosowywane do struktury demograficznej i ilości uczniów	+1	Brak opieki zdrowotnej w szkołach	-1
Posiadanie szczebli nauczania podstawowego i średniego	+1	Brak świetlic wiejskich	-1
Dodatnie saldo migracji	+1	Brak miejsc spotkań dla młodzieży	-1
		Niedostateczne zaspokojenie potrzeb mieszkańców przez ŚOKIS	-1
		Brak hal sportowych	-2
		Brak sprzętu rekreacyjnego	-2
		Boiska słabo wyposażone i w złym stanie technicznym	-1
		Słabe wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczne	-2
		Zły stan techniczny budynków szkolnych	-1
		Brak właściwych sal gimnastycznych w szkołach wiejskich	-1
		Zmiana struktury wiekowej ludności – starzenie się społeczeństwa	-1
Administrowanie gminą			
Zauważalny wzrost dochodów gminy w ostatnich trzech latach	+1	Brak w strukturze organizacyjnej Urzędu wyodrębnionej komórki zajmującej się rozwojem i promocją miasta i gminy	-2
Znaczące nakłady inwestycyjne budżetu gminy	+2	Niewystarczające środki przeznaczane na promocję miasta i gminy	-2

Ukończone Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Sobótka	+3		
Razem	+74	Razem	-65

Z zestawionych i skwantyfikowanych mocnych i słabych stron miasta i gminy Sobótka otrzymano wynik informujący, że suma mocnych stron wynosi +74, podczas gdy suma słabych stron -65. Różnica jest zatem dodatnia i wynosi +9. Uwzględniając również dodatnią, ośmiopunktową różnicę szans i zagrożeń, można stwierdzić, że bilans szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron jest dla miasta i gminy Sobótka dodatni i wynosi łącznie +17 punkty. Jest to dobra podstawa dla działań rozwojowych gminy.

Konstruując strategię rozwojową, należy wykorzystywać istniejące szanse i posiadane mocne strony oraz dążyć do niwelacji zagrożeń i ujawnionych barier rozwoju w postaci zidentyfikowanych słabych stron.

3. Konstrukcja strategii rozwoju

Strategia rozwoju powinna być postawą zarządzania strategicznego, które ma charakter procesu wewnętrznie kontrolowanego i reagującego na zmiany obiektywne, zachodzące wewnątrz i w otoczeniu podmiotu (gminy).

Zarządzanie strategiczne - oparte na strategii rozwoju - zawiera następujące elementy:

- misję (cel nadrzędny), która określa sens działań społeczności lokalnej, zwłaszcza jej samorządu oraz wizerunek, jaki pragnie zapewnić sobie gmina w opinii mieszkańców i otoczenia,
- cele strategiczne i operacyjne - wskazujące priorytetowe, najważniejsze kierunki działań, mających zapewnić i przyspieszyć realizację misji, a tym samym spowodować rozwój gminy,
- zadania strategiczne - określające sposoby realizacji powyższych celów,
- realizację zadań strategicznych i operacyjnych.

Zadaniem zespołu ekspertów, opracowującego strategię rozwoju, jest sformułowanie - w oparciu o wyniki dokonanych analiz - trzech pierwszych elementów.

Realizacja zadań strategicznych i operacyjnych, o ile zostaną zaakceptowane przez władzę i społeczność lokalną, będzie leżeć w gestii Rady, Zarządu i Urzędu Miasta i Gminy oraz miejscowych podmiotów życia gospodarczego i społecznego. Zespół ekspertów deklaruje gotowość włączenia się w sferę realizacji projektów zadań strategicznych, jeśli władze miasta i gminy zwrócą się z taką propozycją.

3.1. Misja oraz cele strategicznego rozwoju gminy

Na podstawie ustaleń dokonanych na warsztatach strategicznych przeprowadzonych ze społecznością gminy i diagnozy przeprowadzonej przez ekspertów opracowujących strategię ustalono następujące brzmienie misji gminy Sobótka.

MISJĄ DŁUGOFALOWYCH DZIAŁAŃ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ JEST OSIĄGANIE SATYSFAKCJONUJĄCEJ POPRAWY WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKACÓW MIASTA I GMINY SOBÓTKI POPRZEZ WYKORZYSTANIE LOKALNYCH ZASOBÓW MATERIALNYCH I WALORÓW TURYSTYCZNO - WYPOCZYNKOWYCH PRZY ZACHOWANIU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ

Aby zrealizować tę misję koniecznym jest osiągnięcie następujących celów strategicznych

STWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU TURYSTYKI JAKO GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA DOCHODÓW MIESZKAŃCÓW I BUDŻETU GMINY

WYKREOWANIE ROZWOJU GOSPODARKI NA TERENIE GMINY NA BAZIE LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I PRZEZ POZYSKIWANIE INWESTORÓW ZEWNĘTRZNYCH.

ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH ŚWIADCZONYCH PRZEZ GMINĘ.

PRZEKSZTAŁCENIE OBSZARÓW WIEJSKICH W KIERUNKU ROZWOJU INTENSYWNEJ I ZRÓWNOWAŻONEJ PRODUKCJI ROŚLINNEJ I TWORZENIA ALTERNATYWNYCH ŹRÓDEŁ UTRZYMANIA DLA MIESZKAŃCÓW WSI.

3.1.1. Cel strategiczny nr 1

STWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU TURYSTYKI JAKO GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA DOCHODÓW MIESZKAŃCÓW I BUDŻETU GMINY

3.1.1.1 CELE OPERACYJNE

Jak wykazuje przeprowadzona analiza, możliwości ofertowe gminy w zakresie produktów turystycznych są dość bogate. Ich opłacalność ekonomiczna nie jest bliżej określona, a jej udokumentowanie wymagałoby specjalnych badań i analiz marketingowych. Niemniej już teraz możliwe jest wstępne wskazanie tych produktów, które z uwagi na podstawowe czynniki ich funkcjonowania, mogą odegrać zasadniczą rolę w kształtowaniu funkcji turystycznych gminy w powiązaniu z praktyczną działalnością gospodarczą i powinny stać się celami operacyjnymi w ramach celu strategicznego, którym jest: **Stworzenie warunków dla rozwoju turystyki jako głównego źródła dochodów mieszkańców i budżetu gminy.**

.O wyłonieniu tych kilku produktów podstawowych decydują warunki związane z:

- aktualnym stanem funkcjonowania produktu,
- stopniem atrakcyjności i powszechności waloru,
- dostępnością geograficzną dla rynku odbiorcy,
- przewidywanym zapotrzebowaniem na rynku usług,
- zakresem dostępności rynkowej pod względem kosztów,
- skalą zaangażowania niezbędnych środków finansowych,
- wykorzystaniem szans zagospodarowania produktów słabo rozwiniętych,
- zapewnieniem możliwości sprzedaży w dłuższej perspektywie czasowej.

W rezultacie, w obszarze gminy, wytypowano 4 rodzaje produktów o różnym stopniu rozwoju, którym nadano rangę **celów operacyjnych**, są to:

TURYSTYKA PIESZA W GÓRSKICH PARTIACH MASYWU ŚLĘŻY,

REKREACJA CODZIENNA I ŚWIĄTECZNA W ZESPOLE ZALEWU SULISTROWICKIEGO,

WYCIECZKI DYDAKTYCZNE MŁODZIEŻY SZKOLNEJ W ŚLĘŻAŃSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM,

TURYSTYKA ROWEROWA U PODNÓŻA ŚLĘŻY I NA TERENACH NIZINNYCH.

Wszystkie tematy wymagają działań władz samorządowych we współpracy z instytucjami rządowymi i pozarządowymi. Działania te powinny przygotować grunt do rozszerzenia istniejących lub wyzwolenia nowych inicjatyw lokalnych i stopniowego zagospodarowywania pól przedsiębiorczości w zakresie rozwoju usług turystycznych oraz odpowiednich pakietów produktu przez różnego rodzaju podmioty gospodarcze.

Przedmiotem zadań operacyjnych w dziedzinie turystyki stają się działania, jakie powinny być podjęte w odniesieniu do wytypowanych rodzajów produktu, prowadzące w efekcie do ich rozwoju i intensyfikacji sprzedaży. Określenie tych zadań poprzedzone jest charakterystyką oferowanych obecnie lub w przyszłości produktów, a także wskazaniem segmentów rynku, którym dany produkt ma służyć.

➤ **CEL OPERACYJNY**

TURYSTYKA PIESZA W GÓRSKICH PARTIACH MASYWU ŚLĘŻY

Ten produkt cel operacyjny uzasadniony jest niemal całoroczną, wysoką frekwencją turystyczną, która wynika z:

- najlepiej dostępnego dla mieszkańców Wrocławia obszaru górskiego umożliwiającego uprawianie wędrowek górskich o małym i średnim stopniu trudności
- rosnącego zapotrzebowania na rekreacyjny wysiłek fizyczny w kontakcie w naturą ze strony osób zajmujących się pracą umysłową
- wzmożonego zainteresowania krajoznawczymi walorami kultowymi góry Ślęży jako “świętej góry” na przełomie tysiącleci i jubileuszu utworzenia biskupstwa wrocławskiego.

Strukturę ruchu turystycznego osób zainteresowanych wędrowką górską i poznawaniem Masywu Ślęży tworzą:

- mieszkańcy Wrocławia zatrudnieni w wielu instytucjach administracji państwowej i samorządowej, placówkach naukowych, kulturalnych, ochrony zdrowia itp.
- studenci wrocławscy, których łączna liczba sięga prawie 90 tys., uczący się w kilkunastu wyższych uczelniach metropolii
- uczestnicy wycieczek zbiorowych z terenu całej Polski, a także z zagranicy, dla których głównym celem podróży jest Wrocław
- turyści indywidualni podróżujący drogami krajowymi nr 5 i nr 8 w rejon Karkonoszy i Kotliny Kłodzkiej.

ZADANIA STRATEGICZNE

W celu zintensyfikowania działalności gospodarczej związanej z tym celem operacyjnym należałoby dążyć do zrealizowania następujących zadań strategicznych:

- ✓ **Wybudowanie hotelu (pensjonatu) turystycznego z restauracją o średnim standardzie europejskim, wielkości rzędu 100 miejsc noclegowych w Sobótce**
- ✓ **Podniesienia atrakcyjności turystycznej miasta Sobótki poprzez rewaloryzację jego zabytków, porządkowanie urbanistyczne, stylowe oświetlenie ulic itp.**
- ✓ **Zbudowanie w Sobótce dworca autobusowego zapewniającego turystom (i mieszkańcom miasta) podstawowe wygody komunikacyjne**
- ✓ **Porządkowanie pieszych szlaków turystycznych prowadzących na szczyty i zbocza Ślęzy, Wieżycy, Gozdnicy i Stolnej od strony miasta oraz od Przełęczy Tąpadła.**

➤ **CEL OPERACYJNY**
REKREACJA ŚWIĄTECZNA I CODZIENNA W ZESPOLE ZALEWU
SULISTROWICKIEGO

Ten cel uzasadniony jest sezonowym wykorzystaniem kąpieliskowym wód otwartych, co wiąże się ze:

- stosunkowo blisko położonym od Wrocławia akwenem w pięknym krajobrazie podgórskim na Sulistrowickim Potoku
- możliwością zapewnienia czystej wody do kąpeli i uprawiania sportów wodnych dzięki istniejącej w sąsiedztwie oczyszczalni
- istniejącą bazą turystyczną kempingu nad zalewem z możliwością poprawienia jego standardu i funkcjonowania.

Uczestnicy wypoczynku nad wodą w Sulistrowicach rekrutują się głównie spośród:

- mieszkańców Wrocławia poszukujących możliwości kąpieliskowych i wypoczynku nad wodą, głównie w szczycie sezonu letniego
- mieszkańców Sobótki i przebywających w sąsiedztwie letników, w tym właścicieli indywidualnych domów rekreacyjnych
- osób zamieszkałych lub czasowo przebywających na terenach sąsiednich gmin, także miast Świdnica, Dzierżoniów.

ZADANIA STRATEGICZNE

Do istotnych zadań w zakresie utrzymania i rozwinięcia tego produktu turystycznego należą:

- ✓ **Utrzymanie w stanie wysokiej czystości wód zbiornika, dogodnej dostępności jego brzegów i możliwości plażowania**

- ✓ **Uporządkowanie, zagospodarowanie i utrzymanie w czystości otoczenia zbiornika w zasięgu terenów spacerowych, w tym parku “Wenecja”**
- ✓ **Tworzenie warunków dla rozwoju budownictwa pensjonatowego w rejonie doliny Sulistrowickiego Potoku poprawiającego wykorzystanie kąpieliska w rytmie wypoczynku codziennego**
- ✓ **Rozwiązanie kwestii parkowania samochodów utrudniających ruch komunikacyjny wzdłuż drogi Sulistrowice – Sulistrowiczki**
- ✓ **Podniesienie standardu urządzeń noclegowych, gastronomicznych, sanitarnych i innych służących obsłudze wypoczywających.**

➤ **CEL OPERACYJNY**

WYCIEZKI DYDAKTYCZNE MŁODZIEŻY SZKOLNEJ W ŚLĘŻAŃSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM – PRAKTYCZNE ZAPOZNANIE UCZNIÓW Z WALORAMI PRZYRODNICZYMI I KULTUROWYMI PARKU ORAZ PROBLEMAMI ICH OCHRONY:

Ten cel uzasadniony jest występowaniem na terenie gminy miejsc takich jak:

- rezerwat przyrody “Łąka Sulistrowicka”, siedlisko o zróżnicowanej wilgotności z 240 gatunkami roślin, w tym 20 chronionymi
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy “Skalna”, zgrupowanie skałek gąbrowych w otoczeniu lasu mieszanego górskiego z dominującym gatunkiem buka
- zbiorowiska roślinne i zwierzęce innych miejsc, łąka śródleśna przy źródle, jedyne w Polsce stanowisko pająka jadowitego i in.
- stanowiska archeologiczne ilustrujące, intensywne niegdyś, zaludnienie Masywu Ślęży i jego otoczenia.

Uczestnicy wycieczek dydaktycznych rekrutują się przede wszystkim spośród:

- młodzieży wrocławskich szkół podstawowych i średnich objętych nauczaniem przedmiotów przyrody, geografii, geologii, historii
- studentów szkół wyższych Wrocławia (Uniwersytet, Akademia Rolnicza) w przedmiotach botanika, zoologia, ochrona środowiska
- uczniów szkół poziomu powszechnego i średniego z terenu gminy Sobótka, gmin sąsiednich oraz dalszych regionów kraju.

ZADANIA STRATEGICZNE

Zadaniami do zrealizowania istotnymi dla rozwoju tego rodzaju celu - produktu turystycznego są:

- ✓ **Poprawa stanu dróg samochodowych w rejonie Masywu Ślęży, zwłaszcza wzdłuż linii określonej jako “trasa geologiczna” Nasławice – Wzgórza Kunowskie – Sobótka – Chwałków – Przełęcz Tąpadła**

- ✓ **Utrzymanie w należyтым stanie oznakowań i opisów w terenie istniejących ścieżek dydaktycznych oraz ewentualne ich uzupełnienie**
- ✓ **Opracowanie, publikacja i rozpowszechnienie w szerokim zakresie wydawnictw propagujących proponowane programy dydaktyczne**
- ✓ **Nawiązanie współpracy ze szkołami dotyczącej wykorzystania możliwości usługowych w oparciu o miejscowe oferty bazy turystycznej.**
- ✓ **Utrzymanie funkcjonowania, co najmniej na dotychczasowym poziomie, połączeń kolejowych na linii Wrocław – Sobótka jako podstawowego środka komunikacji**

➤ **CEL OPERACYJNY**

TURYSTYKA ROWEROWA U PODNÓŻA ŚLĘŻY I NA TERENACH NIZINNYCH

Ten produkt w randze celu operacyjnego bazuje na rosnącej popularności rekreacji przy wykorzystaniu sprzętu rowerowego i spowodowany jest:

- zapotrzebowaniem społecznym na mobilne formy czynnej rekreacji w terenie o krajobrazie nieurbanizowanym
- modą na uprawianie turystyki kolarskiej, która powinna się odbywać po wyznaczonych, dogodnych i bezpiecznych trasach rowerowych
- stosunkowo łatwą dostępnością ekonomiczną sprzętu rowerowego o nowoczesnych rozwiązaniach technicznych i atrakcyjnym wyposażeniu.

W strukturze uczestników tej formy ruchu uwzględnia się zarówno przyjezdnych jednodniowych jak i turystów korzystających z noclegów, a przewiduje się, że będą to:

- młodzież szkolna i studencka korzystająca z dojazdu bezpośredniego rowerami, głównie na trasach Wrocław – Sobótka
- różne grupy wiekowe i zawodowe pokonujące tę trasę koleją wraz z transportowanym sprzętem
- posiadacze samochodów osobowych dojeżdżający w rejon Sobótki i przesiadający się tu na własne lub wypożyczone rowery.

ZADANIA STRATEGICZNE

W celu zwiększenia popytu oraz możliwości usługowych turystów rowerowych należy zrealizować następujące zadania strategiczne:

- ✓ **Wyznaczyć, przystosować i oznakować w terenie szlaki i ścieżki rowerowe gwarantujące bezpieczny dojazd przede wszystkim z kierunku Wrocławia**

- ✓ **Zapewnić parkingi samochodowe, parkingi rowerowe, wypożyczalnie sprzętu rowerowego i punktu napraw przy szlakach rowerowych**
- ✓ **Przeciwdziałać, zamierzonej przez PKP, likwidacji lub zawieszeniu linii kolejowej**
- ✓ **W miarę potrzeby zaoferować specjalne kursy transportowe przy użyciu autobusów przystosowanych do przewozu rowerzystów oraz ich sprzętu.**

Wyszczególnione uwarunkowania i propozycje zadań nie wyczerpują pełnych potrzeb w zakresie pożądaných działań. Zarówno w odniesieniu do wyżej omówionych produktów turystycznych, jak i niemal wszystkich pozostałych, potrzebne będą inne przedsięwzięcia ukierunkowane na dany produkt, jak i uniwersalne, służące wielu pakietom produktów równolegle. Szczegółowe ich opracowanie na obecnym etapie przekracza jednak ramy niniejszej pracy.

3.1.2. Cel strategiczny nr 2

Wspieranie rozwoju gospodarki na terenie gminy w oparciu o lokalną przedsiębiorczość a także przez pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych.

3.1.2.1 CELE OPERACYJNE

<p style="text-align: center;">UTWORZENIE INSTYTUCJI ROZWOJU LOKALNEGO POD NAZWĄ STOWARZYSZENIE INICJATYW LOKALNYCH (SIL).</p>

ROZSZERZENIE I PEŁNE WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ OBSZARU AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ (OAG) ZLOKALIZOWANEGO W OKOLICACH MIROSŁAWIC I WOJNAROWIC ORAZ POZYSKANIE DLA TEGO OBSZARU INWESTORÓW ZEWNĘTRZNYCH.

➤ CEL OPERACYJNY

UTWORZENIE INSTYTUCJI ROZWOJU LOKALNEGO POD NAZWĄ STOWARZYSZENIE INICJATYW LOKALNYCH (SIL).

Konkurencja pomiędzy gminami jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na lokalną politykę ekonomiczną. Coraz częstszą praktyką jest działanie polegające na swego rodzaju interwencjonizmie w celu kreowania nowych i podtrzymywania istniejących przedsiębiorstw. Od posiadanych narzędzi oddziaływania na lokalną gospodarkę zależy w dużej mierze poziom zatrudnienia a także rozwój gminy. Powołanie na terenie gminy Stowarzyszenia jest, jak się wydaje, optymalnym rozwiązaniem, z którego korzystają lokalne społeczności nie tylko w Polsce ale i za granicą (Czechy, Francja). Stowarzyszenie to powinno się zająć krzewieniem idei przedsiębiorczości już od poziomu gimnazjalnego. Lekcje przedsiębiorczości powinny uczyć samodzielności i kreatywnego myślenia. Zadaniem Stowarzyszenia powinna być także edukacja i integracja środowisk biznesu. Stworzenie lobby przedsiębiorców ułatwiłoby oddziaływanie na lokalnych decydentów mające na celu dążenie do ułatwienia prowadzenia małych i średnich przedsiębiorstw jak i zmniejszenie ryzyka działalności gospodarczej (fundusz poręczeń). W oparciu o zdefiniowany powyżej cel operacyjny, dezagregując go, można wyróżnić następujące **zadania strategiczne**.

ZADANIA STRATEGICZNE

- ✓ **Formalno prawne – ukonstytuowanie się Stowarzyszenia Inicjatyw Lokalnych.**
- ✓ **Utworzenie w ramach SIL funduszu poręczeniowskiego małych przedsięwzięć gospodarczych**
- ✓ **Opracowanie przez Stowarzyszenie programu nauczania przedsiębiorczości w ostatniej klasie gimnazjum bądź w Liceum Ogólnokształcącym w Sobótce.**
- ✓ **Rozpoczęcie działań mających na celu zintegrowanie środowiska lokalnych przedsiębiorców.**

➤ **CEL OPERACYJNY**

Rozszerzenie i pełne wyposażenie w infrastrukturę techniczną Obszaru Aktywności Gospodarczej (OAG) zlokalizowanego w okolicach Mirosławic i Wojnarowic oraz pozyskanie dla tego Obszaru inwestorów zewnętrznych.

Rozwój ekonomiczny gminy zależy w dużej mierze od generowania różnorodnych impulsów wspierających wzrost aktywności gospodarczej. Jednym z nich jest potrzeba wyznaczenia i przygotowania atrakcyjnych terenów pod lokalizację nowych podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy Sobótka szczególnie interesującym wydaje się 80 ha teren zlokalizowany przy drodze krajowej Wrocław – Jelenia Góra w okolicy Mirosławic i Wojnarowic. Teren ten, wstępnie określany Obszarem Aktywności Gospodarczej (OAG), można jeszcze nieznacznie powiększyć w okolicach Wojnarowic.

Administrowaniem Obszaru powinna się zająć spółka prawa handlowego, której udziałowcem powinna być gmina, a także zainteresowane przedsiębiorstwa i instytucje z zewnątrz. Koniecznym jest dobrojenie Obszaru, istotna jest przede wszystkim kanalizacja. Najważniejszym jednak działaniem jest intensywna promocja OAG wśród inwestorów zewnętrznych. Powinna ona jednak uwzględniać założenia strategii rozwoju, a więc musi być kierowana do inwestorów, których działalność jest ekologicznie czysta.

Wyżej opisany cel operacyjny pozwala na zdefiniowanie następujących **zadań strategicznych**.

- ✓ **Doprowadzenie kanalizacji do Obszaru Aktywności Gospodarczej**

- ✓ **Rozszerzenie Obszaru Aktywności Gospodarczej o tereny w okolicach Wojnarowic.**

- ✓ **Przygotowanie planu promocji OAG wśród inwestorów zewnętrznych.**

3.1.3. Cel strategiczny nr 3

Przekształcenie obszarów wiejskich w kierunku rozwoju intensywnych form rolnictwa zrównoważonego i gospodarstw ekologicznych przy tworzeniu alternatyw zatrudnienia ludności wiejskiej poza rolnictwem.

3.1.3. 1 CELE OPERACYJNE

W zakresie przemian w gospodarce żywnościowej i przekształcenia terenów wiejskich można wyróżnić następujące cele operacyjne:

A

DALSZA INTENSYFIKACJA PRODUKCJI ROŚLINNEJ (SPECJALISTYCZNEJ) PROWADZONA W WARUNKACH ROLNICTWA ZRÓWNOWAŻONEGO (Z ZASTOSOWANIEM METOD I WYKORZYSTANIEM W NIEZBĘDNYM ZAKRESIE DODATKÓW I KOMPONENTÓW CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA PRODUKCJI INTENSYWNEJ) NA GLEBACH KLAS BARDZO DOBRYCH I DOBRYCH

B

ROZWÓJ EKOLOGICZNYCH FORM ROLNICTWA PROWADZONYCH PRZEZ GRUPY PRODUCENCKIE ORAZ AGROTURYSTYKI REALIZOWANYCH NA TERENACH PRZYLEGAJĄCYCH DO OTULINY PARKU KRAJOBRAZOWEGO (GŁÓWNIEMIE WSCHODNIA I CENTRALNA CZĘŚĆ GMINY)

C

PRZESUNIĘCIE ZASOBÓW SIŁY ROBOCZEJ Z ROLNICTWA DO OBSŁUGI REKREACJI I RUCHU TURYSTYCZNEGO.

D

PODNOSZENIE STOPNIA EDUKACJI MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ W ZAWODACH NIE ROLNICZYCH, GŁÓWNIEMIE USŁUGACH DLA LUDNOŚCI I RUCHU TURYSTYCZNEGO

Charakterystykę gospodarki żywnościowej na terenie gminy wyznaczają:

- koncentracja produkcji rolniczej na gruntach najlepszych klas bonitacyjnych
- rozdrobnienie rolnictwa indywidualnego
- niska skala integracji działań w rolnictwie (poza specjalistycznymi przedsiębiorstwami rolnymi)
- brak alternatyw zatrudnienia poza rolnictwem
- brak zakładów przetwórstwa rolniczego i środków na uruchomienie tego typu produkcji

Charakter zagospodarowania przestrzennego gminy Sobótka, jak i kierunki jego rozwoju pozwalały dotychczasowo na podział terenu gminy na dwie umowne strefy funkcjonalne: turystyczną na południu gminy z Masywem Ślęzy (dokładnie na południe od linii Garncarsko – Rogów – Nasławice) oraz rolniczą na północnych terenach gminy.

W części południowej gminy można było wydzielić obszar na wschód od masywu Ślęzy, w którym też dominowała gospodarka rolna o niskiej towarowości, dużym rozdrobnieniu (postępującym w ostatnich latach np. Strzegomiany) na gruntach ornych niskich klas. Powyższe zasadnicze uwarunkowania skłaniają do sformułowania następującego celu strategicznego:

Przekształcenie obszarów wiejskich w kierunku rozwoju w rolnictwie intensywnych form produkcji roślinnej i gospodarstw ekologicznych przy tworzeniu alternatyw zatrudnienia ludności wiejskiej poza rolnictwem.

Odnosnie konsolidacji intensywnych form gospodarki żywnościowej sytuację ludności wiejskiej i rolnictwa na północy gminy (w większości ziemie dobre i b. dobre I i II klasy) wyznaczały likwidacja PGR (Rogów, Ręków) i przejęcie ziem przez AWRSP, a następnie rozwój gospodarki intensywnej na tych terenach, w wyniku działania przedsiębiorstw specjalistycznych (Agrartechnik Eurofarm, Wibrarol) oraz rolników indywidualnych powiększających

areal upraw. Wynikiem tych procesów w latach 1996-1999 była stabilizacja ilości gospodarstw (a nawet ich zmniejszenie) w typowo rolniczych, północnych regionach gminy przy dalszym rozproszeniu arealów gospodarstw na południu. Ekspansywna polityka silnych firm agrosektora prowadzi do specjalizacji produkcji (np. kukurydzy konsumpcyjnej), dzierżawienia gruntów słabych ekonomicznie gospodarstw, prowadzenia usług przez te firmy na rzecz słabszych podmiotów rolniczych czy wreszcie ścisłych związków drobnych producentów z potentatami na zasadach umów kontraktacyjnych (obejmujących materiał siewny, obsługę, usługi agrotechniczne). Stąd słaby rozwój grup producenckich na północnych terenach gminy.

Osiągnięcie wymienionych celów operacyjnych **B, C, D** może być uzyskane przez realizację wybranych zadań operacyjnych :

ZADANIA STRATEGICZNE

- ✓ **Stworzenie grupy producenckiej gospodarstw prowadzących uprawy ekologiczne w otulinie Parku Krajobrazowego**
- ✓ **Powstanie związku gospodarstw agroturystycznych w otulinie Parku Krajobrazowego**
- ✓ **Powołanie Centrum Edukacji Ekologicznej (patrz makieta zadania rozdział 4)**

W związku z włączeniem terenów południowo – wschodnich i centralnych gminy do Parku Krajobrazowego lub jego otuliny, nie wystąpią tam formy aktywizacji gospodarczej typu przemysłowego, a w zakresie rolnictwa mogą się rozwinąć jedynie formy zgodne z przekształceniami tych obszarów w zaplecze usługowe ruchu turystycznego. Jedną z takich form może być ekorolnictwo, zielarstwo itp. jednakże inicjatywa, pozyskanie części środków i szkolenia muszą być prowadzone przez służby gminne, powiatowe i wojewódzkie, gdyż podupadłe gospodarstwa tylko w bardzo ograniczonym zakresie mogą ponosić koszty przekształceń. Rozwój naturalnych form rolnictwa należy powiązać z funkcjami ruchu turystycznego - edukacyjnego (planowane centra turystyczno – edukacyjne Kunów, Świątyniki) w obiektach o walorach zabytkowych (dworce, pałace).

Możliwości zachowania lub zwiększenia udziału agrosektora w gospodarce gminy wiążą się z realizacją kolejnych **zadań strategicznych**, w tym:

ZADANIE STRATEGICZNE

- ✓ **lokalizacja nowoczesnego zakładu przetwórstwa surowców roślinnych na Obszarze Aktywności Gospodarczej Wojnarowice – Mirosławice**

Zwiększenie udziału gospodarki żywnościowej w przyszłym rozwoju gminy może się odbyć jedynie na drodze inwestycji w przetwórstwo realizowanych przez kapitał zewnętrzny (właściwie zagraniczny). Ze względu na przynależność części terenów gminy do Niziny Śląskiej - rolniczego zaplecza makroregionu południowo-zachodniego, na terenie tym mogą być lokalizowane zakłady przetwórstwa surowców roślinnych. Proponowane lokalizacje muszą być jednak konkurencyjne w stosunku do proponowanych na terenie powiatów okalających Wrocław, a więc Trzebnickiego, Świdnickiego. Obszar aktywności gospodarczej pomiędzy miejscowościami Wojnarowice i Mirosławice o powierzchni około 80 ha, położony po obu stronach drogi krajowej nr 5 wydaje się spełniać te wymagania. Jego atuty to wysoka dostępność komunikacyjna (w tym lotnisko lekkich samolotów w Mirosławicach), korzystne położenie w stosunku do

istniejących i planowanych autostrad. Istotną słabą stroną tego obszaru jest brak kanalizacji, który musi być rozwiązany przez inwestora, lub wspólnie w ramach aplikacji w programie SAPARD (najkorzystniej w formie wspólnego programu Powiatu Ziemskiego).

Konieczność przekształceń jakościowych w gospodarce żywnościowej lub przesunięć siły roboczej do sektora obsługi turystyki wynikać będzie z rosnącego bezrobocia wśród ludności wiejskiej. W wyniku analizy zatrudnienia według EKD można szacować, że ok. 30% populacji gminy utrzymuje się aktualnie głównie lub częściowo z rolnictwa (tj. powyżej 2000 osób w wieku produkcyjnym). Tempo restrukturyzacji rolnictwa i wyłączenie z intensywnej uprawy południowo-wschodnich regionów gminy stworzy konieczność stworzenia około 1000 miejsc pracy w innych sektorach (aktualnie poszukuje pracy 46 osób z sektora gospodarki żywnościowej). Jeśli sektor usług turystycznych nie będzie w stanie wchłonąć odpowiedniej liczby osób, to muszą one znaleźć zatrudnienie w nowych zakładach pracy w strefach aktywności gospodarczej (korzystnie w zakładzie przetwórstwa roślinnych surowców rolnych). O możliwościach przekształceń zadecyduje determinacja władz gminy w procesie modernizacji profilu edukacji szkolnej podstawowej, gimnazjalnej i licealnej, szczególnie te dwa ostatnie poziomy winny być wzmocnione. Dla rozwoju gminy najkorzystniejsze będzie promowanie jak najszerszego wykształcenia ogólnego z intensywnym wykorzystaniem technik teleinformatycznych.

3.1.4. Cel strategiczny nr 4

ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH ŚWIADCZONYCH PRZEZ GMINĘ.

Władze Sobótki powinny zrealizować program aktywnej realizacji zadań w zakresie unowocześnienia i rozwoju infrastruktury komunalnej, usprawnienia opieki zdrowotnej i społecznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego, podniesienia na wyższy poziom usług edukacyjnych, kulturalnych, mieszkaniowych, wprowadzenie systemu sprawnej obsługi klienta w urzędzie i zapewnienie wysokiej jakości jego pracy. Realizacja strategii musi być powiązana z aktywnym poszukiwaniem środków finansowych z zewnątrz gminy.

3.1.4.1 CELE OPERACYJNE

POPRAWA ESTETYKI GMINY ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM CENTRUM SOBÓTKI I OPRACOWANIE PROGRAMU ODNOWIENIA I MODERNIZACJI JEJ ZESPOŁU URBANISTYCZNEGO I KRAJOBRAZOWEGO, Z WŁĄCZENIEM W TEN PROGRAM MIESZKAŃCÓW, INWESTORÓW ZEWNĘTRZNYCH I INNYCH PODMIOTÓW.

ROZWÓJ I UNOWOCZEŚNIENIE URZĄDZEŃ I INSTALACJI WODNO-ŚCIEKOWYCH I GAZOWYCH.

UKIERUNKOWANIE STRUKTURY I FUNKCJONOWANIA URZĘDU GMINY DLA POTRZEB REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU,

USPRAWNIENIE PRACY PRZEDSIĘBIORSTW KOMUNALNYCH ZAJMUJĄCYCH SIĘ OBSŁUGĄ MIESZKAŃCÓW GMINY

ZADANIA STRATEGICZNE:

- ✓ **Przygotowanie wniosku dla Stowarzyszenia Gmin Ślązańskich związanego z realizacją wieloletniego programu budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej w Sobótce.**

Jednym z podstawowych problemów związanych z funkcjonowaniem infrastruktury technicznej w gminie jest niedostatek sieci kanalizacyjnej. Stanowi on istotne ograniczenie możliwości rozwojowych gminy. Realizacja tego zadania polegałaby na przygotowaniu wniosku do Specjalnego Programu Akcesyjnego dla Rolnictwa i Obszarów Wiejskich /SAPARD/, który przewiduje możliwość dotowania inwestycji z zakresu zaopatrzenia w wodę oraz na inwestycje związane z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków. Beneficjentami są gminy i związki międzygminne, które mogą otrzymać dotacje do 75% kosztów wartości inwestycji, nie więcej niż kwotę 400 000 EURO. Wydaje się, że korzystniej byłoby zabiegać o dotację dla kilku gmin ale można też rozważyć perspektywę samodzielnego wniosku gminy.

- ✓ **Opracowanie i wdrożenie programu modernizacji komunalnych zasobów mieszkaniowych.**

Jak wykazała diagnoza, stan zasobów mieszkaniowych gminy nakazuje podjęcie pilnych działań powstrzymujących proces ich dekapitalizacji i poprawę standardu. Realizacja programu powinna zakładać partnerstwo między podmiotem publicznym, jakim jest gmina, a podmiotami prywatnymi operującymi na mieniu komunalnym. Celem programu byłoby podniesienie standardu lokali mieszkalnych, ich odnowienie, wyposażenie w instalacje techniczne i elementy małej architektury. Służyłby również podniesieniu atrakcyjności turystycznej centrum Sobótki i innych miejscowości. W przypadku zmian nośników energii z paliw stałych na proekologiczne /elektryczność, gaz, olej opałowy/ przyczyniłoby się to do obniżenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery.

- ✓ **Opracowanie projektu i realizacja inwestycji pn. "Składowisko, segregacja i odzyskiwanie surowców wtórnych na terenie gminy Sobótka".**

Fakt wyczerpania się możliwości składowania odpadów w dotychczas istniejącym wysypisku wymaga od władz lokalnych rozwiązania tego problemu. Jak się wydaje, nie jest to tylko problem związany z lokalizacją tego obiektu, która jest już wstępnie przewidziana i nie budzi społecznego protestu.

- ✓ **Opracowanie i wdrożenie wieloletniego programu dostosowania systemu komunikacyjnego gminy do potrzeb ruchu turystycznego.**

Istotną bolączką rozwoju turystyki jest brak wystarczającej ilości parkingów i innych miejsc związanych z infrastrukturą komunikacyjną.

✓ **Opracowanie i wdrożenie systemu monitorowania procesu zarządzania strategicznego w gminie.**

Z punktu widzenia skuteczności mechanizmów zarządzania należy przełożyć cele strategiczne i zadania na działalność poszczególnych struktur i pracowników urzędu. Jednym z takich instrumentów jest wdrożenie w urzędzie systemu oceniania pracowników przez pryzmat zadań wynikających z celów strategicznych. Poprzez przyjęcie takiej procedury należy z czasem przystąpić do przyjęcia procedury zapewnienia jakości ISO (seria 9000).

7. Budowa i modernizacja sieci gazowej na terenie gminy. Jednym z istotnych warunków osiągnięcia wysokich standardów środowiska naturalnego i infrastruktury technicznej jest doprowadzenie do możliwości korzystania z paliwa gazowego. Wymaga to rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy i towarzyszących temu urządzeń technicznych. Należy określić stan potrzeb zgłaszanych w tym zakresie i opracować Gminny program gazyfikacji obszarów wiejskich.

✓ **Zakończenie procesu prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw komunalnych.**

W mechanizmie działania gminy należy dążyć do tworzenia najbardziej optymalnych form zarządzania usługami publicznymi. Jednym ze znaczących kierunków przekształceń jest prywatyzacja usług publicznych. Pozwala ona usprawnić działanie urzędu poprzez oddzielenie funkcji właścicielskiej, od bezpośredniego świadczenia usług i nadzoru nad wykonywaniem usług komunalnych.

✓ **Wspieranie organizacji pozarządowych i liderów społecznych w gminie.**

Należy stworzyć w gminie system partnerstwa społecznego związany z udziałem stowarzyszeń lokalnych, organizacji pozarządowych poprzez wydzielenie w budżecie gminy puli środków finansowych dla ich potrzeb oraz wdrożenie systemu oceny projektów i ich realizacji z funduszy lokalnych /system grantów lokalnych/.

✓ **Konkurs "Inicjatywa lokalna w gminie" .**

Jednym z istotnych elementów przesądzających o możliwości efektywnej realizacji strategii jest jej zaakceptowanie przez społeczność gminną i włączenie jej w proces realizacji strategii. Konkurs byłby instrumentem, który służyłby poprawie estetyki miasta i terenów wiejskich a także integrował mieszkańców. Mógłby służyć pobudzaniu lokalnych inicjatyw poprzez mechanizm dobrze rozumianego współzawodnictwa. Zwłaszcza w przypadku terenów wiejskich, może on posłużyć do uruchomienia procesu odnowy wsi.

3.1.5 Pomocniczy cel operacyjny

➤ **CEL OPERACYJNY**

Opracowanie i realizowanie programu promocji miasta i gminy.

Ze względu na korzystne położenie, dobrą dostępność komunikacyjną, wybitne walory turystyczno-wypoczynkowe oraz znaczące zasoby materialne i kadrowe, Sobótka powinna być jedną z najlepiej rozwiniętych i najbogatszych gmin leżących w promieniu 50 km od Wrocławia. Tak jednak nie jest. Do przyczyn tego stanu rzeczy należy m.in. brak profesjonalnej, wielopłaszczyznowej promocji miasta i gminy. Problem ten powinien zostać rozwiązany poprzez utworzenie biura rozwoju (patrz: Projekt zadania strategicznego: Biuro Rozwoju Miasta i Gminy) i opracowanie przez nie, przy ewentualnym współudziale eksperta, Programu promocji Miasta i Gminy Sobótki.

Program promocji powinien objąć m.in. różne oferty, a zwłaszcza:

- oferty turystyki w bogatej gamie produktów turystycznych, w tym turystyki pieszej, rowerowej, konnej, narciarskiej
- oferty wypoczynku świątecznego i urlopowego,
- organizowane imprezy turystyczne, kulturalne itp.,
- oferty dla inwestorów.

Sformułowanie Programu należy poprzedzić identyfikacją obecnych i docelowych grup ludzi i instytucji, które są lub mogą być zainteresowane ofertami gminy. Istotne znaczenie ma promowanie miasta i gminy wśród własnych mieszkańców i dla mieszkańców (promowanie lokalnych podmiotów życia gospodarczego i społecznego). Program powinien przyczynić się do uzyskania efektu synergii w promowaniu gminy Sobótki oraz gmin sąsiednich, należących do Stowarzyszenia Turystycznego Gmin Ślązańskich.

W Programie należy określić adresatów, formy i czas przekazu promocyjnego oraz budżet promocji. Niezbędne jest uczestnictwo w opracowywaniu i realizacji Programu władz gminnych oraz podmiotów życia społecznego i gospodarczego z terenu miasta i gminy. Program powinien mieć charakter dynamiczny i elastyczny, to znaczy, że należy w nim co roku uwzględniać zmiany zachodzące w gminie i jej otoczeniu.

ZADANIE STRATEGICZNE

- ✓ **Biuro Rozwoju Miasta i Gminy.** (patrz rozdział 4.2.)

4. Metryki wybranych zadań strategicznych

4.1. Stowarzyszenie inicjatyw lokalnych

Treść projektu:

Na terenie gminy Sobótka należy powołać Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych, którego podstawowym zadaniem byłoby inicjowanie oraz wspomaganie wszelkich działań przyczyniających się do rozwoju gospodarczego Miasta i Gminy. Szczególny nacisk należy położyć na:

- integrowanie już funkcjonującego środowiska prywatnych przedsiębiorców,
- ułatwianie dostępności do zewnętrznych źródeł zasilania finansowego,
- zbieranie informacji z zakresu lokalnych uwarunkowań prowadzenia działalności gospodarczej,
- stwarzanie warunków do pogłębiania wiedzy z zakresu funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw.
- wyszukiwanie i wspieranie na terenie gminy interesujących i perspektywicznych projektów lokalnych.

W skład tej organizacji powinni wejść członkowie władz lokalnych, przedsiębiorcy, reprezentanci znaczących instytucji publicznych i lokalni liderzy życia społecznego.

Stowarzyszenie będzie wspomagać władze samorządowe w realizacji strategii rozwoju miasta i gminy.

Uzasadnienie projektu:

- podstawową barierą rozwoju przedsiębiorczości w Sobótce jest ograniczoność kapitału. Są natomiast zewnętrzne możliwości jego pozyskiwania. Konieczne jest jednak instytucjonalne zorganizowanie tego procesu,
- otoczenie, w którym funkcjonują przedsiębiorstwa jest zmienne. Ażeby nadążyć za zmianami konieczne jest wsparcie ze strony instytucji rozwoju lokalnego,
- pogłębianie swojej wiedzy przez przedsiębiorców jest warunkiem koniecznym wynikającym ze złożoności procesów gospodarczych,
- każda społeczność lokalna generuje obiecujące projekty rozwoju lokalnego, które ze względu na "opór materii" nie są realizowane.

Sposób realizacji projektu:

- zmobilizowanie wymienionych w treści projektu reprezentantów społeczności lokalnej do wejścia w skład Stowarzyszenia,
- podjęcie działań niezbędnych do zarejestrowania Stowarzyszenia,
- przeszkolenie pracowników Stowarzyszenia lub wolontariuszy w zakresie planowania rozwoju lokalnego, aktywizowania działalności gospodarczej oraz istoty lobbingu.
- stworzenie punktu koordynacyjno - informacyjnego,

Okres realizacji projektu:

- 6 miesięcy

Uczestnicy projektu.

- Osoby reprezentujące instytucje wymienione w punkcie 4.5.1.

Spodziewane efekty realizacji projektu:

- powstanie funduszu poręczycielskiego
- większa integracja środowisk biznesu
- przyciągnięcie do Sobótki kapitału zewnętrznego.

Źródła finansowania projektu:

- budżet miasta i gminy Sobótka.
- fundacje i fundusze pomocowe (Fundacja Batorego, Banki).

4.2. Biuro Rozwoju Miasta i Gminy.

1. Treść projektu:

W Urzędzie Miasta i Gminy należy utworzyć, podległe bezpośrednio Burmistrzowi, Biuro Promocji Miasta i Gminy. Do jego zadań powinno należeć:

- pozyskiwanie i gromadzenie informacji o zmianach w zagospodarowaniu i ofertach turystycznych lokalnych i zewnętrznych,
- zbieranie, analiza i upowszechnianie informacji o podstawowym znaczeniu dla lokalnego rozwoju gospodarczego i społecznego
- opracowanie i aktualizowanie Programu promocji Miasta i Gminy Sobótki,
- inicjowanie i koordynowanie działań promocyjnych Gminy Sobótki i Stowarzyszenia Turystycznego Gmin Ślązańskich,
- współpraca z instytucjami promocji turystycznej i biznesowej we Wrocławiu i innych dużych miastach regionu,
- kompleksowa obsługa informacyjna inwestorów,
- planowanie i dysponowanie budżetem promocji gminy.

2. Uzasadnienie projektu:

- konsekwencją przyjęcia strategii powinno być opracowanie i realizowanie spójnych, wspomagających się wzajemnie "resortowych" programów rozwoju i promocji, uwzględniających m.in. projekty zadań strategicznych. Przedsięwzięcia te powinny być inicjowane, wspomagane i koordynowane przez dobrze przygotowaną do tego jednostkę organizacyjną: Biuro Rozwoju Miasta i Gminy,
- dotychczasowy brak takiej jednostki organizacyjnej utrudnia właściwą obsługę informacyjną Rady, Zarządu, Urzędu i inwestorów,

- brak kompleksowości i koordynacji obecnych działań promocyjnych gminy.

3. Sposób realizacji projektu:

- opracowanie regulaminu organizacyjnego Biura,
- zatrudnienie lub przekwalifikowanie i dobre przygotowanie kadry,
- zorganizowanie materialnych podstaw funkcjonowania Biura, zwłaszcza lokalu i jego wyposażenia.

4. Okres realizacji projektu:

- do 3 miesięcy.

5. Uczestnicy projektu:

- Zarząd i Urząd Miasta i Gminy.

6. Spodziewane efekty:

- sprawne wdrożenie strategii i programów rozwoju gminy,
- właściwa obsługa informacyjna władz gminy i inwestorów,
- rozwinięcie współpracy władz gminy z otoczeniem bliższym i dalszym,
- przyspieszenie procesu rozwoju miasta i gminy,
- uzyskanie przez Sobótkę wizerunku gminy dynamicznej, dobrze rozwiniętej, zamożnej.

7. Źródła finansowania projektu:

- budżet Miasta i Gminy Sobótki.

4.3 Centrum Edukacji Ekologicznej na obszarach otuliny Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego

1. Treść projektu:

Powołanie i organizacja Centrum będącego zapleczem edukacyjnym dla turystyki wyjazdowej grup zorganizowanych (szkolnych) w Masyw Ślęży. Tworzenie ekspozycji przyrodniczej z szerokim wykorzystaniem nowoczesnych technik multimedialnych. Realizacja programów edukacyjnych obejmujących zagadnienia historyczno-przyrodnicze związane z Masywem Ślęży, formami gospodarki naturalnej, w tym ekorołnictwa.

2. Uzasadnienie projektu:

Rozwijająca się turystyka przyjazdowa zorganizowanych grup szkolnych (i innych środowiskowych) w Masywie Ślęży wymaga profesjonalnej obsługi w zakresie podstaw wiedzy w zakresie charakterystyki środowiska przyrodniczo – geologicznego. Prowadzenie zajęć m.in. w ramach tzw. "zielonych szkół" wymaga zaplecza w postaci ekspozycji, filmów etc.

3. Struktura organizacyjna:

Utworzenie spółki z udziałem gminy, szkół i sąsiednich gospodarstw agroturystycznych będących tanią bazą noclegową (ewentualnie z wykorzystaniem budynków szkolnych jako schronisk młodzieżowych). Adaptacja

pomieszczeń w budynkach o korzystnych walorach architektoniczno – urbanistycznych (pałacyki, dworki).
Uruchomienie przygotowań technicznych tworzenia i rozwoju ekspozycji przyrodniczej.

4. Okres realizacji projektu:

Przygotowanie pomieszczeń i pierwszych elementów ekspozycji oraz pomocy audiowizualnych (multimedialnych) do końca roku 2001. Tworzenie równoległej bazy noclegowej (agroturystyka, schroniska młodzieżowe) do końca roku 2003.

5. Uczestnicy projektu:

Urząd Gminy, władze szkolne, gospodarstwa agroturystyczne, firmy eksploatujące surowce mineralne (udział w ekspozycji geologicznej, wskazywanie na możliwości zastosowań surowców pozyskiwanych w okolicach Sobótki).

6. Spodziewane efekty realizacji projektu:

Zwiększenie ruchu turystycznego jednodniowego i wielodniowego, promocja gminy i regionu wśród młodzieży, przyrost zatrudnienia dla nauczycieli i pozostałej ludności.

4.4. Przygotowanie wniosku dla Stowarzyszenia Gmin Ślęzańskich.

1.1. Treść projektu:

W sytuacji dalece niezadawalającego stanu tej części infrastruktury technicznej gminy, która jest związana z siecią kanalizacyjną, niezbędne jest podjęcie starań zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych dla programu kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy. Ponieważ jest to również znacząca kwestia dla sąsiadujących gmin celowym jest przygotowanie wniosku o pozyskanie środków finansowych z krajowych i zagranicznych funduszy wspierających rozwój lokalny ze szczególnym uwzględnieniem funduszu przedakcesyjnego SAPARD.

1.2. Uzasadnienie projektu:

Istotną barierę w rozwoju gminy stanowi brak prawidłowo funkcjonującej sieci kanalizacyjnej. Możliwość realizacji celów związanych z funkcją turystyczną, rekreacyjną a także dążenie do wykreowania oczekiwanego przez społeczność standardu usług komunalnych wymaga poszukiwania środków pieniężnych w różnych agencjach finansujących rozwój lokalny. Brak źródeł wewnętrznego finansowania przemawia także za taką koniecznością. Aby wzmocnić pozycję przetargową gminy proponujemy, aby wniosek ten miał zbiorowy charakter i jego podmiotem było Stowarzyszenie Gmin Ślęzańskich

1.3. Sposób realizacji projektu:

Dla realizacji projektu należy pozyskać informację i niezbędne dokumenty związane z procedurą wnioskowania. Opracować sam wniosek i przekazać do instytucji finansującej oraz podjąć działania na rzecz jego zaakceptowania.

1.4. Okres realizacji projektu:

Przygotowanie wniosku powinno potrwać nie dłużej niż 2 miesiące.

1.5. Uczestnicy projektu:

- Urząd Miasta i Gminy Sobótka
- Urzędy Miast i Gmin tworzących Stowarzyszenie
- Zarząd Stowarzyszenia Gmin Ślązańskich
- Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
- Dyrekcja Śląskiego Parku Krajobrazowego
- eksperci

1.6. Spodziewane efekty:

- pozyskanie środków finansowych na realizację programu budowy kanalizacji w gminie,
- integracja i aktywizacja Stowarzyszenia Gmin Ślązańskich

1.7. Koszt i źródło finansowania projektu:

Realizacja projektu powinna być finansowana z budżetów zainteresowanych gmin. Przy wykorzystaniu etatowych pracowników Urzędu niezbędne nakłady można znacznie ograniczyć.

4.5. Inicjatywa lokalna w gminie.

1.1. Treść projektu:

Ważnym problemem do rozwiązania w gminie jest jej estetyka. Jednocześnie ważnym zadaniem powinno być inicjowanie oraz wspieranie wszelkich przedsięwzięć zmierzających do rozwoju gminnej aktywności. Projekt polegałby na corocznym przeprowadzaniu konkursu gminnego na inicjatywy podnoszące jej estetykę. Zmierzałby on również to wykreowania pozytywnego wizerunku gminy jako zadbanej, gospodarnej i dobrze rządzonej.

1.2. Uzasadnienie projektu:

Praca wykonana przez konsultantów wskazuje na to, iż społeczność Sobótki jest silnie zintegrowana na poziomie poszczególnych sołectw w mniejszym stopniu na poziomie gminy. Jednocześnie niezbędne są działania zmierzające do inicjowania i promowania przedsięwzięć lokalnych, zwłaszcza takich, które oddziałują na standard życia i jego jakość. Uruchomienie takiego konkursu na przedsięwzięcia inwestycyjne i modernizacyjne mogłoby również wykreować popyt na różnego rodzaju lokalne towary i usługi a także podnieść atrakcyjność inwestycyjną Sobótki.

1.3. Sposób realizacji projektu:

Realizacja projektu polegałaby na opracowaniu, wypromowaniu i przeprowadzeniu procedury konkursowej na terenie gminy.

1.4. Okres realizacji projektu:

Projekt powinien być realizowany w cyklu rocznym w okresie poprzedzającym nasilenie ruchu turystycznego.

1.5. Uczestnicy projektu:

- Urząd Miasta i Gminy Sobótka
- Sołectwa
- Stowarzyszenia społeczne działające na terenie Sobótki

1.6. Spodziewane efekty:

- odnowa i modernizacja przestrzeni gminnej,
- integracja i aktywizacja społeczności lokalnej,
- podniesienie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej gminy,

1.7. Koszt i źródła finansowania projektu:

Realizacja projektu powinna być finansowana z budżetu gminy z przeznaczeniem środków dla nagród dla laureatów konkursu. Istnieje możliwość pozyskania prywatnych sponsorów.

Załącznik

---

1. Turystyka w gminie Sobótka

1. Mocne strony dla rozwoju turystyki w gminie

1.1. Występowanie krajoznawczych walorów turystycznych o znaczeniu ogólnokrajowym

Wybitne wartości historyczne i naukowe ma góra Ślęza jako miejsce kultu dawnych Słowian. Funkcje te pełniła Ślęza w czasach starożytnych, a ślady tamtej epoki zachowały się do chwili obecnej. Od nazwy góry wywodzi się nazwa plemienia Ślęzan i całego obszaru plemiennego, o czym wspominał już kronikarz Thietmar na pocz. XI w.

Nie do końca ustalona chronologia występujących śladów działalności człowieka na tym obszarze datuje ją na co najmniej kilka stuleci przed naszą erą. Są to m.in. kamienne wały otaczające dawne miejsca kultu zachowane na szczytach Ślęzy i Wieżycy. Zachowały się tu też starożytne rzeźby kultowe wykonane z miejscowego granitu, stanowiące dziś atrakcję turystyczną, a także miejsca dawnych kamieniołomów i warsztatów kamieniarskich.

Obiektem zwiedzania są relikty średniowiecznego zamku na szczycie Ślęzy, a także grodzisko w Będkowicach z dobrze czytelnym zespołem osadniczym, częściowo zrekonstruowanym i przystosowanym do zwiedzania oraz miejscem pochówku zmarłych w postaci cmentarzyska kurhanowego.

Średniowieczne fragmenty budowli kryją się w murach późniejszego zamku w Sobótce-Górcie. Zespołu cennych walorów krajoznawczych dopełniają zabytki miasta Sobótki, łącznie z przedlokacyjnym układem osadniczym w kształcie wydłużonego rynku, pełniącego niegdyś funkcje placu targowego.

Umieszczone w zabytkowym budynku dawnego szpitala Muzeum Ślęzańskie, ze zbiorami archeologicznymi, ilustruje i dokumentuje historię Ślęzy i okolic.

1.2. Występowanie walorów krajobrazowych i klimatycznych o znaczeniu regionalnym

Znaczenie przyrodniczo-krajobrazowe południowej części obszaru gminy podkreślone zostało utworzeniem tu w 1988 r. Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, obejmującego dodatkowo także fragmenty gmin sąsiednich. Do najcenniejszych walorów Parku, oprócz opisanych wyżej walorów kulturowych, należy jego krajobraz naturalny wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, pokryciem szatą leśną i zróżnicowaną budową geologiczną. W krajobrazie tym wyróżnia się przede wszystkim szczyt Ślęzy (718 m npm) wznoszący się ok. 500 m ponad otaczający teren. Towarzyszą mu niższe szczyty: Gozdnicza (316 m npm), Wieżycza (415 m) i Stolna (371 m).

Status parku krajobrazowego pozwala na funkcjonowanie tu normalnej gospodarki rolnej i leśnej, a także turystyki z pewnymi ograniczeniami. Wszystkie dziedziny działalności powinny uwzględniać funkcje ochronne Parku, co ma przyczynić się do rozwoju rejonu z zachowaniem jego podstawowych walorów.

Udostępnieniu tych walorów służą m.in. znakowane szlaki turystyczne prowadzące do najciekawszych miejsc i zespołów krajobrazowych oraz atrakcji przyrodniczych. Wyznaczone są również specjalne szlaki archeologiczne oraz

ścieżki dydaktyczne służące praktycznej, terenowej ilustracji szkolnych programów nauczania w przedmiotach historii, geografii, przyrody, geologii.

Zbiorowiska leśne pokrywające większość obszaru Parku to przeważnie świerczyny i bory sosnowe. W niższych partiach są domieszki dębu i brzozy. Interesujące krajobrazowo są fragmenty drzewostanów bukowych.

Unikatowe są, występujące na skałach, paprocie serpentynitowe. Ponad 20 gatunków roślin objętych jest ochroną całkowitą. Górskie i podgórskie tereny gminy posiadają lokalne walory klimatyczne. Obszar ma ukształtowanie sprzyjające uprawianiu narciarstwa biegowego, a w części także zjazdowego.

1.3. Objęcie ochroną ustawową wartości przyrodniczych i kulturowych stanowiących walory turystyczne

Istniejące w gminie najcenniejsze obszary i obiekty przyrodnicze objęte są ochroną przepisami ustawy o ochronie przyrody z 1991 r. (Dz. U. nr 114, poz. 492). Są to: 2 rezerваты przyrody, część parku krajobrazowego i zespół przyrodniczo krajobrazowy. Na szczycie Ślęzy położony jest rezerwat krajobrazowo-geologiczny "Góra Ślęza" z zespołem roślin górskich oraz zabytkami archeologicznymi. U podnóża Ślęzy leży rezerwat florystyczny "Łąka Sulistrowicka" z ponad 200 gatunkami roślin naczyniowych, w tym około 10 % chronionych, oraz ciekawymi gatunkami miejscowej fauny.

Ślęzański Park Krajobrazowy wraz ze strefą ochronną zajmuje około połowy obszaru gminy z cennymi zespołami przyrodniczymi i stanowiskami archeologicznymi, w tym najatrakcyjniejszym dla turystów Rezerwatem Archeologicznym w Będkowicach.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy "Skalna" chroni malowniczą grupę skał gabrowych z atrakcyjnym, naturalnym punktem widokowym na zachodnią część Parku Krajobrazowego.

Zlokalizowane w miejscowościach gminy zabytki architektury, objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury z 1962 r. (Dz. U. z 1999 r. nr 98, poz. 1150), wpisane są do rejestru zabytków. Należą do nich kościoły w Nasławicach, Rogowie Sobóckim, Sobótce, Starym Zamku, Wojnarowicach. Dużym zainteresowaniem turystów cieszą się zabytkowe zespoły pałacowe i dworskie w takich miejscowościach, jak: Będkowice, Kunów, Mirosławice, Sobótka-Górka, Świątniki.

Ochroną przyrodniczą i kulturową objęte są wiejskie parki dawnych rezydencji z najatrakcyjniejszym na tym terenie parkiem "Wenecja" w Sulistrowiczkach, wzbogaconym systemem budowli wodnych i bramami wejściowymi.

Specyfiką rejonu są średniowieczne, objęte ochroną, kamienne krzyże pokutne oraz rzeźby kultowe rozmieszczone na całym obszarze gminy.

1.4. Położenie w sąsiedztwie dużego źródła ruchu i popytu na usługi turystyczne

Gmina, posiadająca atrakcyjne walory turystyczne, usytuowana jest w niedalekiej odległości od Wrocławia liczącego 640 tys. mieszkańców. Uciążliwości życia w dużym mieście, hałas, zanieczyszczenia powietrza i wód, powodują zwiększone zapotrzebowanie jego mieszkańców na zmianę klimatu i środowiska naturalnego w ramach rekreacji codziennej i wypoczynku świątecznego.

Tereny i urządzenia rekreacyjne Wrocławia mają ograniczoną pojemność i nie mogą pomieścić wszystkich chętnych, zwłaszcza w szczycie sezonu letniego. Gmina należy do nielicznych w najbliższym otoczeniu Wrocławia (izochrona 45

minut dojazdu) posiadających walory turystyczne przyciągające mieszkańców aglomeracji. Konkurencyjnymi terenami o tym zasięgu są tylko Wzgórza Trzebnickie (gminy Trzebnica i Oborniki Śląskie).

Ocenia się, że już obecnie około 30 % mieszkańców Wrocławia, czyli ok. 200 tys. osób, jest zainteresowanych wypoczynkiem poza miastem w okresach weekendu, w oparciu o tereny z walorami rekreacyjnymi. Część tej grupy potencjalnych turystów chciałaby korzystać z bazy turystycznej – noclegowej, gastronomicznej i towarzyszącej, jak np. urządzenia rekreacyjne średniego a nawet wysokiego standardu. Tymczasem zaledwie pojedyncze gminy w otoczeniu Wrocławia są tylko częściowo przygotowane do przyjęcia odwiedzających i turystów, a większość nie może zaoferować właściwej obsługi w zakresie rekreacji.

1.5. Dobra dostępność drogami kołowymi, środkami komunikacji indywidualnej i zbiorowej

Obszar gminy ma bardzo dobrą dostępność komunikacyjną nie tylko w skali regionu Dolnego Śląska ale również z punktu widzenia systemu krajowego komunikacji.

Wiąże się to z położeniem gminy w pobliżu Wrocławia, który jest głównym węzłem regionu dolnośląskiego w zakresie komunikacji drogowej, kolejowej i lotniczej. Wrocław ma bezpośrednie połączenia lotnicze z Warszawą a nawet z zagranicą. Lotnisko wrocławskie obsługuje odloty i przyloty w relacjach z: Frankfurt nad Menem, Kopenhagą, Monachium i Wiedniem.

Istniejąca linia kolejowa Wrocław – Sobótka – Świdnica straciła ostatnio na znaczeniu z powodu ograniczenia liczby połączeń na korzyść komunikacji drogowej. Obecnie na linii tej funkcjonuje tylko 5 połączeń pasażerskich w ciągu doby. Niemniej umożliwia to np. przewóz rowerów turystycznych i górskich bez potrzeby pokonywania tego odcinka, silnie obciążonymi ruchem, drogami kołowymi.

Najlepszy dojazd w rejon Sobótki jest komunikacją samochodową. Możliwy jest w dwóch wariantach, drogami krajowymi o znaczeniu międzynarodowym nr 5 (E 261) i nr 8 (E 67). Obszar gminy położony jest pomiędzy tymi drogami, prowadzącymi odpowiednio z Wrocławia do Świdnicy i Kłodzka. Dogodne są połączenia komunikacją zbiorową PKS z Wrocławia, a także od strony Świdnicy, Dzierżoniowa i Wałbrzycha, m.in. drogami nr 379 i 384.

1. 6. Przedwojenne tradycje zwiedzania turystycznego i użytkowania letniskowego Masywu Ślęży

Można uznać, że od dawnych czasów pewne zwyczaje i obrzędy miały charakter turystyczny, gdyż uczestniczyli w nich przybysze z okolic. Było to np. palenie ognisk w noc świętojańską praktykowane jeszcze w XIX w. Zbudowanie linii kolejowej Wrocław – Sobótka – Świdnica w 1885 roku znacznie ułatwiło turystyczne podróże Wrocławian do Masywu Ślęży. W tym samym czasie miejscowa gazeta “Anzeiger für Zobten und Umgegend” przyczyniała się do rozpropagowania wiadomości o mieście i okolicy, w tym informacji o charakterze turystycznym.

Podróżujący w Sudety z głębi kraju często obserwowali, a niekiedy odwiedzali Sobótkę i Ślężę. Byli wśród nich także Polacy dokumentujący swoje wrażenia z podróży w formie pisemnej.

W swoich zapiskach dokonali tego w końcu XVIII w. i w XIX w. m.in.: literat i poeta Michał Wyszowski, ekonomista, pisarz i działacz społeczny Fryderyk Skarbek, pisarz, rysownik i autor poematu opisowego “Tatry” Bogusz Zygmunt Stęczyński, poeta, autor zbioru ludowych podań i pieśni Roman Zmorski.

W XIX w. znany był wieloletni zwyczaj, corocznych podróży studentów wrocławskich do Sobótki i na Ślężę, zwanych "Zobtenkommers". Podróżowano tam częściowo pieszo, wozami drabiniastymi i koleją żelazną aby świętować tradycje walk wyzwoleniczych przeciwko okupacji napoleońskiej w Niemczech.

Właściwy rozwój bazy turystycznej i letniskowych pobytów wypoczynkowych w tym rejonie nastąpił jednak dopiero w XX stuleciu, głównie w okresie międzywojennym. Śladami przedwojennego zagospodarowania turystycznego rejonu są np.: taras widokowy na dachu kościoła Narodzenia NMP na Ślęży (XIX w.), wieże widokowe na Wieżycy (1905 r.) oraz na szczycie Ślęży. Dokumentację graficzną dawnych tradycji turystycznych Sobótki stanowią przedwojenne karty pocztowe z tego rejonu, zachowane w zbiorach współczesnych i eksponowane na wystawach, m.in. w Muzeum Ślązańskim.

1.7. Korzystne warunki dla współpracy turystycznej z sąsiednimi gminami

Warunki takie stwarza przede wszystkim charakter terenu pod względem geograficznym. Podobny typ ukształtowania terenu występuje na obszarze kilku sąsiadujących ze sobą gmin. Obszar ten objęty jest granicami Ślązańskiego Parku Krajobrazowego oraz granicami jego otuliny (strefy ochronnej), co pociąga za sobą potrzebę stosowania ujednoczonych zasad gospodarowania i ochrony środowiska.

Ponadto połączony jest siecią dróg komunikacyjnych, a dodatkowo nawet niektórymi elementami zagospodarowania turystycznego, jak np. szlak znakowany pieszy Strzelce – Przełęcz Tapadła – Radunia – Wzgórza Krzyżowe – Gilów, łączący gminy Marcinowice, Sobótka i Łagiewniki, czy nieznakowane trasy rowerowe, zalecane przez Dolnośląskie Towarzystwo Cyklistów, łączące gminę Sobótka z gminami: Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mietków, Wrocław.

Formalnym wyrazem nawiązanej już współpracy z sąsiednimi samorządami lokalnymi jest uchwała nr XXXIII/273/97 Rady Gminy i Miasta Sobótka z dn. 8 września 1997 r. w sprawie przystąpienia Gminy Sobótka do Turystycznego Stowarzyszenia Gmin Ślązańskich. Uczestnikami Stowarzyszenia, według wyżej wymienionej uchwały, są: gm. wiejska Dzierżoniów, gm. Jordanów Śląski, Łagiewniki, Marcinowice, Mietków, miasto i gm. Niemcza, m. i gm. Sobótka oraz gm. wiejska Świdnica.

Statut Stowarzyszenia przewiduje m.in. współpracę w zakresie promocji, pozyskiwania inwestorów, rozwoju agroturystyki, koordynacji różnych przedsięwzięć służących rozwojowi nie tylko turystyki ale wszystkich dziedzin gospodarki.

1.8. Rozwinięty program organizacji masowych imprez rekreacyjnych o zasięgu ponadlokalnym

Do tradycji weszły już imprezy organizowane na terenie gminy, głównie w Sobótce i na Ślęży. Na przykładzie programu imprez w 1998 r. stwierdzić można, że oprócz wielu imprez o zasięgu lokalnym są również regionalne, a nawet ogólnopolskie oraz mające charakter międzynarodowy, cykliczne lub jednorazowe.

Do takich można zaliczyć m.in.: sierpniowe spotkania młodzieży polskiej i niemieckiej, lipcową ogólnopolską olimpiadę młodzieży w biegach na orientację i zawodach triathlonowych, czerwcowe zawody sportowe w biegach na orientację "O Puchar Ślęży" i imprezę muzyczną "Pod Ślężą Śpiewanie" czy też majowy samolotowy rajd pilotów i dziennikarzy. Przyciągają one uczestników i obserwatorów nie tylko z sąsiednich gmin, ale znane są niemal w całej Polsce.

Kalendarz imprez jest rozbudowany i dotyczy wszystkich miesięcy w roku. Organizowane są spotkania kameralne i plenerowe, zabawy, konkursy, bale, przedstawienia, koncerty, jarmarki, turnieje, biesiady, wystawy, zawody, występy, rajdy, festyny, biegi, wyścigi, uroczystości okolicznościowe jak np. otwarcie nowych szlaków rowerowych.

Wśród organizatorów imprez największą rolę odgrywa Ślązański Ośrodek Kultury i Sportu, współpracują z nim Urząd Gminy i Miasta, Stowarzyszenia Sołtysów, Muzeum Ślązańskie, szkoły średnie i podstawowe. Szeroki wachlarz imprez realizują na tym terenie dolnośląskie oddziały PTTK (patrz wyżej – program na 2000 r.

W tych imprezach, o charakterze kulturalnym, turystycznym, sportowym w dużym stopniu uczestniczą mieszkańcy Wrocławia oraz innych miast i wsi otaczających Masyw Ślęży.

1.9. Istniejące rezerwy lokalnych zasobów pracy do wykorzystania

W koncepcji strategii rozwoju turystyki w zakresie podaży usług turystycznych ważną rolę odgrywa rynek pracy. Znane jest zjawisko wysokiej stopy bezrobocia w skali kraju i regionu. Jednak w ogólnej ocenie sytuacji dane statystyczne, przeciętne dla dużych obszarów, nie odzwierciedlają zróżnicowań w mniejszej skali.

Z punktu widzenia tworzenia miejsc pracy na polu działalności turystycznej istotne jest występowanie popytu na usługi turystyczne oferowane na danym obszarze. Omówione wyżej mocne strony wyróżnione w wyniku analizy SWOT potwierdzają, że w gminie Sobótka popyt taki może być realizowany, jak również, że istnieją warunki dla dalszego rozwoju tej funkcji.

Liczba mieszkańców gminy Sobótka stanowi 13,2 % ludności powiatu wrocławskiego, a dla porównania, udział zarejestrowanych w gminie bezrobotnych wynosi aż 26 % ogółu bezrobotnych w powiecie wrocławskim. Nominalnie wielkość ta wyraża się liczbą 625 osób, w tym 402 kobiety (stan na 31.12.1998 r.). Z ogólnej liczby bezrobotnych bez prawa do zasiłku pozostawało 90,4 % (w powiecie wrocławskim 75,6 %).

Możliwości tworzenia nowych miejsc pracy przy udziale budżetów samorządowych są niewielkie. W 1998 r. wydatki budżetu gminy Sobótka w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 1166 zł, odpowiednio w powiecie wrocławskim 1421 zł i w województwie dolnośląskim 1471 zł. Potrzebne są działania w kierunku pobudzania inicjatywy mieszkańców ze strony organizacji społecznych, a także wspieranie aktywności zawodowej przez władze samorządowe.

Cennym przykładem działalności społeczności lokalnej było wyremontowanie i udostępnienie, blisko stuletniej, wieży widokowej na Wieżycy przez miejscowe Towarzystwo Ślązańskie.

1.10. Określone zasady i opracowane programy zagospodarowania terenów gminy

Zarząd Gminy dysponuje zasobem aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego terenów, stanowiącym podstawę lokalizacyjną dla działalności inwestycyjnej. Jest to szczególnie istotne dla gminy Sobótka, w której znaczna część obszaru objęta jest granicami Ślązańskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną, gdzie obowiązują podwyższone wymagania ochrony środowiska. Ich ustalenie i przestrzeganie gwarantuje zachowanie walorów turystycznych gminy i rozwój funkcji rekreacyjnej.

Najważniejsze ustalenia w aspekcie turystycznym zawarte są w kilku opracowaniach planistycznych.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Sobótka, zatwierdzony uchwałą nr XIV/89/91 Rady Gminy i Miasta w Sobótce z dnia 2 października 1991 r. Opracowanie ustala podział funkcjonalny gminy na strefę

turystyczną – południową i strefę rolną - północną. W obrębie strefy turystycznej wymagane jest dostosowanie wszelkich działań przestrzennych do potrzeb ochrony środowiska i rozwoju funkcji turystycznej, prowadzenie gospodarki rolnej polegającej na rozwoju sadownictwa i ogrodnictwa, uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej, organizacja systemu usuwania odpadów oraz ograniczenie działalności uciążliwej. W planie wyznaczono tereny pod zabudowę obiektami obsługi turystyki, np. noclegowymi i gastronomicznymi w takich miejscowościach, jak: Będkowice, Księginice Małe, Mirosławice, Strzegomiany, Sulistrowice i Sulistrowiczki. Uwzględniono również, istniejące i projektowane, tereny pod indywidualną zabudowę letniskową domkami rekreacyjnymi. Występują one w: Będkowicach, Przemilowie, Strzegomianach, Sulistrowicach i Sulistrowickach.

Plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego miasta Sobótka, zatwierdzony Uchwałą Nr XXX/196/93 Rady Gminy i Miasta w Sobótce z dn. 30 marca 1993 r. Plan ustala, jako jedną z dwóch funkcji wiodących dla miasta, obok administracyjno-usługowej dla mieszkańców miasta i gminy, funkcję turystyczną. Ma tu być ośrodek obsługi turystyki i wypoczynku o znaczeniu wojewódzkim związany z kompleksem wypoczynkowym w Masywie Ślęży. Koncentrację usług turystycznych ustalono w planie na terenie jednostki strukturalnej "B" położonej na pld.-zach. od centrum miasta. Tu przewiduje się usytuowanie głównego ośrodka obsługi i zespołu zabudowy mieszkalno-pensjonatowej.

Plan ochrony Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, wymagany ustawą o ochronie przyrody, opracowany został w Wojewódzkiej Pracowni Urbanistycznej we Wrocławiu w 1997 r. i zatwierdzony Rozporządzeniem nr 18 Wojewody Dolnośląskiego z dn. 3 sierpnia 1999 r. Uwzględnia on wszystkie wcześniejsze opracowania i wnioski, a ustalenia w nim zawarte są wiążące przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego terenów objętych granicami Parku i otuliny. W jednym z dziesięciu operatów problemowych Planu ochrony przedstawiono problematykę ochrony walorów rekreacyjnych i turystycznych, gdzie m.in. zawarte są ustalenia ogólne dla całego obszaru, ustalenia dla mikrorejonów turystycznych oraz ustalenia dla miejscowości położonych poza mikrorejonami. Funkcje turystyczno rekreacyjne Plan ochrony ustala dla: Będkowic, Kunowa, Sulistrowic i Sulistrowiczek; funkcje agroturystyczne dla: Będkowic, Księginic Małych, Strachowa i Świątników, a funkcje mieszkalnictwa rekreacyjnego pokrywają się z występowaniem terenów pod zabudowę letniskową dla miejscowości wymienionych w Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy. Miasto Sobótka traktowane jest w Planie ochrony jako centrum rozrządowo-zaopatrzeniowe Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.

Przykładem najnowszych projektów urbanistycznych w gminie jest **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu rekreacyjnego położonego we wsi Sulistrowice**. Został on zatwierdzony Uchwałą nr VII/51/99 Rady Miejskiej w Sobótce z dnia 30 kwietnia 1999 r. i obejmuje teren wskazany pod rozwój tych funkcji we wcześniejszym planie gminy. Podstawowe przeznaczenie terenu to zabudowa letniskowa, pensjonatowa, usługi turystyki i rekreacji. Dopuszcza się możliwość przeznaczenia części terenów lub budynków na funkcje usługowe z zakresu sportu, kultury, gastronomii i handlu, jako funkcji towarzyszących.

W 1999 r. opracowany został projekt **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sobótka**, służącego określeniu długofalowej polityki przestrzennej gminy. Aktualnie znajduje się ono w fazie opiniowania i uzgadniania. Według przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym studium powinno uwzględniać ustalenia strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego

województwa. W **Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego** obszar Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego zaliczony został do kategorii najważniejszych obszarów turystycznych regionu.

2. Typologia produktów turystycznych

Produkt turystyczny rozumiany jest jako przedmiot zainteresowań turystycznych, oferowany i sprzedawany turystyce, ujęty w pakiet usług podstawowych i towarzyszących w zakresie: informacji, noclegów, wyżywienia, wydawnictw przewodnikowych i kartograficznych, wyrobów pamiątkarskich, turystycznych urządzeń transportowych, usług przewodnickich, imprez rozrywkowych kulturalnych i in.

W szerszym rozumieniu pojęcie produktu turystycznego łączy się dodatkowo ze środkami i urządzeniami infrastruktury technicznej i społecznej, a więc usługami komunikacji, łączności, ochrony zdrowia, kultury, bezpieczeństwa publicznego, handlu, usług podstawowych. Sferę tę można również traktować jako niezbędną, uzupełniającą infrastrukturę turystyczną.

Rdzeniem produktu turystycznego jest zawsze główny jego przedmiot czyli walor turystyczny stanowiący podstawowy element zainteresowania i popytu turystycznego. Dodatkowe składniki, oferowane w pełnym pakiecie produktu, kupowane są w zależności od potrzeb i życzeń zainteresowanych konsumentów (odbiorców).

Typologię produktów dla gminy przeprowadzono w oparciu o analizę czynników związanych z położeniem geograficznym, dostępnością komunikacyjną, walorami turystycznymi, zagospodarowaniem terenu, w tym szczególnie zagospodarowaniem turystycznym istniejącym i potencjalnym.

Dokonana diagnoza prospektywna, w oparciu o wyniki analizy SWOT, pozwoliła ustalić rodzaje produktów turystycznych, które należy wziąć pod uwagę na obszarze miasta i gminy Sobótka. Część z nich realizowana jest już obecnie, inne mogą być rozwijane lub inicjowane w przyszłości, w oparciu o istniejące i przewidywane uwarunkowania.

Nazwy omawianych produktów turystycznych nie są dotychczas ściśle ustalone i powszechnie przyjęte w literaturze przedmiotu. Dla potrzeb niniejszej pracy zostały one sformułowane w taki sposób aby wyraźnie określały powiązanie waloru i formy ruchu turystycznego. W miarę potrzeby i możliwości, w zapisie hasła, określono również element lokalizacji topograficznej produktu lub inne wskazanie jego lokalizacji przestrzennej.

I. Produkty turystyczne istniejące, rozwinięte lub znajdujące się w fazie rozwoju

1. Turystyka piesza w górskich partiach Masywu Ślęży
2. Rekreacja codzienna i świąteczna w zespole Zalewu Sulistrowickiego
3. Wycieczki dydaktyczne młodzieży szkolnej w Ślęzańskim Parku Krajobrazowym
4. Uczestnictwo w imprezach turystycznych, kulturalnych, sportowych i innych
5. Turystyka rowerowa u podnóża Masywu Ślęży i na terenach nizinnych
6. Kolarstwo górskie na wyznaczonych ścieżkach rowerowych Ślęży
7. Narciarstwo zjazdowe na stokach Raduni i Gozdnicy
8. Wypoczynek w indywidualnych domach rekreacyjnych
9. Rekreacja na terenach dawnych kamieniołomów (wędkarstwo)
10. Turystyczne loty samolotowe nad Ślężą.

II. Produkty turystyczne słabo rozwinięte lub wymagające zainicjowania

1. Wędrówki narciarskie jako forma rekreacji zimowej
2. Uprawianie sportów lotniczych
3. Nurkownictwo podwodne w dawnych kamieniołomach
4. Agroturystyka, pobyty wypoczynkowe u gospodarzy na wsi
5. Turystyka jeździecka, szkółki konne, wczasy w siodle, hipoterapia
6. Wypoczynek pobytowy w pensjonatach.

Przedstawiona w tabeli typologia charakteryzuje każdy rodzaj produktu zestawem czynników określających jego użytkowanie przestrzenne, wartość waloru, charakterystykę odbiorców, rolę samorządu lokalnego w rozwoju produktu oraz skalę zapotrzebowania na dany produkt. Są to następujące właściwości:

- lokalizacja w przestrzeni geograficznej,
- ranga atrakcyjności waloru turystycznego,
- ocena rynku odbiorcy według rejonu zamieszkania,
- ocena rynku odbiorcy według grup wiekowych,
- ocena rynku odbiorcy według poziomu zamożności,
- okres wprowadzania produktu na rynek,
- stopień zaangażowania działań organizacyjnych gminy,
- stopień zaangażowania środków finansowych gminy,
- docelowa wielkość ruchu turystycznego.

Większość wymienionych w tabeli cech wyrażona jest przy pomocy syntetycznych ocen opisowych z zastosowaniem względnej metody porównawczej ponieważ dotyczy zjawisk niemierzalnych lub niemożliwych obecnie do wartościowania wskaźnikami liczbowymi.

Ogólna ocena sumaryczna dla wszystkich rodzajów produktów turystycznych oferowanych w gminie Sobótka wykazuje, że pod względem rejonu zamieszkania, zdecydowaną większość segmentu rynkowego tworzyć będą mieszkańcy Wrocławia. Udział ten w globalnej wielkości ruchu szacuje się na 80 %, podczas gdy pozostałe 20 % stanowią turyści z innych regionów kraju oraz turyści zagraniczni.

Typologia produktów turystycznych miasta i gminy Sobótka

Lp.	Rodzaj produktu turystycznego	Lokalizacja w przestrzeni geograficznej	Ranga atrakcyjności waloru	Segmentacja rynku odbiorcy						Okres wprowadzania produktu na rynek	Stopień zaangażowania działań organizacyjnych	Stopień zaangażowania działań finansowych	Docelowa wielkość ruchu turystyczn.
				według rejonu zamieszkania (procentowo)				według grup wiekowych	według poziomu zamożności				
				S	W	K	Z						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Turystyka piesza w górskich partiach Masywu Ślęży	znakowane szlaki turystyczne	wysoka	0	80	20	0	wszystkie grupy wiekowe	wszystkie poziomy zamożności	krótki	niski	niski	wysoka
2	Rekreacja świąteczna i codzienna w zespole Zalewu Sulistrowickiego	Zalew Sulistrowicki i jego otoczenie	średnia	10	80	10	0	młodzież, wiek produkcyjny	średnio-zamożni, niezamożni	krótki	niski	średni	średnia
3	Wycieczki dydaktyczne młodzieży szkolnej w Ślęzańskim Parku Krajobrazowym	ścieżki przyrodnicze, geologiczne, archeologiczne	wysoka	0	90	10	0	młodzież w wieku szkolnym i studenckim	wszystkie poziomy zamożności	średni	średni	średni	wysoka
4	Uczestnictwo w imprezach turystycznych, kulturalnych, sportowych i innych	miasto Sobótka, góra Ślęza	średnia	20	60	10	10	wszystkie grupy wiekowe	wszystkie poziomy zamożności	krótki	wysoki	średni	średnia
5	Turystyka rowerowa u podnóża Masywu Ślęży i na terenach ni-zinnych	drogi samochodowe niż-szych klas, szlaki i ścieżki	średnia	10	80	10	0	młodzież, wiek produkcyjny	zamożni, średnio-zamożni	krótki	średni	niski	wysoka
6	Kolarstwo górskie na wyznaczonych ścieżkach rowerowych Ślęży	znakowane górskie ścieżki rowerowe	wysoka	0	80	20	0	młodzież	zamożni, średnio-zamożni	krótki	średni	średni	niska
7	Narciarstwo zjazdowe na stokach Raduni i Gozdniczy	tereny narciarskie Raduni i Gozdniczy	średnia	10	80	10	0	wszystkie grupy wiekowe	średnio-zamożni	średni	średni	wysoki	średnia
8	Wędrówki narciarskie jako forma rekreacji zimowej	dolne partie Masywu Ślęży	średnia	0	90	10	0	wiek produkcyjny, emeryci	średnio-zamożni, niezamożni	krótki	niski	niski	średnia

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
9	Wypoczynek w indywidualnych domkach rekreacyjnych	Sulistrowiczki, Przemków, Sulistrowice, Strzegomiany	wysoka	0	90	10	0	wszystkie grupy wiekowe	zamożni, średniozamożni	krótki	średni	średnie	wysoka
10	Rekreacja na terenach dawnych kamieniołomów (wędkarstwo)	nieczynne kamieniołomy granitu w Strzeblowie	wysoka	20	70	10	0	wiek produkcyjny, emeryci	średniozamożni, niezamożni	krótki	niski	średni	niska
11	Turystyczne loty samolotowe nad Ślążą	lotnisko sportowe w Mirosławicach	wysoka	0	60	30	10	wiek produkcyjny	zamożni, średniozamożni	średni	średni	niski	niska
12	Uprawianie sportów lotniczych	lotnisko sportowe w Mirosławicach	średnia	0	50	40	10	wiek produkcyjny	zamożni	średni	średni	średni	niska
13	Nurkownictwo podwodne w dawnych kamieniołomach	zalane wodą nieczynne kamieniołomy	średnia	0	90	10	0	wiek produkcyjny, młodzież	średniozamożni	średni	niski	niski	niska
14	Agroturystyka – pobyty w poczynkowe u gospodarzy na wsi	wsie w rejonie Masywu Śląży	średnia	0	60	30	10	wszystkie grupy wiekowe	średniozamożni, niezamożni	długi	wysoki	średni	średnia
15	Turystyka jeździecka, szkółki konne, wczasy w siodle, hipoterapia	dogodne tereny jeździeckie w gminie	wysoka	0	80	20	0	emeryci, wiek produkcyjny	zamożni, średniozamożni	długi	średni	średni	średnia
16	Wypoczynek pobytowy w pensjonatach	tereny wyznaczone w planach gminy	wysoka	0	70	20	10	emeryci, wiek produkcyjny	zamożni, średniozamożni	długi	średni	wysoki	średnia

Objaśnienia: Literowe oznaczenia rejonu zamieszkania turystów
S – miasto i gmina Sobótka

W – Wrocław i aglomeracja wrocławska

K – obszar całego kraju

Z – turyści zagraniczni

Uwaga: Wartość "0" może oznaczać udział do 5 %.

Literatura do załącznika “Turystyka w gminie Sobótka”.

1. Ślęzański Park Krajobrazowy. Aspekty prawne, przyrodnicze i konserwatorskie. Biblioteka Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, Warszawa 1996.
2. Sobótka i okolice. Inwentaryzacja krajoznawcza województwa wrocławskiego. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Oddział Wrocławski, Wrocław 1993.
3. Ludność według płci, wieku, województw, powiatów, miast i gmin. Materiały źródłowe, GUS, Warszawa 1999.
4. Województwo dolnośląskie w 1998 r. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 1999.
5. Plan ochrony Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego. Wojewódzka Pracownia Urbanistyczna we Wrocławiu, Wrocław 1997 (mps.).
6. Rynek pracy w województwie dolnośląskim. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 1999.
7. Cieleń E.: Problemy rozwojowe gminy Sobótka. W: Wrocław 2000 Plus. Studia nad strategią miasta, zeszyt 2/1996, Urząd Miejski Wrocławia, Biuro Rozwoju Wrocławia, Wrocław 1996.
8. Tablice statystyczne dot. bazy noclegowej i rejestrowanego ruchu turystycznego w mieście i gminie Sobótka w 1999 r., Urząd Statystyczny we Wrocławiu.
9. Kondracki J.: Geografia Fizyczna Polski. PWN, Warszawa 1978.
10. Okolice Wrocławia. Mapa turystyczna 1:100 000. Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa – Wrocław 1997.
11. Ślęza i okolice. Mapa turystyczna z opisem i fotografiami 1:75 000. Wydawnictwo Plan, Jelenia Góra – Wrocław, 1998.
12. Masyw Ślęży. Mapa turystyczna 1:50 000. Wydawnictwo Eco-Graf, Wrocław 1992.